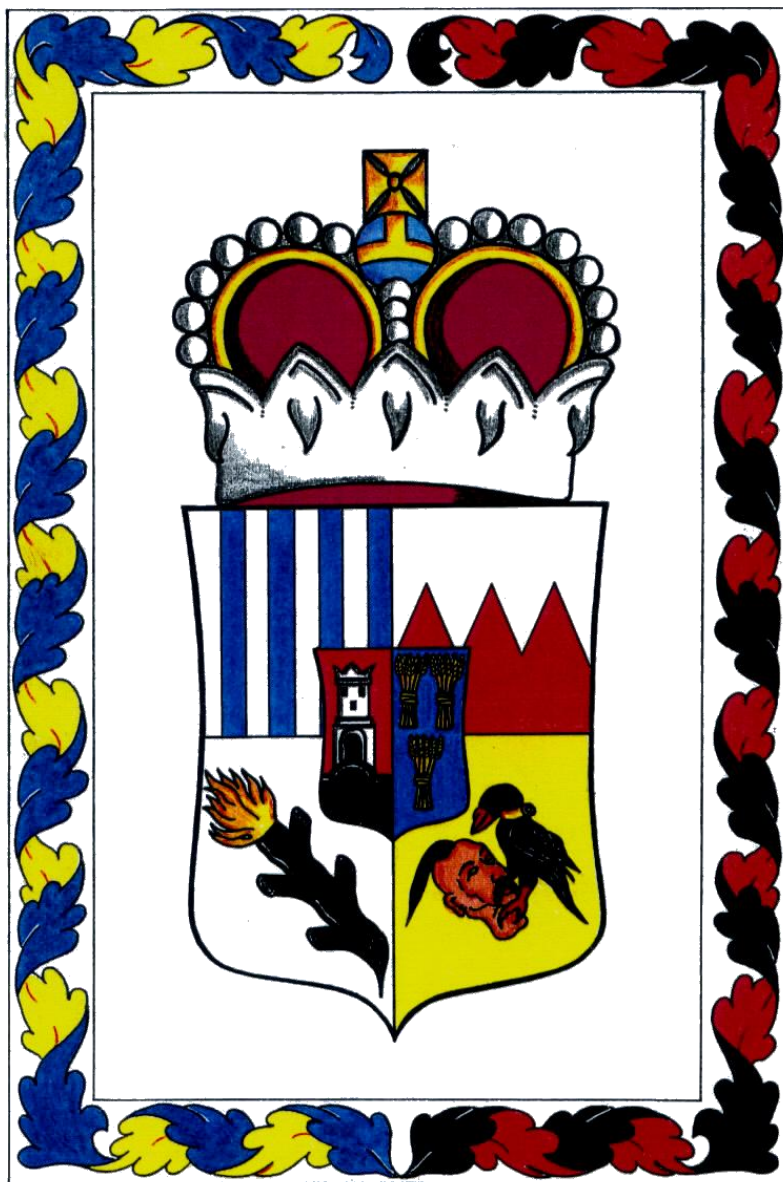

*J*IHOČESKÝ *H*EROLD

Občasník ČGHSP, pobočky České Budějovice

Znak hlubocké větve rodu Schwarzenbergů

určeno výhradně pro potřeby členů pobočky ČGHSP České Budějovice

PROSINEC 2002

<i>Autor příspěvku</i>	<i>Název článku</i>	<i>strana</i>
<i>Milan Daněk</i>	<i>Úvodník</i>	<i>3</i>
<i>F.J.Čapek, Mgr.Václav Vondra</i>	<i>Paulina Karolina Iris ze Schwarzenbergu</i>	<i>4</i>
<i>prof. Rainhold Huyer</i>	<i>Spravedlnost a soudnictví v Českých Budějovicích</i>	<i>7</i>
<i>Miloslav Trnka</i>	<i>Příběh pečeti rodopisné společnosti</i>	<i>18</i>
<i>Josef Dolák</i>	<i>Zajímavá drahotěšická památka</i>	<i>19</i>
<i>Milan Daněk</i>	<i>Severomoravské ohlédnutí</i>	<i>21</i>
<i>Josef Dolák</i>	<i>Jak modrohůřečtí přivítali roku 1879 svého nového faráře</i>	<i>28</i>
<i>Mgr. Václav Vondra</i>	<i>Ke vzniku města Českých Budějovic a náměstí</i>	<i>29</i>
<i>Milan Daněk</i>	<i>Znaky obcí</i>	<i>31</i>
<i>Zdena Jindrlová</i>	<i>Pár vzpomínek na zájezd na Prachaticko</i>	<i>33</i>
<i>Ivo Hajn, Zdeněk Kohlíček</i>	<i>Koněspřežní železnice České Budějovice - Linec</i>	<i>35</i>
<i>Mgr. Václav Vondra</i>	<i>Z historie Vltavské vodní cesty</i>	<i>40</i>
<i>Zdena Jindrlová</i>	<i>Autobusem na zříceniny Plzeňského kraje</i>	<i>43</i>
<i>Milan Daněk</i>	<i>Zprávy, informace, recenze</i>	<i>47</i>
<i>Milan Daněk</i>	<i>Galerie českých šlechtických rodů</i>	<i>50</i>
	<i>Kalendář přednášek</i>	<i>52</i>

Kontaktní adresa pro příjem příspěvků:

Ing. Milan Daněk, Dlouhá 18, 370 11 České Budějovice

Telefon: 038/5341415 odpoledne a večer nebo 0737/438029 po celý den

E-mail: milan.danek@okucb.cz

V průběhu minulých několika měsíců se zamýšlím nad dvěma otázkami – je lepší mít časopis přísně vědeckého zaměření, nebo spíše zaměření informačního a populárně naučného. Pro první směr hovoří to, že v takovém časopise najdu přísně vědecké názory, podložené přesnými historickými daty, které je možno si ověřit podle archivních materiálů, tedy přímo u originálních listin. Jeho nevýhodou je to, že je psaný suchým vědeckým jazykem, tedy pro většinu čtenářů jsou nezáživné, možná i špatně čitelné. Jistě zajímavé ale ...

Druhý směr zaměření – populárně naučný se od prvně popsaného liší v tom, že musí dodržovat určitá pravidla, čtenář se v něm dozví to podstatné, ale psané čtivější formou, tedy ne suchým vědeckým jazykem. A navíc tato forma ještě dovoluje zařadit i články, které by asi v přísně vědeckém časopise „kazily dojem“. Pro mne a pro lidi, kteří jsou kolem mne, je určitě rozhodování o tom, jakým směrem se v budoucnosti bude ubírat Jihočeský Herold nadmíru jasné – samozřejmě si vybereme tu druhou, čtivější, zábavnější formu, která přitáhne podstatně více čtenářů a kde se tito čtenáři dozví vědecky podložené údaje doplněné zajímavostmi a informacemi pro ně přijatelnější formou.

Možná se v tomto okamžiku budete ptát, proč vlastně jsem si tyto dvě otázky pokládal. Je to velice jednoduché. Přivedl mne na to článek, či spíše zápisy z jednání valné hromady naší společnosti, ať už z tohoto, tak i minulého roku, ale i debata, kterou jsme měli s panem předsedou v březnu letošního roku při jeho návštěvě v Českých Budějovicích. Kdo na ní tehdy byl přítomen, jistě ví o co vlastně šlo. Problém jsme potom probírali i na jednání vedení naší pobočky a také v širším okruhu při návštěvě u pana Milece. Jako základní informace k tomuto problému nám sloužily hlavně ohlasy, které se k nám postupně dostávají z různých zdrojů. Všechny, ať už se jednalo o ústní hodnocení členů naší pobočky, případně i od členů ČGHSP z Prahy a ostatních poboček po celé republice, tedy až na pár odmítavých byly příznivé – hodnocení ze strany našich čtenářů nám ukázalo, že jsme se vydali tou správnou cestou. Dokonce již několik čtenářů mimo Jihočeský kraj a tedy mimo naši pobočku projevilo zájem, že by rádi náš časopis odbírali pravidelně, a že jsou dokonce ochotni uhradit i náklady na jeho získání. A tato situace mi znovu vnučila nápad, navrhnout vedení naší společnosti kompromisní řešení. Proč by například nemohl být vydáván současně časopis GHL, který by zastupoval první směr – tedy přísně vědecky zaměřený časopis s odbornými statěmi, a jako jeho příloha časopis, který by postupoval druhým způsobem a současně by mohl být jakýmsi zrcadlem života společnosti a jejích poboček. Takový „Český Herold“, ve kterém by bylo místo pro přispívatele, kteří zatím nemají vyšší cíle a ambice v publikování, než je prosté sdělení že existují a případně mají k dispozici nějaké pro nás zajímavé informace. Myslím si, že pro tyto začínající badatele by to byla velice zajímavá možnost ukázat nám všem ostatním, co vlastně dokáží. A v takovémto časopise by byla možnost upozornit ostatní na nějakou zajímavou publikaci, která byla vydána. Nemělo by se jednat o obsáhlou recenzi na několik stránek, jak jsme to mohli vidět v posledních číslech GHL, ale o prosté upozornění na 5 – 6 řádkách se jménem autora, názvem, vydavatelem, cenou a případně adresou, kde je možno tuto publikaci získat.

Nechci Vás unavovat obsáhlým popisováním návrhů, co všechno bych si představoval, ale beru tuto stránku jako impuls, podnět k jednání našich zástupců s redakční radou GHL. Doufám, že si těchto pár řádek přečte již zmíněná redakční rada a bude na ně odpovídajícím způsobem reagovat. Jestliže má někdo chuť na tyto řádky reagovat, posílejte prosím své příspěvky na naší kontaktní adresu.

A vzhledem k tomu, že se již blíží další významné svátky Vám přeji mnoho štěstí, zdraví a spokojenosti po zbytek tohoto roku i pro rok příští za sebe i za vedení naší pobočky.

Veselé Vánoce a šťastný Nový rok.

Rodina knížat ze Schwarzenbergu pěstovala kreslířské a malířské umění po staletí. Na zámku Schwarzenberg v Německu měl již hrabě Wolfgang Jakub (+1618) zvláštní malířskou světnici. Zvláště horlivě bylo toto umění pěstováno v druhé polovině a ke konci 18.století a na začátku 19.století. Kreslili snad všichni mladí princové a princezny, například děti knížete Jana ze Schwarzenbergu (1742–1789): Karel (1771–1820) a jeho bratr Arnošt (+1821), sestry Marie Karolina (+1821), Marie Alžběta (1778 – 1791) i Eleonora Žofie (1783 – 1846). Po této se zachovala v rodinném archivu kniha náčrtků s pohledy schwarzenberských statků. Umělecké výtvary Schwarzenbergů jsou zejména na zámku v Českém Krumlově.

Umělecký věhlas získala zejména Paulina Karolina Iris Schwarzenbergová. Otcem princezny byl Luis Engelbert, vévoda z Ahrenbergu, matkou Luisa Antonie Pavlína, vévodkyně z Brancas – Willars. Princezna se narodila 2.9.1774 na zámku Heverlé u Bruselu. Tam prožila své dětství a byla vychována prof. Nickem Wilderem.

Paulina Karolina Iris ze Schwarzenbergu

Ve svých dvaceti letech se vdala 25.září 1794 na svém rodném zámku Heverlé za knížete Josefa Jana Nepomuka Schwarzenberga. Ten se narodil 27.června 1769 ve Vidni, takže byl o 5 let starší než nevěsta. Sotva dvacetiletý se ujal roku 1789 schwarzenberského panství v době, kdy se na politickém nebi schylovalo k velkým událostem, k francouzské revoluci a k dlouholetým napoleonským válkám. Kníže nepřijímal státních úřadů, ale především pečoval o schwarzenberské hospodaření, zlepšoval administrativu, dal prokopat známé schwarzenberské kanály na Šumavě, v roce 1801 otevřel v Českém Krumlově první zemědělskou akademii. Velké panství orlické postoupil roku 1802 svému mladšímu bratru Karlovi, čímž vznikly dvě schwarzenberské větve. V září 1833 byl po nadšeném přijetí v Lovosicích raněn mrtvicí a zemřel na Hluboké 19.12.1833.

Kníže Josef měl za patnáct let manželství s Paulinou 9 dětí, z nichž všechny se dožily dospělosti.

1. Marie Eleonora (1796 – 1848 v Praze) vstoupila do manželství s knížetem a maršálem Windischgrätzem, byla zastřelena při nepokojích v Praze
2. Marie Paulina (1798 – 1821) se vdala za knížete Schönburg – Hartensteina. Obě sestry dovedně zobrazily v řadě tušových a křídových kreseb mnoho šlechtických příbuzných, úředníků a služebníků
3. Jan Adolf II. (1799 – 1888) si vzal za manželku Eleonoru z Lichtensteinu a byl dědicem krumlovského panství
4. Felix (1800 – 1852) pozdější státník a rakouský ministerský předseda

5. *Ludvika Eleonora (1803 – 1884) se provdala roku 1823 po smrti své sestry Marie Pauliny za svého švagra Schönburg – Hartensteina*
6. *Marie Mathilda (1804 – 1886) zůstala po celý život svobodná*
7. *Karolina (1806 – 1875) provdala se za Ferdinanda z Brezenheimu*
8. *Marie Anna Berta (1807 – 1883) provdaná za knížete Augusta Lobkowicze*
9. *Bedřich (1809 – 1885) se později stal kardinálem*

Zámek Hluboká nad Vltavou

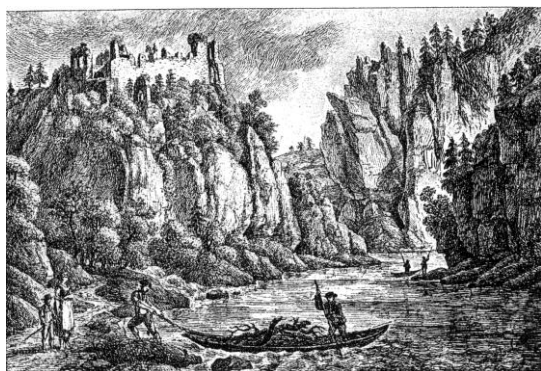

Karlův Hrádek u Purkarce

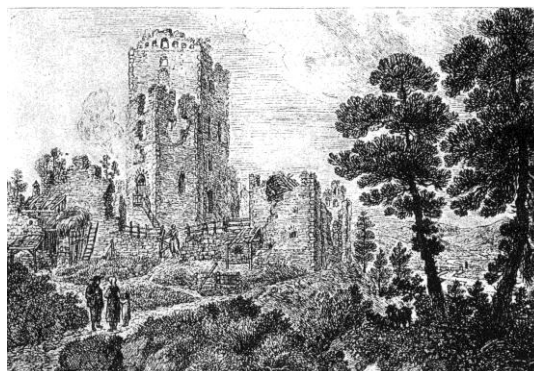
Jejich matka Paulina z Ahrenbergu byla od svých mladých let vychovávána v Paříži. Zde byla v kontaktu s malíři Antoniem von Klewerbergem a vlámským krajinářem Bernardem Augustinem Ridderboschem a jeho sestrou Janou Františkou. Jako jeden z jejích prvních učitelů byl také zaznamenán Antoan Josef Cardon, krajinář a dvorní portrétista. Od něho si vypůjčovala malířské potřeby, ale hlavním jejím učitelem tehdy byl J.B. Waghemann, pod jehož vedením studovala malířství v roce 1792 – 94. Dle diáře, uloženém dnes v archivu v Českém Krumlově, navštívila roku 1787 portrétisty L.Davida a Fr.Lagremma.

Po sňatku s Josefem Schwarzenbergem ovlivňovala výtvarným uměním celý schwarzenberský rod, hlavně své děti. U profesora vídeňské Akademie výtvarných umění J.Dreschlera byly uloženy její grafické práce a také užitéková keramika společně s některými pracemi a olejomalbami od jejího posledního učitele Františka Runka.

Princezna Paulina byla nejen velkou milovnicí krásných umění, sama s velkým zdarem vládla štětcem, rydlem a zabývala se i keramikou. O pravděpodobnosti její podoby na zámku Hluboká svědčí i dvojportrét manželů ze Schwarzenbergu, uložený na zámku Heverlé v Belgii a ve Vídni.

Divčí kámen nad řekou Vltavou

Vítkův Kámen u Sv. Tomáše

V lednu a březnu 1802 absolvovala několik lekcí u malíře Jana Steigera, ve stejném roce kresbu u Jakuba Flerka a dvorního rytce Estelého. Vůbec největší vliv na ni měl František Runk, byl pro Paulinu výborným učitelem a informátorem. Celá řada českých rytin Pauliny je dělana podle vzoru jeho prací. František Ferdinand Runk se narodil 14.10.1764 ve Freiburgu

v Breisgau, Bádensko – Württenbersko a zesnul 4.12.1834 v Neuwaldeggu u Vídně. Jeho otec byl pekař a vlastnil ve Freiburgu dům „U malých lososů“. Runk měl ještě sourozence, sestru Marii Agatu (*1763) a dva bratry – dvojčata (*1769). Runk kupoval pro Paulinu v Paříži všechny malířské potřeby a rytecké pomůcky a na jeho radu si koupila roku 1807 i tiskařský lis. Runk byl od roku 1787 ve schwarzenberských službách a jako jejich dvorní malíř zůstal až do konce svého života. Také jeho postihla smrt jeho žačky tvrdým způsobem.

Koncem šedesátých let uspořádal Památkový úřad v Českých Budějovicích výstavu prací F.F.Runka, olejomalby, akvarely z možných a dostupných materiálů a zápůjček. Část leptů a mědirytin princezny Pauliny je shodná s obrazy F.F.Runka, ale i další krajinářská díla z Rakouska byla předlohou k její tvorbě. Většina Runkových prací je uložena po schwarzenberských zámeckých galeriích v Čechách, v Rakousku, Bádensku – Württenbersku , ve sbírkách akademie výtvarných prací ve Freiburgu. Ve Vídni je ve sbírkách Akademie umění uložena celá řada jeho zajímavých kreseb nejstaršího zpodobnění jihočeských vesnických krajů z roku 1810 hlavně z Blat, Budějovicka, Třebońska a Doudlebska (inventární čísla 11 621 – 11 640). Mnoho Runkových obrazů je uloženo na veřejnosti nepřístupných místech. Ve Státním oblastním archivu v Českém Krumlově je uložena sbírka kolorovaných kreseb princezny Pauliny. Byla rozenou grafičkou, její mědirytiny a lepty vyjadřují vřelý vztah k přírodě, jaký byl typický pro romantismus. Na jejích rytinách vidíme nejen tehdejší podobu architektury (Hluboká, Postoloprty, Český Krumlov), ale také její oblíbený námět – hradní zříceniny (Karlův Hrádek, Dívčí Kámen, Helfenburk, hrad Pravda u Citolib a mnohé další). Architektura je doplněna postavami, tehdejší realitou – vory, lodní přeprava, povozy, kočáry atd. V roce 1804 vydala šestnáct pohledů na schwarzenberská panství pod názvem „Seize vues des terres en Boheme du Prinze de Schwarzenberg gravées á l’eau forte par la Princesse Pauline Schwarzenberg“. Další její sbírka pohledů vyšla roku 1805 pod názvem „Cahier de vues de Boheme“.

Nelítostný osud přerval její život nejbolestivějším způsobem. Kněžna Paulina dlela roku 1810 s knížetem v Paříži, kde pořádal 1.července polní maršál Karel Schwarzenberg jako rakouský vyslanec skvělý ples na počest sňatku Napoleona s arcivévodkyní Marií Luisou, dcerou posledního císaře německé říše (zanikla v roce 1806) Františka II. Habsburského. Když rušné veselí, jehož se císařští manželé také zúčastnili dostoupilo vrcholu, vzňaly se látkové dekorace, a v krátké chvíli i celý sál zbudovaný ze dřeva stál v plamenech. Kněžna Paulina, vidouc svou dvanáctiletou dceru Marii Paulinu v hořícím sále mezi tančícími, pospíšila k ní, aby ji vyvedla z plamenů. Již byly obě u východu, když hořící trám padl mezi ně. Dcera byla zachráněna, ale matka nalezla smrt v plamenech. Jen podle šperků bylo možno nazítří ve spáleništi možno identifikovat její ohořelé tělo.

Použitá literatura:

- Markus A. – Rod knížat ze Schwarzenberku, Schwarzenberská ročenka 1935
- Wirth Zdeněk – Česká krajina, vydal Vladimír Žikeš, Praha 1939
- Zálaha Jiří – Stručné dějiny rodu knížat ze Schwarzenberku, vydal Historický spolek Schwarzenberg, Hluboká nad Vltavou
- Katalog der Ausstellung künstlerischen Amateurarbeiten, Vídeň 1913
- Toman Prokop – Nový slovník československých výtvarných umělců, Praha 1950

Text prof. Rainholda Huyera „Aus alt Budweis“ z r.1912 přeložil František Josef Čapek v r. 1983.

SOUDNICTVÍ

Ke starším budějovickým královským privilegiím přibylo 22. srpna r. 1381 další. Král Václav IV. udělil hrdelní právo i městu Budějovicům. Přibližně v téže době dovolil zavést hrdelní soudnictví také Plzni, Litoměřicím, Kolínu, Klatovům, Mělníku, Stříbru a Vysokému Mýtu. Městský stav tak významně získal na důležitosti, protože jeho zástupci byli přijati mezi - dnes bychom asi řekli - krajské soudce. Konšelské soudy byly tedy zmocněny soudit rušitele pořádku tak jako doposud pouze vrchnost. Podle velikosti provinění mohly vynést a provést i rozsudek smrti. Pokud se odsouzenec k smrti odvolal, byl nejvyšším soudcem král a jeho rozhodnutí mělo konečnou platnost. Při sporech neosedlých, t.j. cizích měšťanů, poddaných a také při jednáních cechovních, přenesl král své právo na podkomořího nebo jeho zástupce - dvorního sudího - a ti pak vedli procesy osobně.

Pravomoc královských měst rozšířil a upravil již Jan Lucemburský v r. 1330. Od té doby mohla města potrestat mládence, kteří vedli nepořádný život nebo si bez vědomí starších půjčovali peníze. Např. žádný měšťan českého království nesměl být postaven před duchovní soud. Případné spory mezi duchovními a měšťany řešil pražský arcibiskup nebo jeho zástupce. Světské žaloby proti měšťanům se řešily před soudem toho města, ve kterém měl měšťan své bydliště. Jan Lucemburský rovněž nařídil, že měšťan, který spravuje svůj majetek nejméně tři a půl roku, mohl požádat, aby byl souzen před zemským soudem. K soudu mohl být pohnán měšťan pouze od příslušného svého městského soudu.

*Zasedání zemského soudu v 16.století
Dobová ilustrace*

V některých městech se postupem doby stalo zvykem, že přísední soudci (t.j. soudci vykonávající svůj úřad pod přísahou) zůstávali ve svých funkcích dlouhá léta. Vyplývaly z toho různé nesváry. Stalo se tak i v Budějovicích, kdy o nestrannosti přísedních soudců byly tak silné pochyby, že během jednání před městským soudem byl jeden soudce zabit a další zraněn. Měšťané Konrád Eberlin a Fridlín si stěžovali přímo králi Václavu II. Ten okamžitě pověřil svého podkomořího Purkarta z Magdeburku, aby se dostavil osobně do Budějovic a tento dosud neslýchaný případ důkladně vyšetřil. Jako jednu z příčin tohoto incidentu viděl král v tom, že přísední soudci byli už dlouho ve svých úřadech a tak dalším úkolem Purkarta z Magdeburku bylo odvolat stávající a jmenovat nové soudce, jejichž prvořadým předpokladem pro výkon úřadu by byla spravedlnost.

Karel IV., kterému měšťanstvo vděčí za rozvoj svého vlivu, při pobytu v Budějovicích 4. 2. 1351 udělil mezi jiným měšťanům právo zatýkat své dlužníky, pokud je dostihnou v obvodu města a ponechat je ve vazbě tak dlouho, dokud svůj dluh nesplatí. Toto právo se vztahovalo na tuzemce a to i na šlechtice a vladyky. Král se v tomto privilegiu také poprvé zcela jasně vyjádřil, že žádný nesmí žalovat budějovické měšťany u jiného soudu, než u jejich vlastního.

Později dostaly Budějovice další právo a sice zatknout a zabavit zboží všem, kteří se chtěli vyhnout placení povoleného ungeltu (cla) minutím města. Tohoto práva využili budějovičtí později ve svých mnohých sporech se sousedy. Zatýkali četné takové „objížděče“ prostřednictvím stálých hlídek. Dále přepustil Karel IV. budějovickým právo odúmrti a dovolil, aby měšťané mohli svobodně kšaftovati se svým majetkem, tedy odkázati ho komu chtěli, a také ho prodat nebo zastavit. V případě, že zemřelý neměl přímého dědice a nezanechal závět, přešel jeho majetek na nejbližšího pokrevního příbuzného mužského nebo ženského pohlaví. Král Václav IV. a pozdější panovníci měšťanům tato privilegia ponechali a dále je rozšířili.

Při městských soudních rozhodováních byl zprvu dědičný rychtář nebo jeho zástupce stálým předsedou konšelského soudu. Další konšelé (přísežní členové městské rady) se střídali a každý měsíc vždy jeden z nich byl purkmistrem (starostou). Později přešlo právo dědičných rychtářů z rodiny Klariců v celém rozsahu na město. Nejvyšším úředníkem, resp. soudcem se pak stal první (primátor) z dvanácti radních pánů a zůstalo zvykem, že se ostatní konšelé po měsíci střídali v úřadu purkmistra. Dědičný rychtář býval nejvlivnější osobností města, zatímco rychtář, kterého si volilo ze svého středu měšťanstvo, byl úředník zcela podřízený městské radě, i když stál mimo ni. Rada se svým primátorem tvořila vrchní úřad. Městský rychtář rozhodoval v soukromých právních záležitostech, které neměly větší veřejný význam. Proti jeho rozhodnutí bylo možno odvolat se u městské rady. Rychtář byl zosobněním exekutivy městské rady, podléhal mu policejní dozor ve městě. Dohlížel na pořádek a klid ve městě, bezpečnost měšťanů, čistotu města, dodržování tržního pořádku a mravnostní přestupky. Prováděl zatýkání osob a byl povinen spolu se svou čeledí konat noční obhlídky města, aby zamezil krádežím a jiným nepřístojnostem. Pod jeho dohledem bylo městské vězení i s jeho „obyvateli“, nechával předvádět zatčené zločince a jeho povinností bylo doprovázet odsouzence k smrti z vězení na popraviště. Při útrpných výsleších kladl otázky mučeným osobám, dohlížel na způsob a stupeň tortury a dával zapisovat výpovědi mučených tzv. krevním písařem (hrdelní právo bylo nazýváno také krevním právem). Při nástupu do funkce mu byla předána rychtářská pečeť a rychtářský meč jako symbol jeho moci. Od svého předchůdce převzal měrná závaží, loket vyrobený ze železa, dřevěná měřidla dutých měr, klíče od věží a znamení, kterými označoval žebráky. Byl povinen dohlížet na to, aby po dobu konání bohoslužeb byly zavřeny všechny hostince, a to zejména v 16. století, kdy se do Budějovic šířilo protestantské učení. Záznamy o své činnosti byl povinen uvádět do tzv. rychtářské knihy.

Rychtář byl velmi zaměstnaný člověk a také velmi nenáviděný, na kterého si často jednotlivé žalované strany stěžovaly, někdy až ke králi. Pokud to došlo až tak daleko, stála ovšem městská rada vždy na straně rychtáře a obhajovala ho.

U rychtáře se vždy předpokládala alespoň základní znalost městského práva a zvyklostních práv. U konšelů ani přísežných nikoliv. Počet konšelů byl všude stejný. V Budějovicích stál v čele dvanáctičlenného konšelského soudu až do poloviny 15. století dědičný rychtář. Tato rada byla zprvu každoročně obnovována. Obměnu rady prováděl královský podkomoří nebo nejvyšší dvorní sudí a vyhotovil o tom zápis. Už v době husitských bouří se nedodržovalo nařízení o každoročním obnovování rady. V 17. století, v době třicetileté války, se jmenování nové rady dělalo po dvou až třech letech a v 18. století zůstávala rada ve stejném složení 5 - 6 let. Konšelé byli vybíráni z řad nejpřednějších městských patricijských rodin. Patřili nejčastěji k obchodnímu stavu nebo k cechu soukeníků či řezníků. Určitá řemesla byla považována za méněcenná, např. krejčí, lázeňští, barvíři nebo kováři byli původně z volby vyloučeni. Naproti tomu umělečtí řemeslníci jako zlatotepci, zbrojíři a platnéři, pokud se jednalo o osedlé měšťany, mohli být do rady voleni. V průběhu 16. století sice byla možnost zvolení do rady otevřena pro všechna řemesla, ovšem odstupující rada měla na volby nové rady značný vliv, takže bez jejího souhlasu byl nový měšťan povolán do rady jen velmi zřídka. Odstupující

přísežní členové rady byli většinou zvoleni znovu a tak se i v Budějovicích vyskytli přísežní členové rady, kteří svůj úřad zastávali až do konce života.

Pro neschopnost vyřizovat rozsáhlou hospodářskou agendu týkající se pivovarů, hornictví, správy městských mlýnů a cihelen, vápenic, daní, rybníků a lesů, školství atd. byla v r. 1531 rada rozšířena z původních dvanácti členů na dvacetčtyři. Nových dvanáct členů bylo nazýváno vnější radou a členství v ní bylo předstupněm pro přijetí mezi radní pány vnitřní rady (seniores - senátory). Pro konšelský úřad, jak již bylo řečeno, nebylo požadováno žádné zvláštní vzdělání. Stačil měšťanský původ a přirozený cit pro spravedlnost, aby konšelé mohli pomáhat podkomořímu nebo dědičnému rychtáři vynést rozsudek. Ve zvlášť složitých případech se obraceli na starší členy konšelského úřadu o informace a radu většinou do Prahy, neboť tehdejší rozhodování se dělo zpravidla podle všeobecného zvyklostního práva. Když se později dostal do čela městské rady primátor, kvalitativně se změnilo její složení. Členy rady bývali starší měšťané požívající všeobecné důvěry a mající přehled o městských poměrech a dále byli do rady povoláni odborníci, jako magistři univerzit a jinak studovaní muži do funkcí městských písařů a notářů, dále též lékaři a apatykáři - městští fyzici. Primátoři vykonávali svůj zodpovědný úkol velmi dlouho. Např. Joannes Cometa v letech 1637 - 1648, Jiřík Hartl s přestávkami 29 let či Donátus Praegent v letech 1730 - 1744, Matyáš Josef Walisch od r. 1761 do své smrti v r. 1770.

KAT A KATOVNA

Spolu s právem hrdelního soudu byl do Budějovic dosazen také kat. Jeho činnost nebyla omezena pouze na město a jeho bezprostřední okolí, ale sloužil také panství zlatokorunského opata, hlubockému a zvíkovskému purkrabímu a měštům Písku, Vodňanům, Prachaticím, Vimperku, Netolicím a Lišovu a to na základě majestátu krále Václava IV. ze dne 13. června 1406. Tato města a panství byla povinna posílat každoročně Budějovicům „pomoc“. Pro popravu ve zmíněných oblastech byl budějovický popravčí vyhledáván ještě v 18. století.

Dochovala se celá řada písemných požadavků na zaslání kata k provedení trestu smrti nebo jinému potrestání. Tak 12. června 1476 byl požadován kat soběslavskými, ale budějovická městská rada ho nemohla vyslat, protože sama potřebovala jeho služeb. Jan Čabelický ze Soutic, sezením v Týně n. Vlt. požadoval kata 18. září 1483 a 12. dubna 1490 městská rada v Jindřichově Hradci. V květnu r. 1494 poděkovali prachatictí za jeho přenechání a sdělují, že katovi zaplatili dle odpovídajícího zemského pořádku za popravení prvního zločince dvě kopy a za každého ze dvou zbývajících po jedné kopě. Dne 9. května 1723 píše písecká městská rada, že pražský apelační soud odsoudil osm cikánů, zajištěných v Písku, k uřezání jednoho ucha a zbičování metlou pod šibenicí. Tento rozsudek měl vykonat budějovický kat. Zde je nutno podotknout, že kat nemohl cestu mimo hranice Budějovic nikdy podniknout sám. Vždy byl doprovázen na místo popravu ozbrojenou stráží, tzv. konvojem, a odtud zase „jistotně a blahovolně“ stejným způsobem zpět do svého domova. Jindřichohradecký městský rychtář Jan Wiener poděkoval budějovické městské radě dne 17. února 1753 za přenechání kata, pochvaloval si jeho dobrou práci na všem co měl provést a oznamuje, že jej pod eskortou městských mušketýrů posílá zpět do Budějovic. V roce 1592 byl popravčí Johann povolán k exekuci do Strakonice, ale zločinec mu utekl a zachránil se tím před smrtí. Strakonický purkrabí Mach Vršovský kata žaloval pro lenost a neopatrnost a jenom přimluva budějovické rady ho zachránila před vězením.

Kat byl odměňován za domácí i přesporní práci. Ze strany domovského města měl stanovenou pevnou týdenní mzdu (v r. 1543 to bylo 15 grošů), městská rada mu k vlastnímu užívání přidělila loučku na pozemcích parkánu a jako deputát měl kromě jiného i volný byt. Za popravu a za různé stupně tortury (mučení) měl stanoveny pevné taxy. V Budějovicích byly za jednoduchou popravu obvykle dvě kopy. Roku 1541 obdržel za upálení jedné ženy 2 kopy a 30 grošů. Roku 1607 dostal za vypálení cejchu a vymrskání zloděje, který se vloupal k paní

Zachariášové, tři kopy. Městský rychtář kvituje dne 10. dubna 1677, že vyplatil katovi 4 kopy za to, že postavil Lucii Bendovou a Bernarda Pelleru za mříže pranýře a dal jim pardus (bití, rány metlou). Dne 5. února 1678 se účtovalo za vymrskání Martina Schlossera 2. zl. 20 kr. Dne 11. března 1679 byly vyplaceny 2 kopy za postavení na pranýř po porušení městského pořádku a klidu.

Roku 1589 byl místní kat zaměstnán vymrskáním dvou novokřtěnců (Habánů), kteří se pod pláštěm duchovní návštěvy kostela vloudili do města a zde se pokoušeli svést měšťany na svou víru. Pro výstrahu jiným byli důtkami vymrskáni z města. V roce 1683 byla „deflorovaná osoba ženského pohlaví postavena s černou svíčkou před kostel“. Dorota Glassrová byla 5. října 1696 uvedena na jednu hodinu k pranýři a musela zde stát s třemi metlami. Potom dostala každou metlou tři rány a byla vyvedena z města. Ještě v květnu 1743 byly tři služebné děvečky pro své milkování s vojáky hnány městem oslím řemenem a před bránou k divadlu ostatním služkám pro výstrahu až na košile obrány o svůj oděv.

Za každou práci byl mistr popravčí placen. Např. v r. 1735 se jeho pevný příjem skládal z týdenní mzdy, čtvrtletní mzdy, ročního příspěvku na otop (dřevo) a z týdenního příspěvku z velkého pivovaru, dohromady to činilo 71 zl. a 48 kr. Kromě toho dostával městský deputát: 5 strychů žita, 1 strych ječmene a 1 strych hrachu. K pevným příjmům patřila také mzda za čištění záchodů na městských věžích, v dominikánském klášteře a u kapucínů a za čištění stok 1). Byla vyplácena vždy po „velkém vyúčtování“ v pivovare a na radnici.

Mistr popravčí bydlel nejdříve ve věži sousedící s městským vězením v Panské ulici. Když bylo vězení přeloženo do blízkosti věže v Hradební uličce, odstěhoval se tam i kat a k užívání dostal ohradu na parkánu mezi vnitřní a vnější hradební zdí. Východ z jeho domu nevedl do města, ale na parkán a odtud až k mostu u Rožnovské brány, protože kat a jeho rodina se jako nečisté osoby museli maximálně vystříhat styku s ostatními lidmi 2). V kostele měla jeho rodina vyhrazené zvláštní místo a musela zachovávat určité zvyklosti.

Chtěl-li kat znovu nabýt cti, musel se o to pokusit podáním žádosti o majestát. V roce 1685 požádal pražský kat Václav Leischner o list stvrzující nabytí cti a o povolení prodat svůj majetek a usadit se v Praze nebo v jiném městě. Trvalo mnoho let než Leopold I. povolil vydání listu jímž nabýval cti. On už ale své pozemky předtím prodal a nechal se zatáhnout do pochybné společnosti. Podle povolení se mohl usadit kdekoli v zemi koruny české mimo Prahy, Plzně a Č.Budějovic a všude musel být přijat. Svou felčarskou činnost mohl provozovat jenom v „zevním“ lékařství, „vnitřní“ lékařství mohl provozovat pouze v tom případě, že souviselo s lékařstvím zevním. Je pochopitelné, že se budějovická městská rada bránila přijetí tohoto „výjimečného“ chirurga. Trochou lékařského fušerství se zabývala většina katů. Strážmistr artillerie Mathes Antoni si stěžoval v listopadu roku 1755 na budějovickém magistrátu, že mu předložil místní budějovický kat Antonín Hermann vysoký účet za medikamenty. Když se přisedící soudu Johann Florián Hammerschmied pokusil tento spor urovnat, Hermann krátce a důrazně vysvětlil, že léčebná taxa činí 7 dukátů a medikamenty, které musel shánět z velké dálky stály 16 zl. a 21 kr. Jak spor dopadl nevíme. Rok poté zaplatil hlubocký panský myslivec Duchanský von Paurc za léky 10 dukátů. Znovu to kat zdůvodnil tím, že těžko obstarával mimořádně vzácné léčivé byliny pro „pití“.

Kat byl mimo jiné i městským rasem (pohodným), ubíječem psů a zvěrolékařem. Za přenechání kůže porážel nemocný dobytek a zakopával uhynulá dobytčata. Při uhynutí dobytka následkem různých morů hlídal velmi bedlivě své knechty, aby mu neušla ani jediná stažená kůže. Existuje celá řada stížností, ve kterých kat žaluje městské radě, že si někteří jedinci sami dovolili uhynulá zvířata stáhnout a zbytek buď zakopali nebo nějakým jiným způsobem využili. Kat působil jako osvědčený zvěrolékař a se svými tzv. zázračnými prostředky byl i nenahraditelný.

Za své pomocníky měl kat jednoho nebo více knechtů. Byl-li otcem dospělých synů, byli tito jako nečistí v jeho službě, protože každé jiné řemeslo jim bylo nedostupné. Z tohoto důvodu

docházelo k tomu, že se úřad popravčího mnohdy v rodině dědil. Když budějovický kat Antonín Hermann po více než čtyřiceti letech služby v r. 1762 zemřel, pokoušeli se získat jeho synové Johannes, Ignác a Antonín místo popravčího v Budějovicích. Johanes byl katem v Pelhřimově a žádal tamní radu o uvolnění, aby mohl nastoupit na místo po otci v Budějovicích.

Tak jako kat a jeho rodina byli považováni za nečisté, i každá řemeslná práce pro popraviště byla nečistá. Jednou takovou zvláštností v Budějovicích byla až do počátku 16. století povinnost krejčovského cechu, aby v případě potřeby zřizoval šibenici. Z žádosti tohoto cechu na krále Ferdinanda I. (1533) vyplývá, že rada cechovních krejčovských mistrů se této povinnosti zpěchovala. Již dříve se obrátila na krále Ludvíka a tento milostivě budějovickým krejčím 6. srpna 1520 listem potvrdil, že „nás od těchto prací jeho milostí osvobodil a tento majestát, který přikládáme, svou pečeti vystavěti ráčil.“ Když městská rada i potom vyžadovala na cechu krejčovském plnění povinnosti stavět šibenici, obrátili se starší cechovní mistři na tři pražská města s opakovanou žádostí k Ferdinandovi I., který 21. února 1534 nařídil, že budějovičtí krejčí se s odkazem na privilegia krále Ludvíka nadále osvobozují od služeb hrdelnímu soudu. Podle cechovního pořádku byla jednotlivým tovaryšům, kteří takovou práci vykonávali, zachována anonymita a práce byla účtována cechu jako celku.

Osoby, které měly být vyšetřovány, byly zavřeny v šatlavě. Nejdříve byla šatlava, vystavěná kolem r. 1390, v Schergengasse, dnešní Panské ulici. V listopadu 1529 prodala městská rada tento dům za 20 kop sladovníku Štefanovi Hiršovi. Toto vězení bylo přebytné, protože bylo zřízeno nové, přímo na radnici, nákladem 147 kop 22 gr. O tomto vězení, zv. německy „Kotter“, je zmínka ještě z r. 1577 a později, přestože již v r. 1537 byl vystavěn nový „Bryckci Haus“ a obydlí katovo. Nákladem 72 kop 52 gr bylo pro stavbu využito městských hradeb v blízkosti katovské věže, která až v r. 1827 začala sloužit pro účely pivovaru - byla tam zřízena místnost na šrotování obilí. V tomto katově obydlí byli přechodně ve vazbě cizinci zadržení pro přestupky, ale také odsouzení k smrti, kteří zde před popravou trávili své poslední chvíle. Původně měla tato budova jednu společnou celu pro ženy a muže, ale v r. 1569 byla přestavěna tak, aby ženy a muži byli odděleni. Sousedící věž Spielheybl a Rabenštejnská věž byly využívány rovněž jako vězení pro těžké zločince, zatímco městské brány a další hradební věže sloužily jako jednoduchá měšťanská vězení. Tak tomu bylo ještě v 18. století. Ve zprávě městského rychtáře ze 4. ledna 1767 o tom „kolik trestanců mohou jednotlivé věže pojmut, se praví: „Krumlovská brána - nad branou 4 muže item zleva v městské hradební věži 5 lidí, nad Svinenskou branou 4 lidi, nad Pražskou bránou 5 a na tzv. Teufelsturm u bednáře Urbandla 5, celkem 23 osob.“

Se zaopatřením vězňů neměl kat nic společného. Náklady na vězení předložil soudní sluha městské radě, později se účtovaly zemskému soudu.

Při útrpném výslechu prováděl kat torturu za pomoci svých knechtů, v přítomnosti městského rychtáře a krevního písaře. Ještě než došlo k samotnému mučení, byl delikvent představen katovi, také mu byly ukázány a předvedeny mučící nástroje. Pokud v této chvíli neučinil předvedený svobodné přiznání, přistoupilo se k útrpnému výslechu, který byl rozdělen zpravidla na tři stupně. Otázky výslechu byly pevně předem stanoveny a tlumočeny městským rychtářem v určité posloupnosti. Odpovědi, vynucené mučením, byly zapisovány krevním písařem.

O vybavení a zařízení mučírny, ať už ve věži nebo později na radnici, není nic známo, rovněž o počtu a druhu mučících nástrojů. V novém zákoně Marie Terezie z 1. ledna 1770 byly vyjmenovány mučící nástroje a předepsány podmínky, za kterých se mučení mohlo provádět. Teprve z této doby jsou písemné zprávy. Trestní soud totiž 31. ledna 1770 rozhodl pořídit nové mučící nástroje, protože dosavadní byly shledány jako velmi zchátralé a mučírna byla oproti předpisům shledána příliš úzká. Mučírna byla tedy přeložena do starého archivu a

nástroje byly objednány v Praze. Palečnice a španělská botka stály 16 zlatých. Jsou uloženy v Jihočeském muzeu.

Abychom si mohli udělat obraz o průběhu útrpného výsledku v budějovické mučírňě, použijeme protokolu z 28. listopadu 1688 o výsledku zatčeného Žida Aarona Ore za údajné zlodějství v myslivně v Poděbradech:

Různé druhy trestů na dobové ilustraci

své tělo následujícího mučení ušetřit a raději říci pravdu, ale víc nepřiznal. Potom řekl, že „Šwedl nemluvil pravdu, já chudý nevinný muž. Šwedl jako šelma zemřel, chtěl si se mnou pomoci, co jsem řekl, to jsem řekl a více nevím, chci na to žít i umřít.“ Potom byl položen na skřípec, jednou, dvakrát až třikrát s názorným připomenutím svého svědomí tažen, takže mu klouby od ramen odstoupily a jednu

čtvrt hodinu tak ponechán visící téměř bezhlasně a tiše zůstal, ale za malou chvíli nařikal ach a stěžoval si těžce na svůj osud. Během toho byl připomínán, ale vždy se odvolával na svou předešlou výpověď a přitom pravil: „Činí se mi násilí a bezpráví, nezajímám se vůbec o to, na co jsem dotazován, žiji a umírám na tom, co jsem dříve řekl a že nic jiného nevím, což jsem již řekl, chci na tom zemřít, ach děje se násilí, velké násilí.“ Konečně byl z obou stran pod nahými rameny najednou asi půl čtvrt hodiny se dvěma hořícími svícemi pálen až kůže popraskala, ale zase velmi málo vypovídal, řval jen: „Násilí, násilí, nevinný starče, co jsem věděl, již jsem řekl, jinak nic jiného nevím. Bůh pomstí toto na mně učiněné násilí a nespravedlnost.“ Také během této tortury zůstal při vědomí a ani to nejmenší neřekl“. Tato stálost výpovědi zachránila Aaronovi Orovi život. Dne 28. listopadu 1688 vydal odvolací soud rozsudek, podle kterého bude Aaron Ore stát jednu hodinu na pranýři s provazem na krku a poté bude proti reverzu vypovězen ze země.

Také ženy podstupovaly torturu, pokud nechtěly po dobrém přiznat svou vinu. Např. Marie Schustrová byla 28. června 1688 pro podezření z vraždy dítěte odsouzena k mučení pálením. Trvala na své výpovědi, takže bylo rozhodnuto poskytnout jí odpočinek na zotavení a s

„Od bodu k bodu v dobrém byl dotázán. Pro větší účinek byl mu pro odstrašení ukázán kat a protože tento Aaron jednou i pokaždé trval na své výpovědi, odvedl ho kat k místu tortury. Předložil mu jedny i druhé nástroje, ale ten trval na své dřívější výpovědi. Aaron Ore byl ze svých šatů vysvlečen a podle předepsané artikule dotázán, aby řekl pravdy. Na tyto připomínky nic nedal, načež bylo přistoupeno k ligantuře, tj. vázání. Toto bylo ostře vázáno s trojnásobným přitahováním, aby si dobře rozpomněl na pravdu, kteréžto vázání trvalo přibližně půl hodiny s vícenásobným utahováním. Při tom on takto křičel: „Já žiju a zemřu na tom, co jsem vám již řekl. Děje se mi od boha a světa bezpráví, jed'te dál jak jen chcete.“ Byla mu přiložena botka a stále silněji a silněji šroubem stahována. Zůstal však jak u předešlé tortury u otázek, které mu byly dávány a zůstal dále na tom. Při tom mu bylo domluveno, že to byla teprve malá ukázka toho, co ještě vytrpí a měl by

pálením pokračovat. Dne 6. července t.r. oznamuje rychtář v městské radě, že i potom stále lhala, ale svým pevným odpíráním si zachránila život.

Budějovický kat měl často skupinovou či lépe řečeno masovou práci. O jedné takové popravě nás informuje kronikář z r. 1478, kdy bylo dne 8. dubna v jednom dni s'tato deset mladých tovaryšů za to, že kladli odpor městskému rychtáři. Další taková poprava se vztahuje ke dni 12. prosince 1505, kdy došlo v Budějovicích k pronásledování Židů. Kat a jeho pacholci obdrželi za postavení hranice a za vlastní upálení Židů 40 kop 10 gr, později ještě 17 kop 7 gr. Také prvního dne roku 1506 bylo několik lidí upáleno za údajnou rituální vraždu, kterou přiznali po neobyčejně tvrdém útrpném výslechu.

Popravní místo bylo před Rožnovskou bránou. Již v r. 1493 tam byl upálen tkadlec Kryštof za loupež v kostele. Také mrtvola pátera Václava, který se oběsil, zde byla upálena.

O sto let později měl budějovický kat opět plné ruce práce. Bylo to za vpádu pasovských, kteří zde pobývali dvacet týdnů a působili mnoho starostí. Jejich nejvyšší velitel Lorenc Rameé nechal po svém ústupu z Prahy do Budějovic a krátce před svým útekem za hranice popravít stětím devět svých oficírů rukou budějovického kata. Stalo se tak 18. března 1611. Mrtvolám byly připevněny na prsa cedulky, na nichž byla poznamenána jejich údajná zrada na pasovské armádě.

Trest smrti se časem měnil. Zločinci se odsuzovali k pochování za živa, k utopení, spálení, lámání kolem, stětí nebo oběšení. Císař Karel V. vydal r. 1532 trestní pořádek útrpného práva, ale strašlivé metody středověké právní péče, vyšetřování a provádění rozsudků se praktikovaly dál. Jenom tak si lze vysvětlit, že r. 1554 byl sedlák ze Střížova za vraždu čtyř (?) těhotných střížovských žen rozčtvrcen nebo nevěrná manželka, která se svým milencem, ševcovským tovaryšem, zavraždila svého muže, za živa roztrhána kleštěmi. Zlotřilé ženštiny byly zašity do pytle a utopeny v řece. Farář z Chelčic byl upálen, protože prosazoval bohoslužby pod obojí. Pálily se čarodějnice atd.

V mnoha případech se setkáváme se zmínkami o tzv. lámání kolem. Kolo byl děsivý popravčí nástroj. Nejprve byly odsouzenému drceny a lámány dolní končetiny, pak předloktí a ramena, nakonec byl zaživa vpleten do kola a vyzdvížen na kůl, aby byl zdaleka viditelný výsledek této odstrašující popravy. Často se stávalo, že odsouzenec popravení tímto způsobem, žil ještě několik dnů. Později se praktikovalo udeření kolem do hrudníku, zlámání vazů nebo nenápadné uškrcení zločince ještě před začátkem exekuce jako „rána z milosti“, která činila smrt přijatelnější.

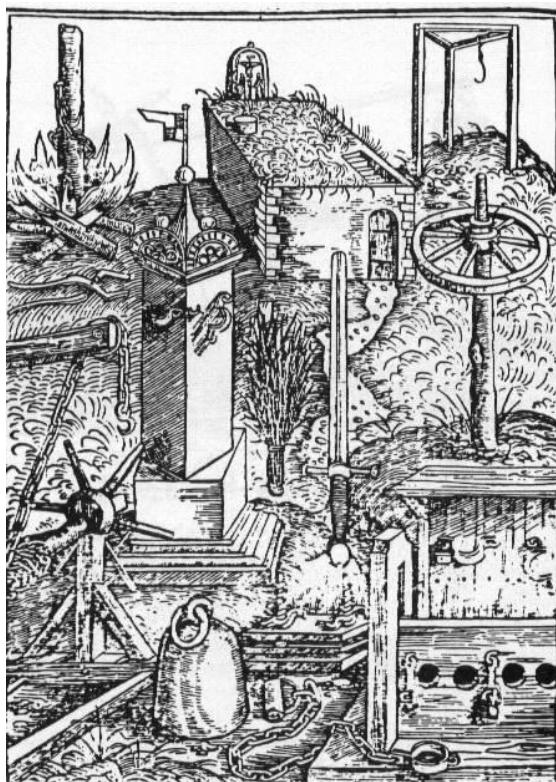
K trestu smrti lámáním kolem byli odsuzováni zpravidla vrahové. Dochovaly se zprávy o lámání kolem z r. 1495, 1518, 1567 1598. Roku 1729 shodil silný vítr kolo s vpleteným tělem. Městský kat se svou čeládkou odklízěl pozůstatky popraveného a kola. V žebrech setlelého těla našli papírový obrázek sv. Marie Pomocnice.

O jedné takové popravě kolem se zmiňuje městský kronikář Millauer. Roku 1763 byl na popravišti za Dlouhým mostem lámán kolem zdejší městský poddaný Karel Sauer, bývalý císařský pixenmajstr (dělostřelec). Vrátil se z vojenského ležení v Mladé Vožici. Přesvědčil jednoho, toho času nezaměstnaného, budějovického poddaného, který kdysi sloužil jako lokaj u oficíra, aby se s ním vrátil do Vožice, že tam spíš najde místo. Bývalý lokaj se nechal přesvědčit a šel. Když byli ve Vožici několik dní, zjistil Sauer, že lokaj má kromě několika pušek také kapesní hodinky a stříbrnou tabatěrku. Navrhnul, aby si vyšli na zajíce. Lokaj namítal, že není místní a kdyby ho při honu dopadli, špatně by to s ním dopadlo. Na lov pak ale přece jenom šli. Špatně to s ním dopadlo, ale jinak než předpokládal. Sarauer ho střelil zezadu do hlavy a protože nebyl hned mrtvý, ušlapal ho a na místě zahrabal. Sauer byl s posádkou přeložen k Týnu nad Vltavou a tam se za ním vydala matka zabitého lokaje, aby se ho zeptala, jestli neví, zda už její syn dostal nějaké místo nebo kam se poděl. Sauer jí řekl, že od něj odešel už před dvanácti týdny a kam, to že neví. Matka ho znovu úpěnlivě žádala, aby jí jako synův kamarád řekl, kde se syn zdržuje. Sauer ji vyzval, aby s ním vyšla z tábora, že jí

všechno řekne a také tak učinil. Zdrčená matka prozradila všechno místnímu magistrátu jako své vrchnosti. Tento úřad podal žalobu u vojenského komanda. Vojáci ho vzali do vazby. Pak byl přiveden k místu, kde zahrabal mrtvé tělo. To bylo vykopáno a ohledáno. Tímto nálezem byla dokázána Sauerova vina a následoval trest smrti lámání kolem.

Jiný případ se odehrál 11. dubna 1771. Třeboňský poddaný Vilém Vondruš byl odsouzen a popraven během čtyřiařtyřiceti hodin. Tento odsouzenec byl zašit do hovězí kůže, dosmýkán na popraviště a potom lámán kolem. Zabil totiž v lese u Třeboně kamaráda, který šel vandrem hledat zaměstnání. Zabil ho sedmi ranami sekyrou do hlavy, obral ho o šaty a potom ho zatáhl do hlubokého lesa. Přes ty hrozné rány do hlavy nebyl přepadený hned mrtvý. Našel ho náhodný chodec a tím vyšla najevo pravda o pachateli zločinu. Krátce nato, 24. dubna 1771 byl lámán kolem jiný dělostřelec za to, že v Mikulově zastřelil starostu.

Mnoho poprav se konalo stětím. Popravčí meč byl obvykle 80 cm dlouhý a 6 - 8 cm široký. Obousečné meče měly držadlo dlouhé 16 - 24 cm, pro jednu nebo obě ruce. Většinou byly zdobeny gravírováním. Motivem nebyly nějaké popravčí scény, ale na meči byly vyryty krucifixy nebo postavy svatých. Meč městského rychtáře, který nosil jako odznak své moci nad životem a smrtí, nebyl nikdy používán k popravě. Jednalo se většinou o tzv. prunkšverty se zlatým a stříbrným tausírovaným břitem (tausírování je vykládání kovových předmětů jiným kovem vtepáváním). Takový rychtářský meč pobitý stříbrem je zmiňován 29. dubna 1609 v inventáři někdejšího rychtáře Mathesa Khelbla. V budějovickém muzeu jsou uloženy tři meče, označované jako rychtářské městské meče. Intarzie jsou už tak poničeny věkem, že meče nelze blíže identifikovat. Rychtářské meče se v rodině dědily. Katovy meče rovněž, ale ty byly často zakopávány.

Šibenice, pranýř, hranice, mučící nástroje

Popravovaný stětím byl buď posazen na zvláštní sedačku ve „stínacím domečku“ nebo klečel. Zručný kat mu jednou ranou oddělil hlavu od trupu. Zpravidla mu přesekl chrupavku mezi krčními obratly. Také tento způsob poprav je popsán v řadě kronik a vyúčtován v městských knihách. Třeba 13. prosince 1543 obdržel zdejší kat 30 gr. za stětí šičky pytlíků na peníze.

Stínací domeček stával na náměstí, ale roku 1551 byl přeložen za Vídeňskou bránu, kde se 22. května t.r. uskutečnila první poprava. Na tomto novém místě byl popraven 19. března 1553 Jakub Tischler za bigamii. Měl jednu ženu ve Frankfurtu a druhou v Budějovicích, s každou měl dvě děti. Syn místního řezníka Ernsta byl sťat 9. ledna 1590, zloděj krav 27. července 1590, jeden zlodějský pacholek, který vypráhl panu Janu Kunášovi koně a utekl s ním, přišel o hlavu 4. února 1591. Dva žebráci byli popraveni 19. prosince 1594, žena Wencla ze Čtyř Dvorů byla

sťata 17. března 1599, měšťanovi Danielu Behemovi bylo před popravou měšťanství odňato.

O mnoha popravách se dočteme v kronikách z doby třicetileté války. Bylo jich mnoho, o jedné se zmíníme podrobněji. Byla vykonána na luteránském hejtmanovi Weissenbachovi. Tento hejtman byl v tajném spojení s hrabětem Thurnem a měl v úmyslu zradit město

Budějovice. Vyšetřováním se zjistilo, že Weissenbach měl v noci otevřít bránu a vydat tak město stavovskému vojsku. Kronikář a radní Veselý se o tom zmiňuje takto: „Léta 1619, 18. května mělo být město skrze zradu jednoho luteránského a nekatolika hejtmána jehož jméno je Weissenbach předáno nepříteli a tak skrze to s celou armádou měli jsme být poraženi. Avšak ne prostřednictvím Boha všemohoucího, nýbrž skrze starou selku, která nesla dopis a panem Dominikem Cometou byla vypátraná věc zachráněná. Ze strany stavovských vojáků byla tato událost presentována a dáno do oběhu, žeť jest to pouze jenom výmysl papeženců“. Městská rada však informovala hraběte Buquoye prostřednictvím svého písaře Jana Karmenského a na základě Buquoyova rozkazu byl Weissenbach dne 7. května 1619 na náměstí sťat. Jeho pozůstatky byly pohřbeny na Staroměstském hřbitově.

Ne každý kat byl zručný. Rozina Novotná z Pořešína byla popravena 23. ledna 1769. Probodla své dítě hned po porodu kapesním nožem a mrtvolku schovala na půdě do sena. Vražda se prozradila tím, že krev prosákla stropem. Byla to už druhá poprava, při které nevyšlo vše tak jak mělo. Městská rada se usnesla a 31. ledna povolala kata, zeptala se ho, jestli si bude v budoucnu počínat lépe, jinak že by se poohlédli po jiném katovi.

Poprava mečem s probodnutím srdce byla provedena 27. listopadu 1771 na vražedkyni vlastního dítěte, Veronice Slamínové z panství Dírná. Následovala další, 21. května 1772, kdy byl popraven dělostřelec, který v Nové Bystřici ze žárlivosti zastřelil svou milou, když ji předtím viděl procházet se se svým kolegou od vojska. Potom přišla na řadu znovu vražedkyně dítěte jménem Alžběta Prázdna z Bavorovic a sice 1. září 1774. Šebestián Goldmann předložil účet za osekání kůlu na probití srdce té nešťastnice na 1 zl. 10 kr., kovář Josef Hirsch za pobití téhož kůlu železem na 2 zl. 2 kr.

Následující vražedkyni dítěte, Alžbětě Scheuerové z Omlenice, byla dne 10. listopadu 1789 napřed utáta ruka a potom hlava. Oba kusy byly připevněny na kolo a tělo zahrabáno katem Janem Husou. Tímto případem skončily kruté způsoby poprav. Zasloužil se o to císař Josef II.

Šibenice stála v Budějovicích zpočátku na rynku, protože měla dokazovat, že královskému městu bylo propůjčeno právo hrdelního soudu. Později, až do roku 1520, stavěl šibenici, pro každou popravu znovu, cech krejčovský. Po zrušení této povinnosti, jak už bylo výše řečeno, byla postavena tzv. rychlošibenice. Tato novinka stála před Svinenskou bránou. Stála na kruhovém kamenném soklu vysokém asi 1,6 m. Tvořily ji tři dřevěné sloupy nesoucí příčné trámy.

Budějovický kat Jindra obdržel 10. července 1552 za pět osob, které pověsil a za jednoho zločince, kterého lámal kolem, celkem 6 kop 20 gr. Samotné kolo stálo 12 gr. a kovář dostal za zhotovení řetězu ke kolu 30 gr. Pro výstrahu veřejnosti byla někdy mrtvola odsouzence po popravě připoutána na delší čas k šibenici. Pod mistrem ostrého meče byly provedeny v Budějovicích mnohé rozsudky, jak se dovídáme v jednotlivých městských knihách účtů. Kromě vlastních poprav pověšením nebo kolem je vyúčtováno třeba i 36 gr. za košili pro oběšence. Za popravu „cizopanského“ zločince, např. poddaného patřícího krumlovské farnosti, měl kat právo na dvojnásobnou taxu.

Byl by to dlouhý seznam, kdybychom měli vypočítat všechny popravy pověšením, které byly provedeny v průběhu třicetileté války. Jenom v roce 1632 bylo mezi 22. dubnem a 13. květnem - t.j. za tři týdny - podle kronikáře Veselého popraveno jedenáct sedláků. Sedm vojáků, kteří sloužili v praporu hraběte Parise, mělo být popraveno 22. září 1662. Katem byli vyvedeni na vyvýšené místo pod šibenici před Svinenskou bránou. Poté co byl první z nich pověšen, odstrčil jeden z odsouzenců kata a následně byl spolu se zbylými odsouzenými přihlížejícím davem „vyprošen.“ V té době neexistoval jiný způsob jak dostat milost, než prošení davu o vydání exekutovaného.

Dne 31. května 1726 byl Bernard Schaub svého popravčího úřadu zbaven a na jeho místo nastoupil nový kat Antonín Hermann. V souvislosti s ním uvádí kronikář Eichler zajímavou posmrtnou popravu z 30. října 1730. Odsouzencem byl již mrtvý nejmenovaný švec z

Volešníka, který svým knejpem podržel nejprve své dvě děti a sám pak skočil do studně a utopil se. Pohodný ho přivezl na káře na popraviště. Soudcové nařídili, aby mu bylo z hrudi vyříznuto srdce a vloženo do úst. Takto byl položen do hrobu, kde mu bylo kule srdce proraženo a pak teprve byl zahrabán.

Pokud nebyl po ruce žádný vojenský kat, vypomáhal městský kat i při vojenských exekucích. Např. 16. dubna 1738 byl v 8 hodin ráno přivezen na popraviště dezertér od dragounského pluku prince Loye Württenberského. O jedenácté byl místním katem na vojenském popravišti u Dlouhého mostu pověšen, za což si kat účtoval vysokou částku 30 zl. Po setmění katův knecht oběšence odřízl a na káře odvezl do příbytku zdejšího doktora. Za přítomnosti místního felčara a apatykáře byl „otevřen a k jejich potřebě použit.“ Je to první zmínka o pitvě v Českých Budějovicích. Zdá se, že již tehdy byly pro studijní účely poskytovány lékařům mrtvoly popravených. Vysokou taxu 30 zl., kterou kat obdržel, lze vysvětlit tím, že se jednalo o exekuci pro erární potřebu a ta se účtovala několikanásobně dražší než popravy místních delikventů. Teprve dvorním dekretem ze 7. listopadu 1738 bylo nařízeno, aby v případě, že se využije služeb městského kata pro potřebu vojska, bude se mu platit stejně, jako kdyby popravoval civilního delikventa.

Pokud byl odsouzený omilostněn nebo vykonával-li kat svou práci mimo Budějovice, pobíral režijní poplatek 4 zl. Platnost nového dekretu se projevila tím, že řada odsouzených byla omilostněna. První poprava provazem, provedená podle nových předpisů, byla vykonána na jistém Mathesovi Hansmichlovi z panství Dírná, který byl odsouzen za mnohé krádeže. Protože se nechtěl ke svým zločinům přiznat, nařídil 14. května 1770 apelační soud, aby podstoupil torturu s deseti otázkami. Napřed mu měly být ukázány mučící nástroje, pokud by se nepřiznal, měl být mučen až do třetího stupně. Budějovický kriminální soud ovšem zjistil, že pro torturu není po ruce šňůra a také žebřík není v pořádku. Do odpoledne byla zjednána náprava a poté byla provedena tortura delikventa za přítomnosti komise složené z radních, pánů von Feldecka a Kaliny. Při první a druhé tortuře nepřiznal nic, teprve při třetím mučení se přiznal ke krádežím. Když mu pak byla přečtena z protokolu jeho výpověď, znovu mnoho loupeží popřel. Byl odsouzen k smrti provazem s následným připoutáním mrtvoly řetězem k šibenici. Na kolenou a se slzami v očích prosil o milost. Žádost byla sice přijata, ale milost udělena nebyla. 17. srpna mu bylo řečeno, aby se vyrovnal s Bohem a připravil se na smrt. Následujícího dne oznámil purkmistr na zasedání rady, že Hansmichl se chová pořád tak, jako by se nemohl vyrovnat s Bohem. Dostal tudíž ještě tři dny na to, aby mu dva kapucíni pomohli s duchovní útěchou. Ještě 20. srpna hlásil ale jeden z kapucínů, páter Stanislav, že odsouzený není připraven ani k smrti, ani k účinné lítosti. Naopak, měl dvě přání. Chtěl ještě před smrtí vidět svou ženu, aby tedy přijela do Budějovic a směla s ním mluvit ve vězeňské kapli a také, aby mohla po jeho popravě zůstat natrvalo v Budějovicích. Oběma žádostem bylo vyhověno, ale 21. srpna prosil Hansmichl o odklad popravy, aby se mohl vyzpovídat. Další den, 22. srpna 1770, byla poprava provedena.

Téměř současně s touto exekucí byl souzen před budějovickým kriminálním soudem zloděj, který zmizel 19. dubna 1770 s neuvěřitelnou částkou ve výši 30 000 zl. patřících solnímu úřadu v Budějovicích. Byl to královský „Salzamtman“ Petr Platzer. Trvalo dost dlouho než byl defraudant 14. září t.r. až v Basileji vypátrán a v železech přivezen do Budějovic. Dne 22. září byl předán z civilního vězení kriminálnímu soudu. Díky svým kličkám a vyhýbavým odpovědím a také mnoha povolaným svědkům se soudní řízení protáhlo až do 27. června 1771. Byl odsouzen k trestu smrti provazem. Jeho žádost o milost byla zamítnuta a podle zvyku byl konečný verdikt Platzerovi přečten při otevřených dveřích ve velkém sále radnice. Přijal svůj osud odevzdaně, pouze žádal, aby nebyl veden k šibenici se svázanými rukama a aby jeho tělo bylo po popravě sňato a pochováno. Kronikář Millauer o tom uvádí ve své kronice: „Dne 25. září 1771 byl Platzer o osmé hodině vyveden městským rychtářem z města k exekuci a podle zvyklostí pěšky, zde již na něho čekal městský kat a protože se jednalo o

místní váženou osobnost, byl popraven píseckým katem. Dne 12. října bylo apelačním soudem povoleno, aby byl Platzer ze šibenice sňat a potichu bez všech ceremonií na staroměstském hřbitově pochován. Z popraviště bylo jeho tělo na hřbitov vezeno na voze, za kterým šel velký počet modlících se lidí“.

Postupem doby bylo tehdejší soudnictví zlidšťováno a zmírňováno. Bylo nařízeno (10. června 1754) jaký vynést rozsudek za vraždu dítěte. Pro všechny německé země vyšel 3. ledna 1776 dekret o provádění útrpného práva. Dále vešel v platnost zákon (24. března 1781) nařizující, aby materiál z každého procesu, ve kterém se bude vynášet rozsudek smrti, byl předložen nejvyššímu soudu k přezkoumání.

V Budějovicích bylo mimo již uvedených exekucí vykonáno od r. 1751 do 12. března 1783 ještě 53 smrtelných ortelů na civilních zločincích, a sice třicetdevět pověšením, třináct mečem a pouze jedno lámání kolem. Některé rozsudky byly změněny na jiný způsob trestu a sice na špinhaus nebo na dominikální práce (práce na panském), v železech nebo bez nich, s bičováním karabáčem. Takový trest byl vynesena např. 12. dubna 1752 pro Tomáše Picka a jeho dceru Kateřinu za navádění k dezerci. Byli odsouzeni k pěti letům nucených prací na šancích. Tomáši Hartleuterovi (29. 3. 1753) byl střelným prachem vypálen cejch R BO a ve dnech, kdy se konal trh, musel stát na pranýři. Cejch mu byl vypálen na záda a po podepsání hrdelního reverzu byl navždycky vypovězen z německých zemí. Dominik Liebl byl dne 27. 8. 1754 pro daňový podvod na městském důchodu v částce 2 155 zl. odsouzen na 3 roky špinhausu, ale 27. 6. 1758 byl rozsudek zrušen a byl zcela rehabilitován. Tomáš Němec byl 2. 12. 1765 za zlodějství odsouzen 4 roky pracovat na opevnění v okovech a na konci trestu měl dostat 15 ran karabáčem.

Následovaly další rozsudky: Rozina Wágnerová za krádež 2 roky obecních prací v okovech a poutech, Alžběta Herischová za vraždu dítěte 1 rok špinhausu, Klára Heldová a Mariana Stahlhoferová pro napomáhání k dezerci stát 3 dny na pranýři a 4 roky špinhausu, Josef Ernecker pro rušení zemského míru a zlodějství doživotní vězení, Lorenc Proško za zlodějství 3 roky špinhausu a každoročně dvakrát 15 ran karabáčem.

Humánnost josefínské éry pomohla odstranit strašlivé rozsudky vynášené do té doby. Josef II. vydal 13. ledna 1787 nový trestní zákon o zločinnosti, po kterém následoval 17. června 1787 další. Zrušení trestu smrti však trvalo jenom do nástupu císaře Františka I. na trůn. Již 3. září 1803 byl vydán nový trestní zákon.

Posloupnost budějovických katů nelze bezpečně určit. Dne 8. července 1551 vystavila budějovická rada katu Ambrožovi a jeho ženě Magdaleně, rodilým z Prahy, vysvědčení o dobré činnosti. Po něm následoval kat Jindra, dále kat Johann, dne 6. dubna 1660 je zmiňován kat Jiřík Ettersberg. Dne 26. července 1668 byla obžalována žena kata Schaubu jménem Eva. Roku 1705 tu zahájil činnost Jiřík Žák. Jeho syn byl pro zlodějství, behlerii a konečně pro zabití krumlovského kata Wenzla ve zdejší vazbě, ale z vězení uprchl. Mezi budějovickým a krumlovským katem vyvstal totiž dlouholetý spor a nepřátelství. Když se kat Wenzl v červnu 1708 zdržoval v Budějovicích, došlo mezi nimi k hospodské rvačce. Jiříkův syn Šimon napadl krumlovského kata na mostě u Rožnovské brány a probodl ho. Sám byl postřelen na ruce. Otec Jiřík byl vyšetřován, protože byl podezřelý, že pomohl synovi z arestu. Ten se totiž zbavil pout a řetězů, vyboural kus zdi a zmizel.

Kat Jiřík Zach při vyšetřování vyjmenoval svá předcházející působiště. Sloužil jako kat dva roky u hraběte Buquoye v Nových Hradech, potom dva roky v Edenburgu u Bulkau v Rakousku, šestnáct let v dolnorakouském Kremsu, sedm let v Krumlově a tři roky v Budějovicích.

Po něm následoval v Budějovicích Bernard Schaub, v letech 1726 - 1762 Antonín Hermann, do roku 1776 Matyáš Lípa a jako poslední kat je znám Jan Husa.

Přílohy:

Wassi mylosty pane prymator wassy milosti pany myly wassych mylosty ze za zly myty neradczeni kdez protoz radczily poruczily abych gesstie wssatlawe delel az wloch bude moczi delaty a ja sem delal wywezly sme znowa ten tegden(m) trziczeti sudu a tento tegden cztery sudy gest toho cztery a trziczeti sudu za to wassych milosty prosym ze mi radczite wod toho (p-přeškrtnuto) zaplatyly nebo cosem ty dny delal mussel sem se na wsseczko dluzity a pacholkum tyz mussim hned platyly a jesste sme wsseho ne mohly wywesty nebo ge welmy hluboky a ssyrocky nebo zas za mnoho let nebude plny gedno raczte byrziczum porucziti at pani wody nelegi hrnczu peken korbela kostys nehazegi nebo sme tam mnoho toho nachazely i zato wassy mylosty prosym ze my neradczeni ugimati nebo stemy radczily prwy deseti býlych ugity aga mussym pacholkum zouplna platyly Ja Jan mystr poprawny sluzebnyk ponyzeneg wassych mylosty	Slowutny pane Thomassi Teffer miestienine Miasta Budiegowicz Czieskich Podle Prawa a zrzizeny Zemskeho pohanym y dohanym Was tauto dczeduzly Rzezanou abyste mnie swiedomy swy daly kte przy kderauz mam na Prawie zde v Miestie Budiego wiczich Czieskich a to z slowutnym panem Samuelem Planklem Miestieninem tez Miasta Budiegowicz Czieskich a to takowe, zieste toho dobrze powiedomy a wswe pamieti mate, kdyz gest lethy 1593 prwniho dne Miesycze Mage. Tyz Samuel Plankl potkawssy se s katem kderyz psa chycenego na prowaze gmiel snim do katowny giti chtiel, Tu gest on Samuel Plankl -k katu przybiehl, snim se o takowego psa trhal tak dlouho, az y z rukau katowych y s prowazem gemu gest takowego psa wytrhl, czoz Wam dobrze wiadome gest a woczite ste to widiely to wsse nicz newypausstiegicz y weysse czoz by Wam ote wieczy wiadome bylo podle weyss dotczieneho prawa a zrzizeni Zemskeho wyswiedzite a to wecztwrtek po Suchych dnech, to gest 15. dne Decembris lethy tohoto 1605 Na Rathauze zde, w Miestie Budiegowiczich Czieskich w hodin 15. dczeleho orloge a pro newydany takowego swiedomy pokladam sobie na Was pokuty 25 kop gr Czieskich, protoz chczetely se takowe pokuty w dczeduly puhonny y duhonny poloziene uwarowati, tak se zachoweyte, date: dczedule puhonny y duhonny, w Miestie Budiegowiczich Czieskich, w Autery popoczety Panny Marye Lethy 1605 Maryana Thomasse Bartholomiege manzielka w Miestie Budegowiczich Czieskich Na druhé straně listiny: Slowuttnemu panu Thomassowi Tefferowu, Miesstieninu Miasta Budiegowicz Czieskich dczedule k dodany
--	---

Spolkové pečetidlo někdejší Rodopisné společnosti československé bylo vyrobeno před 70 lety, na podzim 1932. Na jeho podobu se konalo, jak bychom dnes řekli, výběrové řízení, ze kterého vyšel vítězně návrh sedmadvacetiletého mladíka, kterého do té chvíle dohromady nikdo neznal. Byl to českobudějovický rodák Vojtěch Jaromír Pelikán, absolvent Státní knihovnické školy a archivních kurzů v Praze.

Zdeněk Kolowrat - Krakovský spolu s vedením RSČ měli z čeho vybírat. Do soutěže se sešlo několik desítek návrhů z různých míst republiky. Členskou základnu tenkrát tvořili 262 badatelé, rozestři od Aše po Užhorod. Hodnocením procházela grafická řešení od ostrálených borců, jako byl J. Pilnáček, přes Viktora Barvitiuse ze známé malířské rodiny až po dalšího juniora, začínajícího architekta Břetislava Štorma. Do finále však prošly jen Pelikánovy kresby. Připraveny měl celkem čtyři. Pro pečeti bylo zvoleno druhé z nich, inspirované motivem z arkýře na pražském Karolinu.

Z řad členstva na valné hromadě už předtím vzešlo přání, aby byly také vydány členské odznaky. V sále restaurantu "U Šindelářů" ale bylo usneseno, že nikoliv, "... neb cena od výrobců je příliš vysoká, 5 Kč za kus a pokladna nemůže zatím býti takovým vydáním zatížena."

Pelikánovo pečetidlo pak poctivě sloužilo ještě patnáct let. Dnes už se po něm slehla zem, bohužel také po jeho autorovi (1905 - 1997), i po restauraci U Šindelářů a zůstává jen jejich krátký příběh a několik pěkných kreseb.

Pelikánovy návrhy podle motivu ze staroměstské radnice v Praze, podle motivu z knihy Zlatá bula Karla IV. a konečná podoba pečeti.

Pod pojmem památka si nejspíš většina z nás automaticky vybaví nějakou historickou stavbu například hrad, zámek nebo kostel. O tom, že tomu tak není a památkou (často velice zajímavou) může být i věc, okolo které denně procházíme, aniž bychom jí věnovali byt' jen zlomek zasloužené pozornosti, se pokusím čtenáře přesvědčit na následujících řádcích.

Jeden takový „nepovšimnutý pamětník časů dávno minulých“ se nachází i v obci Drahotěšice, jež je jinak, pomineme-li několik historických budov ve středu vesnice (jako například kapličku sv. Václava z 1. poloviny 19. století), na památky poměrně chudá. Je jím kamenný mezník z druhé poloviny 17. století.

Ještě dříve než začnu s jeho podrobnějším popisem, rád bych uvedl několik informací o meznících obecně. Jak již sám název napovídá, hlavní funkcí mezníků bylo (a je) viditelně označovat hranice ať už pozemků nebo států (v takovém případě je ovšem nazýváme spíše hraničními kameny než mezníky). Původně k tomuto účelu sloužily značky, které poskytovala sama příroda, to znamená potoky, lesy, skály, osaměle stojící stromy (ty byly pro jistotu ještě doplněny o zatlučené hřeby, popřípadě záseky do kůry) a další krajinné prvky. Teprve tam, kde se přirozeného vytyčení nedostávalo nebo bylo příliš nepřesné, nastoupil člověk s nejrůznějšími přípravky, počínaje navršenou hromádkou zeminy přes kamenný mezník a konče cedulemi s nápisy. Dále bylo využíváno například i kusů dřeva složených do hranice.

Zde bych rád připomněl, že Jan Evangelista Chadt-Ševětínský ve své práci (viz níže uvedený soupis literatury) odvozuje význam slova hranice v češtině, jakožto označení pro linii mezi dvěma pozemky /státy, právě od oné skutečné hranice dřeva, ovšem nakolik je tato teorie pravdivá, nejsem bohužel schopen posoudit.

Nyní ale zpět k samotným mezníkům. Ty mají svůj původ v osaměle stojících kamenech (většinou nějakého neobvyklého tvaru), jež našly rovněž uplatnění jako vhodné označení hranic. Postupem doby byly kameny lépe uzpůsobovány pro tuto funkci, a sice přitesáním do žádoucí podoby, popřípadě doplněním o další náležitosti (erb majitele panství, nejrůznější číselné údaje atd.).

Zvláštní pozornost si zaslouží samotné umístění mezníků a jejich zabezpečování proti poškození (poškozením je myšleno porušení hranice). Mezníky bývaly osazovány poté, co se

všichni přítomní seznámili s průběhem hranice, přičemž někteří zúčastnění (zejména se jednalo o mladší chlapce) obdrželi určitý počet ran „na pamětnou“, aby si zapamatovali, kde se jim tak stalo a mohli v budoucnosti svědčit při případných sporech o vymezení pozemků. Pak bylo přistoupeno k usazování mezníků. Jako zabezpečení před porušením hranice umísťovali naši předkové pod mezníky nejrůznější předměty co nejméně podléhající přírodním vlivům (jako hřebíky, střepy, kousky cihel, tzv. okuje = zbytky železa z kovářské výhně atp.). V případě, že totiž vyvstalo podezření z neoprávněného přemístění kamene, nebylo nic

jednoduššího, než mezník vyzvednout a podívat se pod něj. Jestliže výše uvedené předměty chyběly, bylo vše jasné a viník neušel trestu. Za poškozování hranic hrozily vysoké pokuty, nebo dokonce trest smrti.

Drahotěšický mezník se nachází v souhradě před domem čp. 55 (souhrada za budovou obecního úřadu). Ve své nadzemní části je vysoký 70 cm, široký 26 cm a tloušťka je zhruba 20 cm. Materiál použitý při zhotovování je s největší pravděpodobností žula. Na přední straně je vyobrazen schwarzenberský erb (osm svislých pruhů; při barevném provedení se střídají modré a bílé pruhy) opatřený knížecí korunkou. Po levé straně erbu jsou vytesána písmena A G a po pravé straně pak písmeno Z. Díky mechanickému poškození a částečně také kvůli působení povětrnostních podmínek chybí na levé straně písmeno I a na pravé straně písmeno S. Jedná se o počáteční písmena německého nápisu Iohann Adolf Graf zu Schwarzenberg (Jan Adolf hrabě ze Schwarzenberku) označující majitele panství, jak ostatně napovídá i rodový znak (jiné mezníky tohoto typu, tak jak je známe například z Rudolfova u Českých Budějovic, obsahují navíc ještě písmeno W odpovídající zkratce německého názvu pro Třeboň, tedy Wittingau - jméno panství). Pod erbem je umístěna číslice 669, která znamená rok osazení mezníku, tedy 1669. Zcela dole můžeme vidět po levé straně písmeno N a vpravo číslici 21. N je zkratkou německého slova Nummer (číslo) a číslice 21 určuje číslo mezníku. Tolik tedy k popisu a teď něco k historii mezníku.

Drahotěšický mezník je jedním z těch, kterými nechal v letech 1669-1670 osázet hranice třeboňského panství Jan Adolf I. hrabě ze Schwarzenberku. Ten obdržel celé panství roku 1660 od arcivévody Leopolda Viléma (bratra císaře Ferdinanda III.), u něhož zastával od roku 1645 funkci tajného rady a nejvyššího štolby. Protože arcivévoda nebyl schopen splatit pohledávky hraběte, daroval mu zmíněné panství. K němu postupně Jan Adolf přikoupil panství Hluboká (1661), statek Bzí (1672), Žimutice (1678) a další.

Z toho, co jsem právě uvedl, je patrné, že současné umístění mezníku takřka uprostřed vesnice není původní. Podle mého názoru se jedná o mezník, jenž původně stával asi 2 km jihojihoovýchodně od obce, v místě, kde se dnes rozprostírá vzrostlý les, a které neslo pomístní název „U Kamene“ (právě podle schwarzenberského mezníku v minulosti se zde nacházejícího) - bývalo tu obecní pastviště, pak fotbalové hřiště a kromě toho se tam stýkají katastry obcí Drahotěšice (v minulosti panství Třeboň), Vitín (panství Hluboká) a Dobřejovice (rovněž panství Hluboká). Později byl mezník z neznámých důvodů zřejmě přenesen do vsi a sloužil několik let jako tzv. nárožník u domu čp. 24 (bývalá hospoda „U Týrů“). Při asfaltaci silnice a jejím následném rozšiřování ve druhé polovině 20. století, musel být kámen odstraněn. Byl tedy zasazen majitelem domu čp.55 před jeho nemovitost, kde jej lze spatřit dodnes.

Na závěr bych chtěl poprosit ty čtenáře, kteří vědí o nějaké podobné zapomenuté památce ve svém okolí (mezníky, boží muka, kapličky, místa k nimž se váže nějaká pověst atd.), aby mi o ní laskavě podali zprávu na adresu Josef Dolák ml., Drahotěšice 96, 373 41 Hluboká nad Vltavou.

Použité prameny a literatura:

Pamětní kniha obce Drahotěšice

Böhmel B.: Dějiny města Rudolfova (České Budějovice 1956)

Chadt-Ševětínský J. E.: Hranice a meze (Písek 1907)

Profous A.: Místní jména v Čechách (jejich vznik, původní význam a změny), díl. I A-H (Praha 1954)

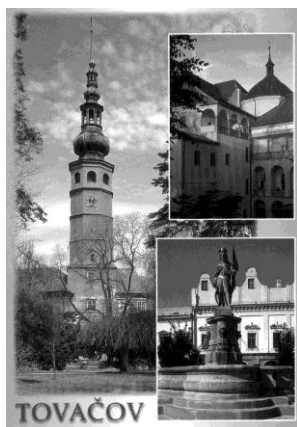
Záloha J.: Stručné dějiny rodu knížat ze Schwarzenberku (České Budějovice, nedatováno)
za ústní sdělení děkuji p. M. Ludvíkovi

V letošním roce jsem se po delší odmlce s rodinou vypravil na společnou dovolenou. Tentokrát nám manželka vybrala za cíl naší týdenní cesty Moravskoslezský kraj, konkrétně obec Ostravici, která leží v malebném údolí řeky stejného jména pod vrcholem Lysé hory. Začátek cesty jsme naplánovali na sobotu 27.července časně ráno, z důvodu poměrně velké vzdálenosti cíle naší cesty, již na pátou hodinu ranní. Protože jsme si za dobu trvání našeho soužití s manželkou pořídili tři děti, syny Přemysla a Tomáše a dceru Kateřinu, asi si dovedete představit, jak probíhalo balení a vůbec celá příprava cesty.

Když mi ráno v pět hodin zazvonil budík, měl jsem chuť po něm něco hodit, protože příprava se předešlý večer poněkud protáhla, a já měl dojem, že jsem právě zavřel oči. Ale co naplat, před námi byla daleká cesta a tak jsem postupně vzbudil všechny členy rodiny a po jistém přemlouvání a odnášení věcí k autu jsme konečně nedlouho před půl sedmou vyrazili. Vzhledem k tomu, že nemám rád jízdu po dálnici, byla trasa naplánována hlavně po silnicích, kde je něco zajímavého k vidění. První zastávku si ale vynutila naše „kopretinka“, protože nutně potřebovala. A shodou okolností to bylo v Příbyslavi nedaleko od zámku, ve kterém je muzeum hasičské techniky. Protože nebylo kam jít, nezbylo nic jiného, než zavítat do tohoto muzea, ale ne na prohlídkovou trasu, ale do místnosti s panenkou na dveřích. Naštěstí byly dvě průvodkyně, které seděly v pokladně asi po dobré snídani, takže nás ochotně na onu místnost pustily. Já jsem, po odchodu mé dcery z oné místnosti ještě koupil několik pohlednic a už jsme opět pokračovali v další cestě. Další krátkou zastávku jsme po cestě udělali v Novém Městě na Moravě, kde mě zaujal kostel, který stojí ve stínu letitých stromů na náměstí. Proti všem kostelům, které jsem až do tohoto okamžiku měl možnost shlédnout, mě překvapil hlavně tím, že jeho vnější fasáda je plná fresek s výjevy z bible. Proti stereotypu ostatních církevních staveb je to zajímavé oživení. Při dalším pokračování cesty nás trochu zaskočila objížďka za Bystřicí nad Pernštejnem, která vedla krásným údolím severním směrem, ale vzhledem k tomu, že vedla neustále dolů, čekal jsem po několika desítkách minut, že za další zatáčkou se už objeví „brány pekelné“ a že kolem nás začnou poskakovat čertíci. Naštěstí se tak nestalo a po dlouhém sjezdu až ke korytu protékající říčky Svatky jsme se nakonec dostali na konec objížďky a pokračovali dále naším směrem až do městečka Boskovice. Tady jsme měli naplánovanou delší zastávku, protože jsem se chtěl podívat na místní historické památky – zámek stojící v zahradě na jihozápadním okraji městečka není architektonickým skvostem a kdyby v zahradě nekvetly záhony, byl by celkem tuctovou budovou, ale hrad stojící téměř na vrcholu kopce ve vzdálenosti asi půl kilometru od zámku je jiné kafčo. Jeho vnitřní prostory všichni pozorní diváci asi viděli v pořadu „Jak se žije kastelánům v Čechách“, který byl asi před dvěma roky vysílán na ČT 2. Mne ale více zajímal

Znaky nad bránou zámku

Znaky nad bránou zámku

pohled z vnější strany. Hlavně část, kde je brána velice zajímavá a srdce heraldiků zaplesá, když vidí znaky nad ní. Také pohled z okolních kopců by mohl být velice zajímavý, ale na to, abych se tady mohl zdržet delší dobu jsme neměli dostatek času. Jenom při pokračování jízdy jsem ve zpětném zrcátku zaregistroval siluetu hradu na kopci za sebou.

Naše další cesta již pokračovala směrem k další plánované zastávce, městečku Tovačovu, který leží blízko soutoku dvou řek – Bečvy s Moravou. Již z velké dálky nás naváděla věž tovačovského zámku, která se nad okolní krajinou vypínala jako maják. Když jsme přijeli až k zámku, překvapilo nás, jak je tato věž vysoká. Ještě než jsme dojeli k zámku, všiml jsem si po pravé straně silnice jakési budovy, na které byly dva znaky – vzhledem k tomu, že stála u hřbitova předpokládám, že to byla hrobka. Bohužel nebylo koho se na to zeptat. Po příjezdu na parkoviště před zámkem jsem rovněž zjistil, že na hotelu „U tří králů“ jsou znaky po obou stranách vchodu – nebyly sice příliš čitelné, ale pravděpodobně stejné jako na té hrobce. Nad vstupní branou k zámku jsou celkem tři znaky, ale ty s předchozími nemají zhola nic společného, i když přece jenom. Všechny znaky totiž patřily vlastníkům tovačovského panství. Ty nad branou jsou ale poněkud staršího data. Po průchodu této vstupní věže jsme se ocitli v prostoru mezi opevněním a příkopem, který obklopuje vlastní zámek. Po pravé straně, před hospodářskými budovami je malý parčík se sochou, vlevo pokračuje cesta po mostě přes příkop k zámku. I zde je prostor nad branou ozdoben několika znaky. V zámku jsme navštívili malou expozici, která by asi zaujala i některé z našich žen, protože se týkala lidových krojů, nábytku a nástrojů, které používali naši předci. Kateřinu nadchla kolébka s panenkou oblečenou do lidového kroje tak, že se hned ptala, jestli ji koupím, a když jsem jí řekl, že není na prodej, byla moc zklamaná. Zato pohled z ochozu věže byl impozantní a cesta k tomuto ochozu taktéž. Po tak dlouhém točitém schodišti jsem ještě nešel, ale za trochu námahy a nepohodlí ten pohled do okolní krajiny určitě stál. Tomáš, když se po našem návratu na parkoviště dozvěděl, že jsme byli nahoře na věži, pozdě litoval, že byl líný jít s námi. Další cesta už proběhla celkem jednotvárně, protože jsme se museli na ubytování do rekreačního střediska dostavit do určité hodiny. Cestou jsme minuli Helfštýn a Starý Jičín a teprve později, vlastně až po projetí Frýdlantem nad Ostravicí se nám před očima objevilo pohoří Moravskoslezských Beskyd, kam jsme celý den směřovali. Nejprve se v dáli objevily vrcholky, ale jak jsme se postupně přibližovali, stávaly se z kopečků kopce, které byly čím dál vyšší. Silnice nás zavedla až mezi ně, do městečka Ostravice, kde jsme posléze zastavili před hotelem Montér, ve kterém na nás čekal odpočinek po celodenní úmorné cestě. Ubytovali jsme se v chatce vzdálené asi 100 metrů od hotelu a po výborné večeři, která již na nás čekala, jsem s dětmi ještě vyrazil na obhlídku okolí. Po cestě, která vedla neustále do kopce, jsme se asi po půlhodině cesty dostali na místo, odkud byla krásně vidět Lysá hora. Také pohled z naší chatky na druhou stranu údolí, na hory Smrk a Smrček je velice hezký. Z celé rodiny jsem ten večer vydržel nejdéle pozorovat krásy okolní přírody, ale nakonec i já šel spát s mnoha dojmy.

Druhý den jsme se byli podívat na přehradu Šance, která je pouhých pět kilometrů proti proudu řeky směrem na východ a také v Ostravici samé. Při procházce po jejích uličkách jsme si se Přemyslem všimli, že v malinkatých tůňkách v potůčku, který městečkem protékal, jsou pstruzi. Malé městečko žije z pily, která stojí uprostřed obce za nádražím a hlavně asi z turistického ruchu. Snad proto také byla otevřena výstava místních umělců. Myslel jsem si, že to bude jenom lidová tvořivost, tedy nějaké cetky pro tahání peněz z kapes návštěvníků, ale docela mě překvapili. Hlavně jeden z nich, který měl na výstavě několik obrazů, ale i vyřezávané sochy. Ale hlavně rozměrné plátno myslím nazvané „Střídání noci a dne“. Tohle dílo mne přímo fascinovalo, nejenom svou velikostí (plátno odhadem asi 1,5 metru vysoké a asi 3,5 metru dlouhé), ale hlavně svým obsahem. Obraz přecházel z jasného dne na jedné straně postupně až do hluboké noci na druhé straně a na něm na vlnící se stepní trávě dva koně vyjadřující stejný kontrast – bělouš jako den a vraník jako noc. Prostě něco úžasného,

navíc namalovaného zvláštní technikou. Dá se to velice těžko popsat a v místnosti bohužel nebylo dostatek prostoru ani světla na vyfocení tohoto díla. Takový obraz bych si určitě velice rád pověsil na stěnu svého bytu. Po návratu z městečka jsme na verandě naší chatky vychutnávali pohodu krásného dne a pod námi na růžových květech místní flóry se nám předváděli desítky krásně vybarvených motýlů, kteří se třpytili v odpoledních paprscích slunce. Večeře byla opět vynikající, stejně jako po všechny následující dny našeho ubytování a po každé večeři jsme se s dětmi ještě chodili koupat do krytého bazénu, který je součástí hotelových služeb.

Pondělí je v celé republice vyhrazeno pro údržbu a úklid v památkových objektech, proto jsme se rozhodli, že pojedeme ven, a vzhledem k tomu, že jsme v Beskydech, tedy na Radhošť. Cesta až k lanovce byla bez problémů, ale Přemysl má závratě, takže jsem nakonec jel jen s Kateřinou a Tomášem, zatímco manželka s Přemkem čekali dole. Lanovka nás vysadila kousek od Pusteven, které jsou velice zajímavé. Ale těch lidí, co se kolem Pusteven a taky na cestě k Radegastovi a na vrchol Praděda potlouká kolem, prostě skoro horší než na Václaváku. Cesta od Pusteven k vrcholu Praděda připomíná magistrálu nebo dálnici věčně přecpanou lidmi. Až k soše Radegasta probíhala naše pouť vcelku klidně, i když naše mladá začínala protestovat, že jí bolí nožičky, ale po troše přemlouvání se mi podařilo ji dotlačit až tam. Ale tady nastal problém – dál už neudělám ani krok a chci zpátky k mamince. Ještě, že se mi podařilo přemluvit ji alespoň k vyfotografování před sochou. Cestou zpět jsme měli docela štěstí na to, že nikdo nešel ani s námi, ani proti nám. Na jedné mýtině se mi podařilo vyfotit zvláštní druh snad hořce, který tam rostl v hustém, asi 70 cm vysokém trsu a také uschlý strom – jak kýčovitý obrázek, ale mně se líbil. Také se mi podařilo vyfotit ty moje dva dárečky (v pozadí s Pustevnami) v jakémsi tanci. Nevím zda se mělo jednat o indiánský tanec prosící o déšť nebo kolem nich létala nějaká včela, ale docela se povedl. Za odměnu každý z nich dostal dáreček – dcerka plyšového beránka a syn sošku Radegasta.

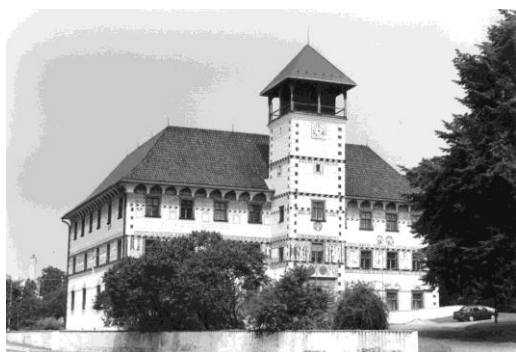
Květena na vrcholu Radhoště

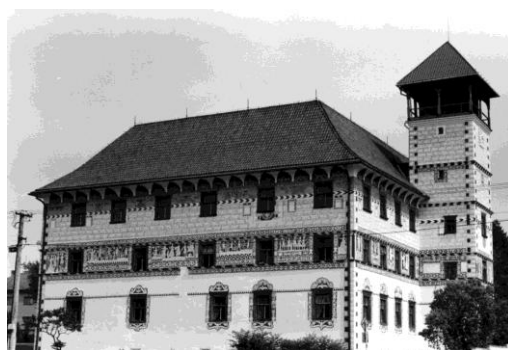
Vrcholová fotografie

Úterní program měl být poněkud delší. Ráno po snídani jsme vyjeli směrem na Frýdek-Místek, kde jsem chtěl navštívit zámek. Nepovedlo se, protože jsme nedokázali odbočit do vnitřního města a proto nám nezbylo nic jiného, než pokračovat směrem k dalšímu objektu do Paskova. Na náměstí v Paskově jsem si vyfotil sochu svatého Floriána, patrně zrovna zrekonstruovanou a pozlacenou a potom se šel podívat na zámek. V něm sídlí onkologické oddělení ostravské nemocnice, proto jsem se kolem moc nepotloukal, abych nerušil. Nicméně musím konstatovat, že tak šikmou věž, jako je ta se vstupní bránou k zámku, nemají snad ani v Pise. Nad vstupem je znak a z vnitřní strany sluneční hodiny, ale patrně z doby mnohem mladší. Samotný zámek je umístěn do parku a před ním je několik soch. Docela pohledná památka, ale Paskov jako součást Ostravy mne příliš nenadchl, ostatně jako Ostrava sama. Žít bych tady tedy rozhodně nechtěl. Z Paskova jsme se chtěli rozjet do Staré Vsi nad Ondřejnicí, kde byl další z objektů, které jsem chtěl navštívit. Bohužel jako v prvních dvou

dnech i ve dnech následujících, tato část naší republiky má tak žalostné značení na silnicích, že jsme za ten týden bloudili snad každý den. Všem návštěvníkům Moravy doporučuji vzít s sebou „lucernu a plánec“, protože bez podrobného itineráře je možné zde kdykoliv zabloudit. Nakonec se nám podařilo tuto obec najít a dobře jsme udělali, protože zámek, který tady stojí byl tím nejkrásnějším objevem celé dovolené. Už při jeho prvním zahlédnutí jsem byl překvapený a hned hledal místo, kam bych zaparkoval a mohl si tu nádheru jít prohlédnout a hlavně vyfotit, protože v místě nebyl jediný otevřený obchod s pohlednicemi. Čtyřkrídlý dvoupatrový objekt stojící uprostřed vsi je kompletně zrekonstruován včetně vstupní věže. Fasáda s figurálními a psaníčkovými sgrafity je prostě parádní. Jak jsem si následně mohl přečíst, tento objekt měl dosti pohnuté osudy a na konci války byl dosti poničený. Rekonstrukce probíhala až podstatně později, někdy v šedesátých letech minulého století. A jak to nakonec dopadlo můžete posoudit i vy všichni na fotografiích, které se mi snad docela povedly. Dovnitř jsem se bohužel nedostal, ale doufám,

Stará Ves nad Ondřejnicí

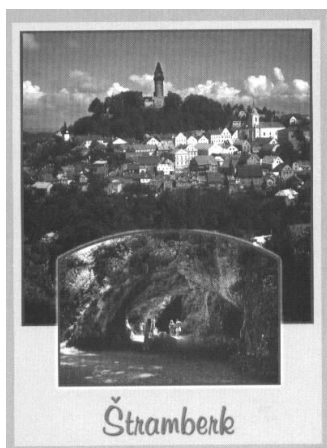
Stará Ves nad Ondřejnicí

že jsem sem nejel naposledy. Odtud jsme pokračovali až do Bílovce, kde jsme si chtěli prohlédnout zámek, bohužel z toho nakonec bylo jenom náměstí a muzeum. Bílovecký zámek je totiž v držení Státního archivu a tudíž nedostupný. Dokonce ani při procházce okolo něj jsme ze zámku mnoho neviděli. Je celý zakrytý vzrostlými stromy. Další cesta byla opět zdržena žalostným značením a proto jsem se na cestu do Studénky nakonec musel zeptat. Ale ani to mi nebylo moc platné, protože zámek ve Studénce je v pondělí a v úterý pro veřejnost uzavřen. Dost podivné, alespoň jsem se s takto upravenou návštěvní dobou zatím nikde nesetkal. Ani v dalším objektu, zámku v Nové Horce jsme neuspěli. Ne snad proto, že by měl podobně upravenou provozní dobu, ale je v něm sociální ústav pro ženy, takže je tam vstup zakázán. Zato v Bartošovicích jsem byl velice spokojen. Nejenom, že jsem se dostal do zámku, ve kterém je informační středisko, ale dokonce tam byli i velice příjemní lidé, kteří mi nabídli i možnost ubytování v tomto objektu. Zámek je uprostřed parku, který není uzavřen, jak je zvykem u takovýchto objektů, ale naopak z jedné strany zcela otevřen. Dalšími objekty na naší cestě byly zámky v Kuníně (rekonstruovaný zcela nedávno, ale zatím nepřístupný) a v Novém Jičíně (pro změnu v současné době pod lešením). Z Nového Jičína by si mohli naši páni radní vzít příklad. Mají tam krásné náměstí, celé s loubím stejně jako u nás v Českých Budějovicích. Je sice podstatně menší než to naše, ale má jednu výhodu – je celé vyhrazeno chodcům, bez smradu z projíždějících aut. Na určité věci měli zastupitelé z dob socialismu u nás v Č.B. pokrokovější názory než současné zastupitelstvo – do historických center měst prostě auta nepatří. Poslední úterní zastávkou byl Starý Jičín, kam jsme dorazili, když na věži odbýjelo pět hodin. Nahoru ke zřícenině hradu jsme šli po turistických stezkách – prostě hrůza. Nejenom na silnicích, ale ani turisté to moc nevylepšili. Po cestě, i když nebyla zrovna nejlepší, by byla cesta podstatně lepší. Na hradě už bylo zavřeno, tedy expozice, hospoda jela pořád dál. Naštěstí tady není uzavíratelná brána, takže jsme si hrad mohli pohodlně prohlédnout. Je z něho asi krásný pohled, když je příhodné počasí s velkou viditelností.

My měli bohužel smůlu, protože bylo sice teplo, na můj vkus až moc teplo, ale moc daleko vidět nebylo.

Středa byla vyhlášena jako odpočinkový den, proto jsme se šli podívat po okolí hotelu a do Ostravice. Po cestě jsme odbočili také ke kostelíku, který je v kopcích nad Ostravicí. Je docela zajímavý a zrovna v době, kdy jsme tam šli, zvonili. A zvonili strašně dlouho, což nám bylo divné. Jak jsme se za okamžik dozvěděli, bohužel umíráček za mladou dívku - studentku, která měla autonehodu. Tento den jsme také po návratu z Ostravice zašli do Valašské koliby v našem hotelu a objednali si brynzové halušky. Tomu, kdo má rád místní speciality mohu jen vřele doporučit, byly přímo pohádkové.

Na čtvrtek byla naplánovaná cesta přes Hodslavice, vesničku, kde se narodil František Palacký. Jeho rodný domek zde dosud stojí a je v něm expozice týkající se tohoto slavného hodslavického rodáka. Kousek od ní je socha Františka Palackého a také dřevěný kostelík, jeden z několika podobných na severní Moravě. Odtud jedeme na Štamberk kolem obrovského kamenolomu. Štamberk je velice osobité městečko, které se mi moc líbilo. Hlavně atmosféra městečka pod „Štamberskou Trúbou“ byla perfektní. Nahoře, kousek od Trúby, za hospodou se usídlila skupina historického šermu a zkoušeli si nějakou scénku. Potom se jeden z nich sebral a začal obcházet kolem hospody s železnou sekerou na rameni. Já a kluci jsme se šli podívat nahoru na věž. Tam se mi podařilo je vyfotit u vstupu na ochoz, ale aby se mi to povedlo, musel jsem se skoro polovinou těla dostat ven z okna ochozu. Na cestě zpátky jsme samozřejmě nezapomněli nakoupit

Tahle Tatra z Dakaru byla focena ve Frenštátě pod Radhoštěm

„Štamberské uši“. Když jsem psal o atmosféře v uličkách městečka, myslel jsem tím takový zvláštní klid, který vyzařoval z těch zajímavě stavěných baráček dole zděných a nahoře roubených. Ze Štamberka jsme jeli do Kopřivnice, hlavně kvůli klukům, kteří se těšili na návštěvu muzea Tatry a jak jsme později zjistili, těšili se právem. Muzeum má nový kabát, vnitřek je také upraven a mne jenom mrzelo, že jsem si s sebou tentokrát nevezl fotoaparát. Mohl jsem kluky vyfotit u některého z vystavených automobilů. Mně se osobně nejvíc líbil Tatraplán a Tatry, které ho předcházely – typ 87 a 97. Jednak si ještě celkem dobře pamatuji na dobu, kdy k nám o prázdninách jezdili naši příbuzní z Mnichovic u Prahy, kteří tento typ vlastnili a jednak nelze jinak než obdivovat jak naši konstruktéři předstihli celý svět už před válkou s tímto krásným aerodynamickým typem automobilu. U jednoho z těchto krásných aut byl dokonce letáček s prodejní cenou – „kdo chce, může si mne koupit za pouhé 2 miliony korun“. Kdybych je v tom okamžiku měl v kapse, kdo ví Po návštěvě muzea jsme se jeli ještě podívat na zříceninu hradu Šostýn, který stojí na kopečku přímo nad koupalištěm na konci Kopřivnice. Cesta k této zřícenině není opět vůbec značená, takže jej najít by asi byl problém, ale ochotná paní v informačním centru nám poradila kam jít. Tato zřícenina se vlastně teprve rodí, protože je postupně vykopávána z vrcholu kopce, kde po staletí

odpočívala. Protože se již připozdívalo a nebe hřmělo, nezbylo nám nic jiného, než se obrátit a vrátit k autu. Bohužel jsme si vybrali dosti špatnou cestu, takže jsme skoro celou cestu z kopce vlastně jeli po zadku. Kalhoty to zaplaťpánbůh vydržely. Poslední zastávkou toho dne měl být hrad Hukvaldy, ale vzhledem k tomu, že již podruhé v tom samém dni došlo vinou katastrofálního dopravního značení k tomu, že jsem se třikrát vrátil v Kopřivnici na tu samou křižovatku ačkoliv jsme pokaždé jeli úplně jinudy, nakonec, když jsme se z Kopřivnice vymotali, bylo již velmi pozdě, a proto jsme jeli raději domů.

V pátek ráno jsme se rozhodli, že konečně uděláme radost taky té naší „kopretince“ a že se pojedě na koníčky do Muchovic. To je taková osada, tedy spíše pár chalup v srdci Beskyd pod Lysou horou asi pět kilometrů od Ostravice. Autem se tam nesmí, takže jsme šli pěšky. Procházka tak na půl hodiny údolím kolem potoka. Okolo samé strmé svahy a najednou rozcestí s velkým kamenem, skoro bych řekl „dolmenem“. Ale tenhle nemá se starověkem nic společného, ten je tady schválně jako rozcestník. Za mírnou zatáčkou již byl první domek z celkem tří, které jsme tady viděli. A Kateřina, jak uviděla koně, je k neudržení. Mně se také docela líbí, hlavně proto, že nejsou moc vysocí – v kohoutku tak 120 centimetrů, jak říkala naše máti, jsou tak tříčtvrteční. Jsou to koně z plemene Hucul. Paní, která k těm koním patřila, nás ale zklamala. Dopoledne již má koníky zamluvené skupina lidí, ale odpoledne v pět se máme zastavit, protože budou dva koníci volní. To bylo jáso, že se náš pišišvor bude moct projet na koni. Ale co do té doby? Protože nám ve čtvrtek nevyšla návštěva Hukvald, jedeme tam znovu. Na náměstí v Hukvaldech je v objektu bývalé Jednoty nový krámk, tedy vlastně „Hukvaldská heraldická galerie“. Místnost je celkem vkusně zařízena, na jedné straně je skutečně výstava komunální heraldiky a v pultíku i za pultíkem je možno si prohlédnout, ale také zakoupit keramické znaky různých měst a šlechtických rodů. Mimo jiné jsem si zde také zakoupil celkem devatenáct publikací, které vydává jakási vlastivědná společnost, a které se zabývají historickými objekty, ale nejenom regionu, ve kterém se právě nacházíme, ale i objekty z východních a severních Čech, například Trosky, Kost nebo Humprecht. Nahoru na hrad vyrážíme už pouze ve dvou, tentokrát s Tomášem. Po dlouhé cestě vedoucí neustále do kopce se nám podařilo vydrápat se nahoru a nelitujeme. Hukvaldy jsou jedním z našich největších hradních objektů, mimo jiné mají celkem pět bran. Počasí nám ale opět příliš nepřeje, začíná se zatahovat a když se díváme z vyhlídky směrem k první bráně, pomalu nám začíná hrad mizet v mraku, který se blíží. Otočím se tedy na druhou stranu a zahlédnu v posledním okamžiku průhled mezi dvěma kopci, kde ještě v dáli svítí sluníčko. Vzápětí ale celý pohled mizí za clonou šedých, vodou nacucaných mraků a já scházím z vyhlídky dolů, protože už vlastně není ani na co koukat. Celkem zajímavý okamžik. Pomalu scházíme dolů, nasedáme do auta a jedeme zpět do Muchovic. K ranči přicházíme akorát včas. Skupina dvou lidí, pravděpodobně novomanželé, jsou již tady a tak se čeká už jenom na nás. Naše Kačka už má vybraného koně, samozřejmě si v duchu vybrala toho největšího, ale nakonec dostala klisničku se jménem Olinka. Jak říkala paní, je to velice klidný koník. Kačka si ho vedla sama, jenom někdy bylo třeba jej trochu popohnat. Spolu s Kačkou pojedě i Přemek, Tomáš se trochu bojí po tom, co se mu kůň před časem tady u nás vzepjal na zadních nohách. Když vidím novomanžela vedle toho koníka, říkám si, že to ten koník nemůže přežít ve zdraví (je o deset centimetrů vyšší než já a váhou určitě taky o něco nade mnou). Kupodivu se po nasednutí neprelomil. Celá skupina už je v sedlech a vyráží na hodinu a půl nahoru do Beskyd. Pomalu nám mizí za zatáčkou, kde je ztrácíme z dohledu. Já s manželkou a Tomášem jsme zůstali u ohrady, ve které jsou ještě tři další koně, zatím hříbata. Chvillemi dovádí a dělají psí kusy. Najednou se objevují první přijíždějící koně. Vede je samozřejmě, kdo jiný, naše Kačka. Vyfotil jsem ji a z té fotky jako by říkala: „já sedím na koni a vy mi vlezte na záda“. Bude mít asi nejhezčí vzpomínku na naši společnou dovolenou. Přemek je také nadšen a svým povídáním strhává zájem i Tomáše, který projevil přání, že příště by rád taky jel. Bohužel jsme tady už poslední den. Zítra odjíždíme domů a tak je večer na přetřesu debata,

jestli pojedeme příští rok opět na dovolenou do Beskyd. Myslím, že asi ano a že celý týden budeme trávit na koních. Vždyť údajně je „svět nejkrásnější při pohledu z koňského hřbetu“.

Na Huculech

Sobota je den, kdy již máme vše sbaleno, naloženo do auta a nezbyvá, než se s okolím rozloučit a jet pomalu domů. Manželka má v blízkém Rožnově pod Radhoštěm spolužačku, se kterou se už dávno neviděla, proto jsme se domluvili, že ji a její rodinu navštívíme. Nakonec jsme s nimi v Rožnově navštívili skanzen a protože manžel zde dlouhou dobu mimo jiné také dělal průvodce, máme doprovod přímo s výkladem, který se normálním návštěvníkům nedostane. V dolní části právě probíhá folklórní festival, takže zní lidová muzika, probíhá jarmark a děti loudí peníze na sladkosti. Konečně po týdnu života v Beskydech jsem také viděl stádo ovčí. To opět bylo něco pro Kačku, která musí mít v rukou hlavu kdekákeho zvířete kolem sebe. Jak se mi dostává vysvětlení, pro místní obyvatele není chov ovčí lukrativní činností – příliš mnoho práce a příliš malý zisk. Výhodnější je chovat hovězí dobytek, nebo třeba koně. Kromě nich jsem za ten týden putování po severní Moravě viděl vlastně už jenom pár

koz. Chaloupky se do skanzenu svázely z malé i velké vzdálenosti, jsou tady chaloupky původní, rožnovské, bohatých sedláků i chudých chalupníků a bezzemků, valcha, hamr, kostel, C.K. poštovní úřad, mlýn, kovárna, dokonce i větrný mlýn a domek báby kořenářky a také škola. V některých domcích přímo sedí tetka, která o nich a o lidech, kteří je obývali dovede zajímavě povídat, v některých je k vidění ukázka lidových řemesel (v hamru kovou malé podkovičky, u koláře je k vidění několik misek soustružených z různých druhů dřeva). Nejlepší je to prý o svátcích vánočních, kdy jsou obsazeny všechny chaloupky skanzenu a v každé je něco ze starých řemesel k vidění. Prohlídka skanzenu, který mne opravdu moc zaujal, byla vlastně takovým rozloučením s tímto krásným a rozmanitým krajem s příjemnými lidmi, kteří jsou srdeční a milí. Bude-li nám přáno se sem vrátit příští rok, nebo ten další, budu jenom rád a budu se na to moc těšit.

Cestou k domovu jsme neustále probírali, co všechno jsme viděli a zažili za ten krátký čas, který jsme na severu Moravy byli. Dětem se samozřejmě nejvíc líbil pátek, kdy se Přemek a Kačka projeli na Huculech, manželka byla spokojená, protože zase po letech viděla svou kamarádku a já konečně také, protože jsem poznal nové památky, viděl zajímavé umělecké dílo a hlavně potkal dobré lidi.

Dne 16.3.1879 zemřel tehdejší modrohůrecký farář Jan Chraštanský. Jak bylo v takových případech obvyklé, správu nad farností převzal až do nástupu nového faráře administrátor. Tím byl ustanoven Josef Velán, který předtím vykonával kněžské povolání v Písku, ale v době nástupu na Modrou Hůrku již dlel na odpočinku v Sedlci. Administrátorování se mu pravděpodobně natolik zalíbilo, že když měl být dosazen nový farář, rozhodl se nerespektovat vůli svých nadřízených a rozpoutal proti nástupci zesnulého Chraštanského kampaň, jejíž součástí byla i podpisová akce mezi farníky. Posléze neváhal ani přistoupit k výhrůžkám typu: „že do fary nikoho jiného kromě sebe nevpustí“. Tyto aktivity ovšem nepřinesly očekávaný úspěch, a tak se mohl nový farář ujmout své funkce.

Jednalo se o Jana Weselého, který se narodil 25.5.1834 v Liškách u Bechyně. Vysvěcen byl českobudějovickým biskupem J.V.Jirsíkem dne 1.8.1858. V průběhu let postupně zastával funkce kaplana v Nové Cerekvi, Borovanech, Lišově a Mláce.

Dnem jeho nástupu na nové pracoviště se stal 7.červenec 1879. Josefu Velánovi se nepodařilo dostat faru do svých rukou, přesto ale nesla jeho práce trpké plody. Vše začalo již samotným příjezdem Weselého. Ten musel nechat svůj majetek přivést vozy, které si najal, neboť školní výbor v Modré Hůrce mu vozy z osady odepřel. Před vesnicí ho uvítala skupina asi dvaceti lidí (je nutno podotknout, že podstatnou část této skupiny tvořili žáci místní školy pod vedením řidičského učitele Josefa Parýzka), což bylo na tehdejší poměry velmi málo. Svého soka ovšem přišel přivítat i administrátor! Po vlažném přijetí promluvil Weselý několik slov ke shromáždění ve farním chrámu, udělil požehnání a pak ho již čekala prohlídka fary. Zde novopečeného duchovního uvítal pouze kostelník Lenc. Po prohlídce Weselý zjistil, že celý objekt se nachází ve velmi neutěšeném stavu a část vybavení byla dokonce rozkradena. O svém prvním dni na modrohůrecké faře později poznamenal: „Jak utěšený to počátek“.

Kněz se nevzdal, naopak se pustil s plnou vervou do práce na zvelebení nejen fary, ale i obce. Tak nechal roku 1881 v zahradě fary zvětšit a upravit nákladem 80 zlatých rybníček, jehož výhody shledali v dalších letech především modrohůrečtí hasiči při požárech v obci. Co se týká aktivit pana Weselého kolem kostela Nanebevzetí Panny Marie, začal roku 1884 pořádat sbírku na zhotovení nové Křížové cesty. Až do jeho odchodu z Modré Hůrky se sešla částka 195 zlatých. Když byla v lednu roku 1888 malířem Váchou z Hluboké nad Vltavou Křížová cesta konečně dokončena, byly náklady na ni ve výši 350 zlatých uhrazeny právě z této sbírky.

Hlavním směrem, jímž Weselý upíral svoji pozornost, bylo hospodářství. Důkazem toho je například to, že nechal za cenu 60 zlatých odmokřit zamokřené farské pole. Na zimu zase nakoupil za vlastní peníze hnojivo a tak dále. Poradil také několika sedlákům, aby přeměnili svá zamokřená nevyžná pole na louky. To vše dělal podle svých slov proto, že doufal v návrat investic do hospodaření vložených. Avšak nebylo mu toho dopřáno, neboť byl dne 22.6.1887 přeložen na uprázděnou faru do Bošilce.

Loučení farníků s ním pak vůbec nepřipomínalo události roku 1879. Ti, kteří ho tehdy tak chladně přivítali, teď jeho odchodu z celého srdce želeli.

V Bošilci působil Jan Weselý plných 13 let. Zemřel 28.6.1900 a je pohřben na místním hřbitově.

Prameny:

- SOkA České Budějovice – fond Farní úřad Modrá Hůrka, Pamětní kniha fary 1836 – 1887
- Pamětní kniha fary Bošilec od roku 1883 (uložena na farním úřadě v Ševětíně)

Do 13.století patřilo Českobudějovicko převážně královské komoře. Panovník věnoval větší či menší plochy území šlechticům jako odměnu za jejich služby. Noví držitelé zakládali osady a tak se území zalidňovalo.

Soutok řeky Vltavy a Malše zůstával dlouho volný, neboť podmáčená a často zaplavovaná půda nelákala zemědělce k obdělávání. Nejnovější archeologické nálezy prokázaly však osídlení z doby bronzové (asi 1250 př.n.l.), z doby laténské (1. století) a z doby římské (4. a 5.století).

Na sever, při brodu přes Vltavu se rozkládala kupecká osada Budivojovice, kolem roku 1215 zde byl kostelík sv. Jana Křtitele a dnešní staroměstský hřbitov. Zakladatel obce, Budivoj ze Železnice zastával v letech 1205 – 1213 vysokou funkci královského sudího a území při Vltavě dostal jako odměnu od krále. Budivojův syn Čech měl na břehu Vltavy dvorec a psal se již podle svého sídla. Jeho majetek nebyl nijak rozsáhlý, na jihu k soutoku Vltavy s Malší, na severu k osadám Bavorovice až možná k Hosínu a k Hluboké. Hrad Hluboká, tehdy s názvem Fronburg, byl založen králem Václavem I. (1230 – 1253), aby strážil okolní území a řečiště Vltavy.

Na jih od Malše se vytvářelo větší a rušnější tržiště Stradonice, podle zakladatele Stradoma. Ještě před polovinou 13.století se Stradonice dostaly do majetku Voka z Rožmberka (1220 – 1262), který dal osadě jméno Rosenau, dnešní Rožnov. Měl v úmyslu vytvořit z osady tržní městečko při cestě z Prahy do Rakous. Tento plán dodnes připomíná velké prostranství určené na tržiště. Vok usiloval v roce 1261 o nové sídliště městského charakteru (Novum Forum), ale smrt roku 1262 znamenala konec plánů.

V roce 1263 prodal Čech z Budivojovic se souhlasem své ženy Juty ves Zaboří. Nepochybně věděl, že se bude muset vzdát všeho svého majetku u Malše a Vltavy ve prospěch krále, který zde zamýšlel založit nové královské město. Čech ale zkrátka nepřišel, neboť jako náhradu dostal mnohem větší území kolem Velešina.

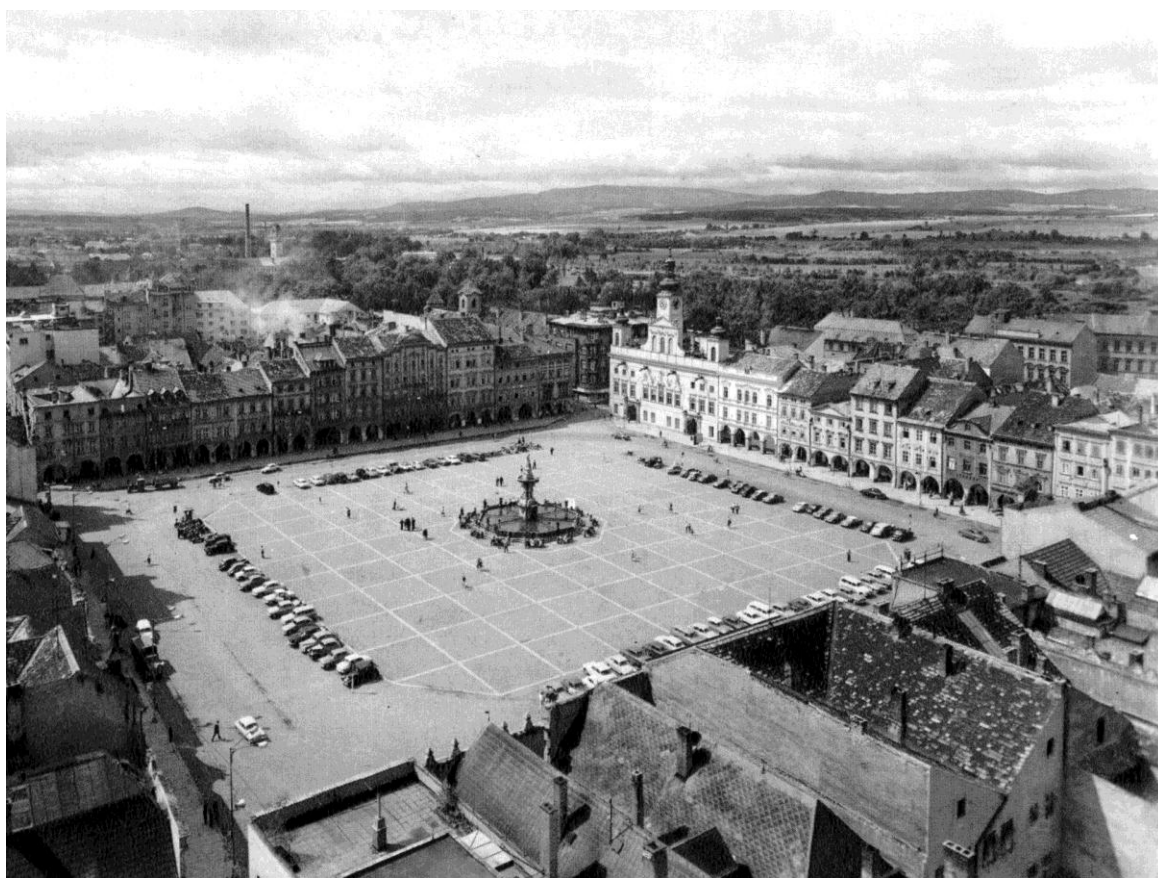
Král dal příkaz k vytyčení základu města, které převzalo jméno Čechovy osady Hirzovi, purkrabímu hradu Zvíkova. Dostatek místa umožnil vyměřit naráz celé městiště, rozdělené pravidelnou sítí širokých ulic s velkým čtvercovým tržištěm uprostřed, určit polohu kostela a dominikánského kláštera. Ten byl stavěn nejdříve, oporou je listina z 10.března 1265, v níž Hirzo odevzdal jménem krále „staveniště vhodné pro postavení kláštera v onom místě, kde má být postaveno nové město...“. Zakládací listina krále se nedochovala. Proto se rok 1265 považuje za počátek města. Plán města byl vypracován staticky, tzn. že město mělo předem stanovenou rozlohu, bylo chráněno dvěma řekami, obranným příkopem a pásem obranných věží a proto se stalo důležitým opěrným bodem. Jeho prvními obyvateli byli jednak čeští lidé z okolí (proto Česká ulice), jednak cizí kolonisté, přivábení různými výhodami. Přístup k městu ze západu a jihozápadu byl takřka nemožný pro močálovitý terén a skutečně do města od západu, počínaje u Dlouhého mostu a konče u Krumlovské brány, nevedla nikdy žádná cesta. Město mělo tři brány na jih Krumlovskou, na sever Pražskou, na východ Svinenskou. Jedno z ramen řeky Malše naplnilo obranný příkop, dnes známý jako Mlýnská stoka

Ústřední prostor historického jádra města tvoří čtvercové náměstí, které se původně označovalo jako rynek či náměstí, které dnes nese jméno zakladatele města, Přemysla Otakara II. Svými rozměry, přibližně 133 x 133 metry patří k největším v Evropě. Jeho hlavním původním účelem bylo poskytnout dostatečně velké místo pro konání trhů, od středověku sloužilo za významný orientační prvek, konaly se zde církevní slavnosti jako průvody o svátku Božího těla, popravy (tzv. „Bludný kámen“), koledy či masopustní veselí. Právě tady byly vítány vzácné státnické či církevní návštěvy (král Karel IV, František Josef I., prezidenti Masaryk, Beneš, Havel). Ve středověku se zde shromažďovala městská vojenská

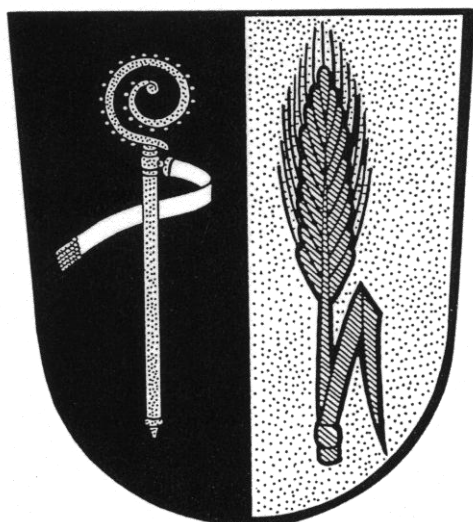
hotovost, byly zde konány vojenské přehlídky za 1.republiky, za německé okupace i v době vlády KSČ. Velkolepá byla přehlídka Americké a Rudé armády 10.května 1945. V masové akci se proměnily oslavy 1.máje, výročí osvobození Rudou armádou a další.

V druhé polovině 19.století se vžila tradice „korsování“, společenských procházek po stranách náměstí, například na západní straně náměstí bylo profesorské korso.

Do rohů náměstí vstupují vždy dvě ulice v pravém úhlu, jejichž šířka stačila k provozu po celá staletí a stačí prakticky i dnes. Úkolem lokátora bylo stanovit počet domovních parcel o šířce 8 metrů. Počet parcel byl u všech čtyř stran stejný (13 nebo 14), až v době renesance a hlavně později docházelo ke spojování parcel a tím se měnil i počet domů. Rohové domy mají dvě průčelí, hlavní, úzké do náměstí a vedlejší do ulice. Unikátně je zachováno podloubí kolem celého náměstí. Na náměstí jsou památky z doby gotiky, renesance, baroka, funkcionalismu, novorenesance i prvky kubismu. Nejstarší doklady o povrchu náměstí jsou ze 13.století – říční štěrk, od roku 1364 přírodní valouny, „kočičí hlavy“, až 1937 – 1939 zádlážba keramickými dlaždicemi podle návrhu P.Janáka.

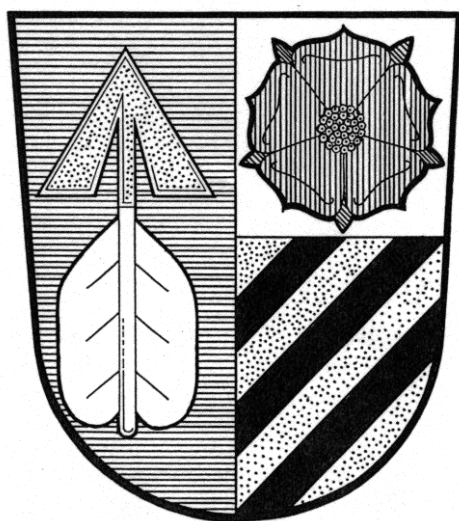
Pohled na českobudějovické náměstí z ochozu Černé věže, výřez fotografie z knihy Paměť měst

Hartmanice

Obec **Hartmanice** je malá obec ležící na pomezí okresů České Budějovice a Tábor v oblasti Veselských a Soběslavských blat v nadmořské výšce 490 metrů. Okolí obce bylo osídleno již v dávných dobách, jak to dokládají prehistorické nálezy, ale první písemnou zmínkou o existenci obce je svědečná listina Přemysla Otakara I. z roku 1219, kde se jako Svědek objevuje vladyka kraje Bechyňského, pan Předík z Hartmanic. Následně patřila ves k panství bechyňskému, tedy k majetku pražských biskupů. V pozdějším období se v držení obce vystřídaly přední české rody počínaje Rožmberky přes Švamperky, Šternberky až po Schwarzenberky. Z 19. století jsou všechny honosné a velmi umělecky a historicky cenné stavby, hlavně zachovalé blatské štíty, jimiž se pyšní Hartmanice do dnešních dnů.

Zpracovatelem znaku byl Ing. Milan Daněk. Vycházel hlavně z historie obce, ze znaku pražského biskupství, které je znázorněno zlatou berlí v černém poli. Ve druhé části znaku je zelený obilný klas vyjadřující zemědělskou výrobu jako hlavní činnost obyvatel obce v minulosti i v současnosti. Znak obce je popisován následovně: „V černo-zlatě polceném štítě vpravo zlatá berla se stříbrným velem, závitem doleva, vlevo zelený obilný klas“. Znak a prapor byl udělen rozhodnutím předsedy Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR dne 14.2.2001.

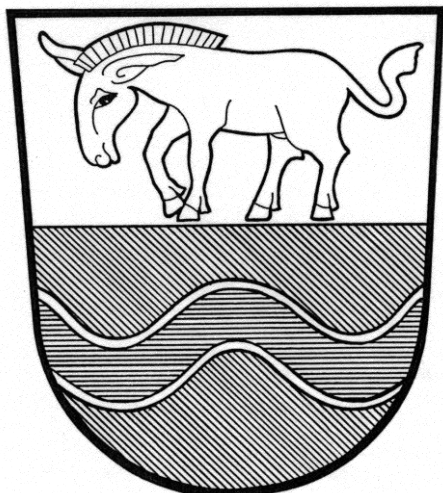

Kamenný Újezd

Obec **Kamenný Újezd** leží asi 5 km jižně od města České Budějovice nedaleko od staré středověké obchodní cesty z Budějovic do rakouského Cáhlova (Freistadtu). První písemná zmínka o obci pochází z roku 1263, kdy je uváděn Verněř z Újezda na zakládací listině kláštera Zlatá Koruna. Roku 1435 získal část obce Oldřich z Rožmberka a roku 1455 již tomuto rodu patřil Kamenný Újezd celý. Roku 1602 získal obec spolu s Českým Krumlovem císař Rudolf II. Habsburský. Největší úpadek zažila obec v období třicetileté války, kdy byla hodně poničena a drancována projíždějícími vojsky. Naopak největšího rozkvětu se dočkala po vybudování koněspřežné dráhy a později železnice s parním pohonem, spojující České Budějovice s Lincem.

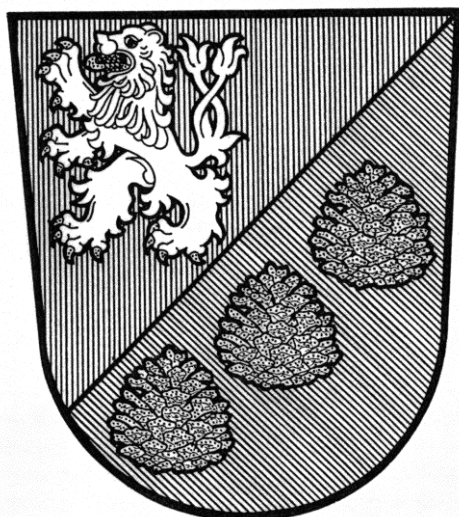
Zpracovatelem návrhů znaku byl pan Roman

Lavička. Při zpracování znaku vycházel hlavně z názvu a historie obce, ve znaku se objevují symboly prvních majitelů – střela pánů z Újezda a rožmberská pětilistá červená růže, ale i odkaz na Cáhlovskou cestu v podobě černo-zlatých šikmých pruhů. Znak obce je popisován následovně: „Štít polcený modře se vztyčenou stříbrnou střelou se zlatou špicí, levé pole dělené stříbrně s červenou pětilistou růží se zlatým středem a zelenými okvětními lístky, dole šestkrát šikmo dělené pole zlatě a černě“. Znak a prapor byl udělen rozhodnutím předsedy Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR dne 19. listopadu 2001.

Úsilné

proto je v horní části obce osel, který dal obci její jméno a v dolní části modrá smyčka, znázorňující meandry potoka, který protéká katastrem obce. Znak obce je popisován následovně: „Ve stříbrno-zeleně děleném štítě nahoře kráčející osel přirozené barvy, dole vlnité břevno se stříbrným lemem“. Znak byl udělen rozhodnutím předsedy Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR dne 19. listopadu 2001.

Borek

Zpracovatel znaku Ing. Milan Daněk při zpracování znaku vycházel hlavně z názvu a historie obce, tedy ze skutečnosti, že obec vždy náležela ke královskému hradu Hluboké. Tento vztah je vyjádřen stříbrným dvouocasým lvem ve skoku. Druhá část znaku zase vychází z názvu obce. Proto se ve druhé části znaku objevují tři borové šišky, a tři z toho důvodu, že obec vznikla z katastrů tří sousedních obcí – Úsilného, Hosína a Hrdějovic. Znak obce je popisován následovně: „V červeno-zeleně šikmo děleném štítě nahoře stříbrný dvouocasý lev dole tři šikmo postavené vztyčené zlaté borové šišky. Znak a prapor byl udělen rozhodnutím předsedy Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR dne 25. února 2002.

Obec **Úsilné** leží asi 5 km severovýchodně od města České Budějovice. Dřívější název obce byl *Oselno*, případně *Voselno*, pravděpodobně podle chovu oslů, používaných v blízkých stříbrných a antracitových dolech. První zmínka o obci je z roku 1333, kde je uváděna jako poddanská ves. V roce 1378 byla králem Karlem IV. ves spolu s částí hlubockého panství zastavena Janovi z Leuchtenburku. Malovcům byl majetek konfiskován a dostal se do držení císařského generála Baltazara de Marradas. V první polovině 16. století byla pod vsí proražena tzv. dědičná Eliášova štola, která odvodňovala rudolfovské doly. Z této štoly byla později odebírána pitná voda pro České Budějovice.

Zpracovatelé návrhu znaku, ing.arch. Storm a Dr. Mareš vycházeli hlavně z názvu a historie obce,

Obec **Borek** leží přibližně 5,5 km severně od města podél hlavní silnice (E 55) do Tábora a Prahy. Název podle přilehlého lesa „Borku“ nahradil starší posměšné pojmenování „Bída“. Obec Borek leží na jižním svahu Lišovského prahu. Vzhledem k dobré poloze je možný daleký výhled směrem k Českým Budějovicím a k pohorí Blanského lesa s Kletí. O osadě Borek je první písemná zmínka až z roku 1841. Samotná obec Borek je jednou z nejmladších obcí českobudějovicka, vznikla až v roce 1954. Jedinou evidovanou historickou památkou obce je zvonička, která je spolu s pomníkem padlým vojákům 1. světové války umístěna v prostoru nově vybudované návsi. Až do 18. století zde rostl pouze les zvaný „Borek“, pravděpodobně převážně borový, podle něhož dostala obec své nynější jméno.

První letošní zájezd naší společnosti se uskutečnil pod vedením pana Milece dne 5.května 2002. Přepravovali jsme se malým autobusem firmy ADA – BUS pro devatenáct cestujících a řidiče. Odjezd byl stanoven na 7.30 ráno z Mariánského náměstí. Chvilu se čekalo na ing. Daňka, nebo jeho náhradníka, ale nikdo se nedostavil. Následně jsme se dozvěděli, že měl úraz nohy a proto se zájezdu nemohl zúčastnit. Počasí bylo polojasné, občas sluníčko, občas pod mrakem, ale teplota byla příjemná.

Osule – zřícenina hradu u Vitějovic

přeříkala z hlavy každou ves a každý kopec, který jsme viděli. Už v autobuse věděla nejen na co koukáme, ale i to, co uvidíme za první zatáčkou. Sborem jsme konstatovali, že vrcholky kopců jsou zarostlé stromy, což třeba za 1.republiky nebylo. Kácet se nesmí, takže z mnohých rozhleden se dnes nedá rozhlížet. Eva utrousila, že by to chtělo „přítele kůrovce“. Pomalu jsme opustili rozvaliny a sestoupili zpátky do Vitějovic a do autobusu. Stejnou trasou, jako jsme přijeli jsme se vrátili na křižovatku „U stopařky“. Tak se říká soše, která připomíná setkání tří, nebo pěti armád – to jsme se nedohodli kolika.

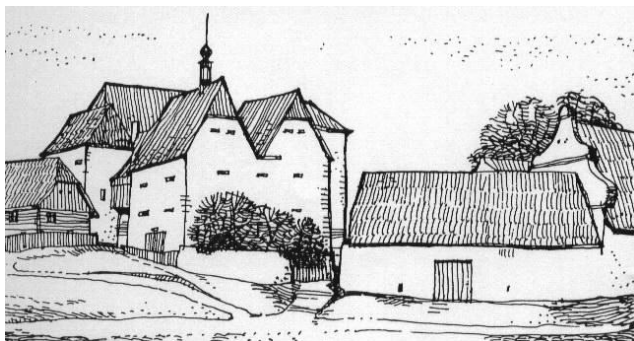

Dojeli jsme až do Vitějovic a vydali se pěkně pěšky na kopec Osuli. Vedly nás modré značky ve tvaru zříceniny. Pan Milec nás upozornil, že Osuli založili páni z Nečtin (v erbů mají střelu), ať se píše kde chce co chce, jako hrad stála do roku 1386. Pokud se badatelé pozastavují nad malým objemem sutin, je třeba si uvědomit, že hrad měl s největší pravděpodobností dřevěné nástavby, které podlehly ohni. Dnes je patrné umístění dvou věží a zbytečky ostatní zástavby. Od druhé věže je krásný rozhled do kraje. Eva

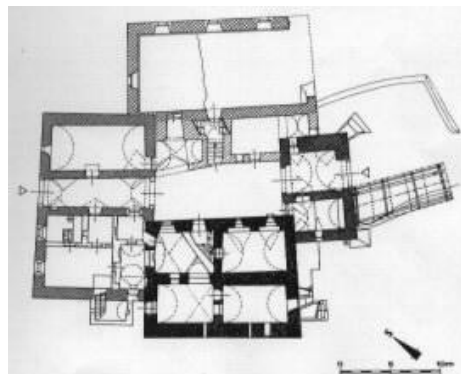
Druhá zastávka byla v Husinci u muzea s bohatou výzdobou fasády. V duchu socialistického realismu je tam vyvedený Václav IV., Jan Hus, Jiří z Poděbrad a neznámý voják z 1.světové války. Pod nimi se vine nápis: „Cizinci přednost dali proti domácímu není pravé a chudých tlačiti nedali. Pravda vítězí bili jsme se u Zborova, u Terronu a Doss'Altu“. Za povšimnutí stojí užitková kamenná kašna o půdoryse asi 1 x 2 metry, něco k metru hluboká. Popošli jsme k rodnému domku Jana Husa. Je na něm deska s nápisem:

„V tomto domě spatřil světlo světa Mistr Jan Hus dne 6.června 1369“. V sousedním domě je jeho památník, ale všechno bylo samozřejmě zavřené. A jen tak mimochodem, v Husinci je podniková prodejna nedaleké nové sklárny a mne osobně inspiroval i nápis na nedalekých vrátech „Dnes kuchyně mimo provoz“. Co takhle vyvěsit takový nápis i doma na dveře od kuchyně? Pak jsme nabrali kurs na Drslavice. Ještě před nimi jsme vyběhli z autobusu, abychom si prohlédli historický mezník mezi panstvím Schwarzenbergů a Dietrichsteinů. Na kamenném čtyřhranném sloupku byl z jedné strany znak a iniciály AFFZS 1726 (to byla strana Adolfa Františka a ještě něco od F ze Schwarzenberga) a z druhé strany rovněž znak a W + A FVD (iniciály pána a paní z Dietrichsteina). Drslavickou tvrz odkoupil

nynější majitel, ing. Zdeněk Švejda od pěti majitelů. Patřivala jeho předkům, ještě za časů jeho dědečka byla obyvatelná. V době, kdy ji převzala luž to byly zbědované a zaneřáděné trosky. Obnovu začínal vyklížením sutin. Dnes už má lecos hotového, ale konec stavebních prací je zatím v nedohlednu. Ani sám nemá představu, kdy skončí. Plánuje na týdny, měsíce, maximálně na rok dopředu. Potýká se s úřady i se závistí, jak už je v kraji zvykem. Prohlíželi jsme si nejdříve tvrz, pak u kávy pod nápisem „Pivo – víno – děvče hezké, to jsou dary země České“ fotodokumentaci a návštěvní knihu. Byl tu i sám ministr kultury pan Dostál se svou suitou, ale i manželé Štolbovi, keramička a řezbář z Dobré Vody u Č.B., také paní Marta Taberyová, rovněž renomovaná keramička. Všechny nápisy byly plné nadšení, obdivu a přání dostatku sil a výdrže k dokončení stavby. I my jsme napsali něco podobného, ovšem asi by bylo mnohem užitečnější dostavit se v montérkách a přiložit ruku k dílu,

Drslavice – bývalá tvrz podle kresby z roku 1913

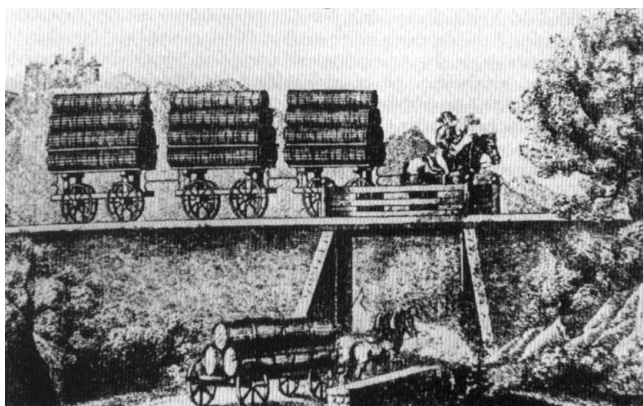

Drslavice – půdorys přízemí

vhodné zaměstnání by se určitě našlo pro každého. Usoudili jsme, že dostatek práce tu bude mít i Josífek, dnes pětiletý syn majitele. Hotová je hospoda, částečně obytné prostory domácích, ale pro vodu se musí chodit ke studánce. Ani užitková voda není zavedena, tedy ani toalety nejsou atd. Na obnovu dřevěných komponentů se používají dřevěné trámy sháněné po okolí, pokud to jde schraňuje se různý starý nábytek, i když i ten se bude muset renovovat. Zkrátka a dobře, nepředstavitelně mnoho práce je ještě třeba udělat. Na závěr jsme před bránou nahlédli pod provizorní zakrytí archeologických výkopů, které dokazují ještě starší zástavbu než se původně předpokládalo. Pak už jsme se konečně rozloučili. V odborných publikacích je uváděno, že tvrz je prakticky rozpadlá, což v současné době, po deseti letech práce naštěstí již neplatí, protože sice pomalu ale jistě prožívá své znovuzrození.

Nalodili jsme se do autobusu a pokud to šlo, ohlíželi jsme se zpátky na Drslavice. Naší další zastávkou byl Helfenburk. Parkoviště není přímo u hradu, ale dojde se k němu po pohodlné, čerstvě hrubým pískem vysypané cestě. Hradnímu areálu šéfuje několik mladých hlídačů a hlídaček. Trpělivě se nám věnovali při prodeji vstupenek, přebírání a vybírání pohlednic, suvenýrů a památečním razítkování. Stručnou historii jsme si mohli přečíst na tabuli před pokladnou a poslechnout od pana Milece. Pak jsme se vydali na prohlídku areálu. V zařízených místnostech třeba hlubokého zámku moc prostoru pro fantazii nezbývá, ale zříceniny přímo lákají k rozmyšlení, byl-li tady obývací nebo sklad potravin či ložnice hradních pánů. Obchůzka skončila na věži. Eva opět excelovala, neboť s přehledem přeříkala celý kruhový výhled a tu jednu či dvě vsi identifikovala letmým pohledem do mapy. Chvilí jsme poseděli na nádvoří a potom se zvedli k odchodu. Nežli jsme odjeli, prošli jsme se pěšinou v podhradí. Expediční chronometr ukazoval dobrý čas, takže jsme si mohli dopřát ještě jednu zastávku jako nášup. Okolí poutního kostela v Lomci je pěkně upravené. Do kostela se dá nahlédnout proskleným zádveřím. Soška Panny Marie, kvůli které byl vlastně kostel postaven, je v zavěšeném oltáři a pokud ji chceme alespoň zahlédnout, je třeba si stoupnout v zádveří hodně doleva.

Koněspřežní železnice České Budějovice – Linec (1825 – 1872) je technickou památkou evropského významu a je zároveň významným mezníkem v historii dopravy. V průběhu jarních měsíců roku 1996 provedl Památkový ústav ve spolupráci s nadací Hereditas revizi národní kulturní památky „Koněspřežní železnice České Budějovice – Linec, česká část“. Stávající dokumentace z počátku 70. let byla již nedostačující, nepřesná a neobsahovala všechny dochované relikt, zejména pak objekty dislokované v bývalém hraničním prostoru a v samotném městě České Budějovice. Provedli jsme podrobný archivní a terénní průzkum. Výsledkem je komplexní dokumentace celého 54 km dlouhého úseku z Českých Budějovic až ke státní hranici. Zároveň s tím byl zjišťován i technický stav památek, který je ve většině případů velmi špatný. Jedná se především o relikt umístěné ve volné přírodě. Povětrnostní vlivy, nálety a bohužel i lidské ruce jsou hlavními příčinami pokračující devastace. U některých objektů byl konstatován kritický stav (přepřahací stanice v Holkově), kde jejich vlastníci zanedbali povinnou údržbu a je otázkou krátkého času, kdy tyto objekty zcela zaniknou.

Doprava soli koněspřežní železnicí na dobové ilustraci

Koněspřežka v Č. Budějovicích

Projekt železnice vznikl v hrubých rysech již na konci roku 1807. 31. března 1808 jej PhDr. František Josef Gerstner představil na valném shromáždění České hydrotechnické společnosti v Praze jako alternativu k plánovanému vodnímu kanálu mezi Vltavou a Dunajem. Vzhledem k složité politické situaci v Evropě byla realizace tohoto projektu odložena. Teprve po více než dvaceti letech byl Gerstner vyzván k jeho realizaci, ale ten místo sebe doporučil svého syna Františka Antonína. 7. září 1824 obdržel Gerstner mladší císařské privilegium ke stavbě a provozování železné dráhy. Pro nedostatek finančních prostředků je postoupil v roce 1825 vídeňským bankovním domům. Ještě téhož roku, 28. července, byly zahájeny stavební práce u Netřebic. Po mnoha obtížích spojených s financováním stavby a odporem velké části obyvatelstva jižních Čech byla 30. září 1828 zahájena přeprava v úseku Č. Budějovice - Kerschbaum. V té době však stavbu železnice již vedl Matthias Schönerer. 1. srpna 1832 byl zprovozněn celý úsek Č. Budějovice – Linec. V letech 1834 – 1836 byla železnice prodloužena dále do Gmundenu. Až v květnu 1836 získala společnost povolení k přepravě osob, která však byla prakticky provozována od samého začátku. Zvyšující se nároky na přepravu a budování nových parních železnic vedly k pokusům s parní lokomotivou (1854), které však skončily neúspěšně. Od roku 1856 provozovala tuto železnici Západní dráha císařovny Alžběty. 18. srpna 1868 byla slavnostně zahájena přestavba železnice na parní provoz. Trasu koněspřežky na českém území bylo možné až na menší úpravy použít i pro lokomotivní dráhu. Od dubna 1870 byla na koněspřežce v úseku Č. Budějovice – Kerschbaum zastavena veškerá doprava. 23. srpna 1870 projel první pracovní vlak tažený lokomotivou z Budějovic do stanice Rybník.

Historickým datem zanikající koněspřežky se stal 15. prosinec, kdy v úseku Urfahr – Lest vyjel poslední vlak tažený koňmi. 20. prosince 1873 byla zahájena přeprava na lokomotivní dráze Č.Budějovice – Linec.

Po ukončení provozu na koněspřežní železnici byla menší část nemovitého majetku rozprodána zájemcům. Většina objektů však byla ponechána vlastnímu osudu. Na významnou technickou památku a její neutěšený stav upozornil až Spolek jihočeských inženýrů a techniků. Ten zároveň provedl ve 20. a 30. letech minulého století základní dokumentaci a některé první kroky ke konzervaci nejpoštěnějších objektů. Spolek byl však po roce 1948 rozpuštěn a na dalších deset let nejevil nikdo o památku větší zájem. V roce 1958 byl podán návrh na záchranu a částečnou revitalizaci většiny reliktiů koněspřežní železnice radě Krajského národního výboru v Českých Budějovicích, jehož autorem byl profesor Ferdinand Klimeš. Návrh počítal s obnovením provozu v úseku Pšenice - Rybník. Zisk měl být použit na rekonstrukci ostatních objektů. Projekt byl shledán zajímavým, nicméně zůstal nerealizován. V roce 1966 byl při Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích založen Památník dopravnictví. Šlo o pracovní skupinu, kde byli zastoupeni pracovníci památkového ústavu, muzea, ČVUT, národních výborů, historického klubu a Československých drah. Cílem snažení této skupiny bylo otevření muzea dopravy, revitalizace již zmíněného úseku, rekonstrukce a konzervace ostatních reliktiů. V roce 1969 vznikla Komise pro konzervaci a obnovu koněspřežní železnice z Č.Budějovic do Lince, česká část. Výsledkem celého snažení bylo usnesení české vlády č.187 z 21. července 1971, kterým byla prohlášena podstatná část českého úseku za národní kulturní památku. Avšak až o více než pět let později vyhlásil odbor kultury Jč.KNV ochranné pásmo NKP. Práce na záchraně památky pokračovaly až do roku 1978. V roce 1977 byl transferem přesunut a následně opraven strážní domek č.1 v Českých Budějovicích, rok na to byl zrekonstruován klenutý můstek u Velešína. Tím však veškeré aktivity spojené se záchranou této památky nadlouho skončily. Na začátku roku 1992 se chopilo aktivity Jihočeské muzeum a zpřístupnilo široké veřejnosti objekt strážního domku č.1, kde je nyní umístěna malá expozice věnovaná problematice koněspřežní železnice ve městě. V roce 1995 vznikl Spolek pro uchování koněspřežky. Ve stejném roce bylo v Bujanově otevřeno malé muzeum. O rok později byla založena nadace Hereditas, která zastřešuje všechny občanské aktivity spojené s touto památkou. Navazuje na práci skupiny kolem Památníku dopravnictví. Její projekt na obnovu a revitalizaci koněspřežky nazvaný Ostrovy je podle rakouských partnerů ve své podobě ojedinělý a má velkou podporu ze strany Euregionu Šumava-Bavorský les.

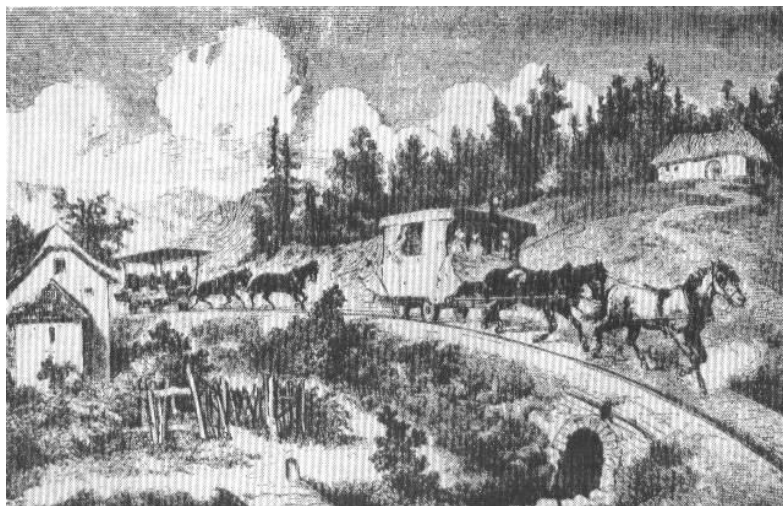
V 1. polovině roku 1996 provedl revizi této národní kulturní památky Památkový ústav. Nespokojil se pouze s kontrolou již evidovaných reliktiů, ale vzal si za úkol realizovat důkladný terénní průzkum. Dokumentace, zpracovaná k této národní kulturní památce na počátku 70.let, byla již nedostačující, mnohdy nepřesná a nezahrnovala všechny objekty. Nejvíce nedokumentovaných reliktiů se nalézalo na území bývalého hraničního pásma, do nedávné doby nepřístupného.

Vlastnímu průzkumu předcházelo zajištění pozemkových map od Katastrálních úřadů v Českých Budějovicích, Českém Krumlově a Kaplici. Za velkých obtíží se podařilo získat i staré pozemkové mapy, které pomohly při identifikaci objektů.

V terénu pak bylo třeba projít a zmapovat trasu dlouhou 54 km. Žádný z pracovníků Památkového ústavu do té doby vlastně nebyl podrobně seznámen se všemi objekty této rozsáhlé památky, zasahující do dvou okresů. Proto se Památkový ústav obrátil s žádostí o pomoc na nadaci Hereditas, ve které pracují odborníci na technické památky. Z důvodu nutnosti dodržení termínu byl průzkum zahájen v jarních měsících, v době, kdy ještě místy ležel sníh, což práci velmi ztěžovalo. V prvé řadě musely být na nově nalezené objekty zpracovány a k řízení na Ministerstvo kultury ČR podány návrhy na památkovou ochranu, aby je bylo možno do revize této Národní kulturní památky vůbec zařadit.

Jednalo se o všechny objekty na území bývalého hraničního pásma v délce asi 3,5 km, o kamenný klenutý propustek s náspem ve Výhni v okrese Č.Krumlov, který byl objeven při opravných pracích na trati v roce 1994, o úsek dráhy se souvislým výskytem hraničních kamenů u Zvíkova v témže okrese, o dobře dochovaný zářez u Kamenného Újezda v okrese českobudějovickém, o bývalý solní sklad v České ulici v Č.Budějovicích, u něhož bylo s podivem, že už sám o sobě unikl památkové ochraně a konečně o Nisslův dům v Piaristické a České ulici, ve kterém bývala pokladna pro osobní přepravu a sídlo úředníků železniční společnosti. U něho bylo třeba provést i archivní průzkum, aby bylo možno rozhodnout a doložit, který ze dvou dříve uvažovaných a do té doby ani památkově nechráněných domů má příslušnost ke koněspřežce.

Dráha bývalé koněspřežní železnice se ve většině případů kryje nebo těsně přiléhá k nynější trati Č.Budějovice - Dolní Dvořiště. Stávající železniční trať je rozměřena po 100 metrech kamennými bíle natřenými patníky s vyznačenou kilometrází. Tím bylo možno dříve, a bylo toho použito i při této revizi, určovat délky a polohu úseků a jednotlivých bodů podle současné kilometráže. Provedli jsme ještě přesnější rozměření, ne na stovky metrů, ale na metry. Ve stávající dokumentaci byly v těchto kilometrážích zjištěny velké nepřesnosti. Současně byly všechny objekty (mosty, propustky, náspy a zářezy) rozměřeny dle skutečnosti a zakresleny do pozemkových map. Zde se však vyskytl problém - jejich správný zákres. Objekty byly zaměřovány pouze běžnými nástroji, tj. metrem, pásmem a buzolou. Pro jejich naprosto přesný zákres do pozemkových map by bylo však třeba jejich geodetické zaměření. Na to však Památkový ústav neměl finanční prostředky. Současně byla pořizována důsledná fotodokumentace, v mnoha případech i dokumentace technická. U této práce zvláště záleželo na rychlosti, neboť na jaře rychle vyrůstající vegetace postupně znemožňovala viditelnost v přírodě stojících mostků, zářezů a náspů, jež jsou ve většině případů porostlé náletovými dřevinami.

Koněspřežní železnice – dobová ilustrace

Revizí byl dále zjištěn technický stav dochovaných památek koněspřežní dráhy, který je ve většině případů velmi špatný. Týká se to hlavně reliktních, umístěných ve volné přírodě. Jejich „vlastníci“ je nevyužívají a proto o ně nemají zájem. Vždyť mnohdy ani neexistují, nejsou zakresleny v pozemkových mapách. Mráz a déšť neúprosně vydroluje maltu, kořeny náletů postupně rozebírají kámen po kameni, eroze snižuje náspy

a zarovnává zářezy a vegetace tuto devastaci pomalu přikrývá. Finanční prostředky na jejich statické zabezpečení a alespoň občasnou údržbu asi ještě dlouho nebudou k dispozici. Odstrašujícím příkladem však je i bývalá přepřahací stanice v Holkově, která je nyní v soukromém vlastnictví a u níž byla hrubým způsobem zanedbána povinná údržba. Objekt se téměř změnil v ruinu. Neblahý osud potkal i bývalý městský solní sklad v Českých Budějovicích již v roce 1901, kdy byla jeho severní část zbořena z důvodu výstavby gymnázia v jeho sousedství. Zcela jiný stav je u dochovaných strážních domků, které jsou až na jeden v Českých Budějovicích, v němž je zřízeno muzeum, v soukromém vlastnictví využívány jako

rekreační objekty. Zde je nutno čelit zcela opačnému problému – přílišnému zvelebování, kdy majitelé mají snahu přistavět k domku garáž nebo zádveří, jako např. u domku čp.16 v k.ú. Kamenný Újezd a čp.18 v k.ú. Zvíkov nebo případ kompletní přestavby objektu bývalé „kočárovny“ v Holkově. Jsou však objekty, které si do současné doby udržely málo porušenou památkovou hodnotu a dobrý technický stav, jako budova bývalé Lannovy zájezdní hospody „U zelené ratolesti“ čp. 5 na Husově třídě v Českých Budějovicích.

Revizí vznikl nový seznam jednotlivých památek celé koněspřežní dráhy :

- Č.Budějovice - areál domu „Zelená ratolest“ čp. 5, Husova třída – bývalá Lannova zájezdní hospoda, přádelna a obchodní skladiště, nejsevernější bod koněspřežní železnice, která sem byla prodloužena v roce 1838
- Č.Budějovice - dům čp. 22/8, 23/47, Piaristická a Česká ul. – bývalá úřadovna c.k. první privilegované společnosti, pokladna, byty pro úředníky železniční společnosti
- Č.Budějovice - bývalý městský solní sklad čp. 141/66, Česká ulice – nákladní zastávka koněspřežky
- Č.Budějovice - strážní domek č.1, čp. 44/10, Mánesova ulice – první strážní domek dráhy, vystavěný r. 1828, zvýšený r. 1873, byl součástí rozsáhlého areálu nákladového nádraží, r. 1977 transferem posunut jižním směrem
- Včelná - strážní domek čp. 242 – vystavěný v letech 1826-1832 poblíže bývalé křižovatky dráhy s původní Lineckou silnicí na km 112,5
- Kamenný Újezd - strážní domek čp. 87 - vystavěný v letech 1826-1832 poblíže křižovatky dráhy a bývalé Linecké silnice na km 108,35
- Kamenný Újezd - zářez v terénu mezi km 107,64 až 107,554
- Kamenný Újezd - násep s kamenným klenutým propustkem a zářez mezi km 107,26 až 106,94
- Kamenný Újezd - násep s kamen. klenutým mostkem mezi km 105,4 až 105,0
- Kamenný Újezd - strážní domek čp. 16 – vystavěný u křižovatky dráhy s bývalou Lineckou silnicí na km 104,52
- Dolní Třebonín - strážní domek čp. 9 – vystavěný v letech 1826-1832 na km 102,0
- Kamen. Újezd, Dol. Třebonín – násep s klenutým mostkem mezi km 100,779 až 100,675
- Holkov, Velešín - přepřahací stanice čp. 8, stáje čp. 20, zářez, kočárovna čp. 18, násep s klenutým mostkem a zářez – přepřah. Stanice zřízena při staré zájezdní hospodě Víta Steffla, v ní umístěny pomocné stáje, sýpka, stodola, chlévy, zájezdní hostinec a kancelář koněspřežky. Naproti přes silnici velké stáje pro 40 koní. Objekt „kočárovny“ vznikl postupnými přístavbami původního strážního domku. Sem byla umístěna kovárna, která scházela v nedaleké stanici. Na kamen. klenutém mostku v. 5,3 m byl zrekonstruován 22 m dlouhý železniční svršek.
- Velešín - násep s klenutým propustkem mezi km 96,757 až 96,6
- Zvíkov - úsek souvislého výskytu hraničních kamenů mezi km 92,55 až 91,85 – na pořadové číslo úseku a značka KEB (Kaiserin Elisabeth Bahn)
- Zvíkov - strážní domek čp. 18 – vystavěný v letech 1826 až 1932 poblíže bývalé křižovatky dráhy a staré Linecké silnice na km 90,6
- Výheň - násep s klenutým propustkem – objevený v r. 1994, původně zakryt zeminou
- Kaplice – nádraží - násep s klenutým propustkem mezi km 86,1 až 85,8
- Hubenov - násep s propustkem a zbytkem mostního pilíře mezi km 83,44 až 83,136

- Omlenice - násep s obnaženými kamen. zídkami mezi km 81,182 až 80,964 v přerušení silnicí je viditelný průřez náspem s kamen. na sucho zděnými zídkami pod kolejnicemi
- Bujanov - přepřahací stanice čp. 20 – druhá stanice na českém území, vybudovaná pravděpodobně v letech 1826-27, byly v ní umístěny i byty zaměstnanců, na JV straně byla kovářská dílna, na SZ straně bývaly stáje, které se nedochovaly
- Dol.Dvořiště, Trojany – náspy s mosty a zářezy mezi km 72,818 až 71,62 - úsek začíná jedním dochovaným pilířem dřev. mostu, další dva dřevěné mosty s kamen. pilíři v. asi 4,2 m, kamenný klenutý propustek, končí jedním kamen. pilířem dřevěného mostu nezjistitelné výšky
- Trojany - úsek dráhy s náspy, zářezy, mostky a propustky mezi km 71,574 až 70,835 v úseku se nachází kamen. pilíře dřevěného mostu v. asi 5 m, kamenný klenutý mostek v. přes 3 m, kamen. pilíře 9 m vysokého dřev. mostu
a jeden kamenný klenutý propustek
- Trojany, Rybník - památník ing.Gerstnera, násep s mosty a zářez – na velkém balvanu připevněna měděná deska s pamětním nápisem, v náspu kamen. pilíře dřev. mostu v. 3,6 m a zbytek jednoho kamenného pilíře velkého dřevěného mostu, protilehlý pilíř byl rozebrán při stavbě silnice z Dol.Dvořiště do Vyš.Brodu
- Jenín - úsek s náspy, zářezy, mosty a propustky na území bývalého hraničního pásma – zde se nachází násep s viditelnými kamennými stoličkami na osazení kolejnic, kamen. klenutý mostek s v. přes 3,6 m, dvěma kamen. pilíři dřev. mostu v. asi 5,5 m, malý klenutý propustek, ruiny posledního strážního domku na našem území, jeden kamen. pilíř nejvyššího dřevěného mostu (v.11 m), druhý pilíř rozebrán při stavbě silnice Rybník – Čes. Heršlák a poslední dřevěný most v. 4,3 m, jehož jeden pilíř je na našem a druhý na rakouském území

Koněspřežní železnice České Budějovice – Linec je technickou památkou evropského charakteru. Její význam a primát nespočívá v užití kolejí pro přepravu. Užívání jednoduchých kolejnic je doloženo v některých místech v Anglii a v Německu již v 16. století. Nejedná se ani o první koněspřežní železnici na světě či v Evropě (i když na evropské pevnině ano). Vždyť v roce zahájení stavby koněspřežní železnice v roce 1825 již jezdily v Anglii první parní lokomotivy. Význam a jedinečnost koněspřežní železnice spočívají v něčem jiném. Tato železnice se svým způsobem výstavby, novými zásadními konstrukčními principy, délkou, vlastním provozem stala předobrazem moderních železnic. Má navíc i další primát – jedná se o první mezinárodní železnici.

Mostek u Kamenného Újezda

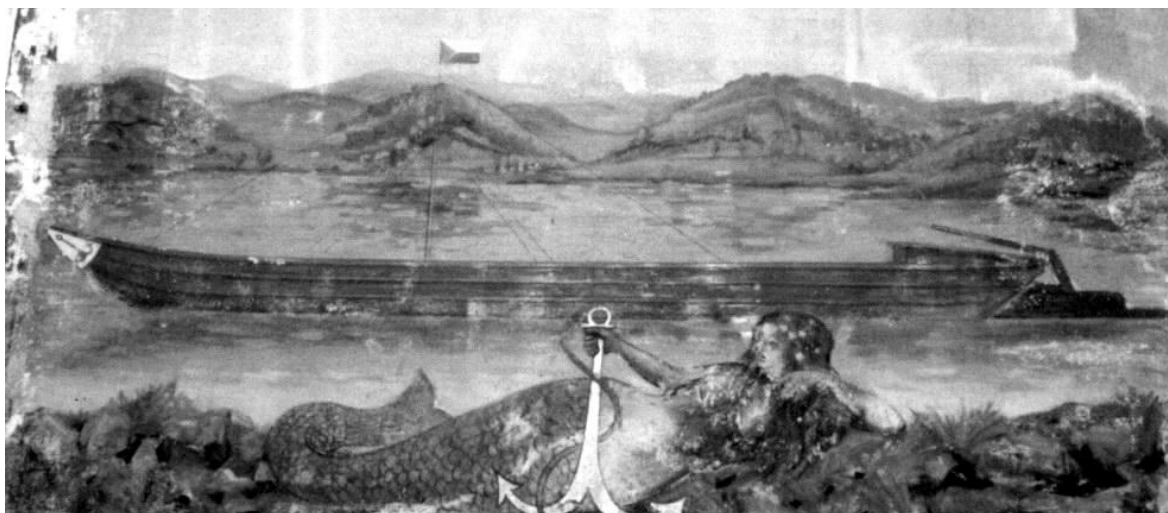

Stáje přepřahací stanice v Holkově

V souvislosti s úpravou vodního toku Mlýnská stoka se začalo uvažovat i o obnovení osobní lodní dopravy po Malši a po Vltavě. Úřad města Českých Budějovic počítá především se zavedením místní dopravy malými lodičkami od domu DK Slavie na Malši po Sokolský ostrov a proti proudu Vltavy k tzv. Valše. Tato místní doprava by byla určena pro rekreanty.

O obnovení dopravní cesty po Vltavě až k přehradám na středním toku řeky usiluje také nová krajská samospráva Jihočeského kraje ve spolupráci s dopravci a se zástupci plavební správy. O říční lodní plavbě se začalo uvažovat poprvé v roce 2001. Bylo to v souvislosti s řešením dopravní situace mezi severem a jihem Evropy, proto regulace řeky je v plánu severojižního Eurokoridoru. Navštívil jsem odbor dopravy Jihočeského kraje a jeho vedoucí Jiří Klása mi dne 2.5.2002 vysvětlil že „tento projekt je v plánu Jihočeského kraje, bude se ale teprve zadávat studie proveditelnosti a to z hlediska technického (jezy, plavební komory) a z hlediska finančního“. Za realizaci bude zodpovědný závod Horní Vltava a.s., Povodí Vltavy. Ředitel závodu František Hladík říká, že by to znamenalo zřízení plavebních komor v Hluboké nad Vltavou a v Českém Vrbném a prohrábnutí říčního dna. Zaměstnanci Povodí Vltavy akci vítají. Tyto nutné úpravy vodního toku budou stát podle předběžných propočtů půl miliardy korun, tj. asi 16 milionů EUR.

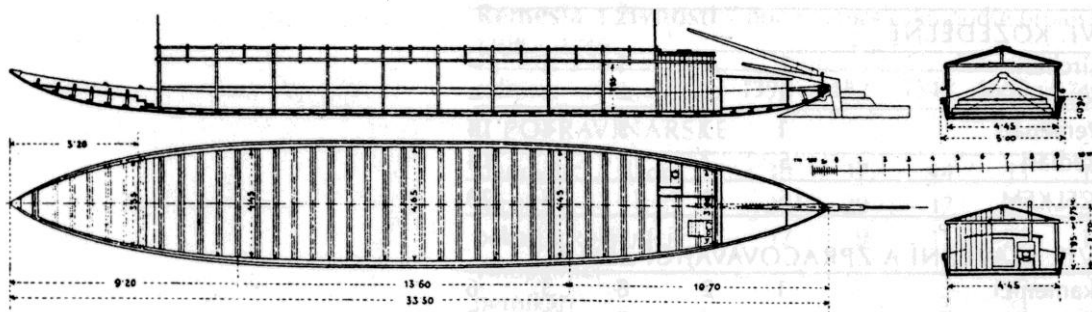
Říční doprava sloužila odedávna k přepravě dřeva jako stavebního materiálu. Český král Karel IV. pojal již roku 1375 smělou myšlenku spojit Prahu s důležitou vodní trasou – Dunajem. Vory na Vltavě sloužily k přepravě soli a dalšího zboží, ale zboží bylo nedostatečně chráněno. Rozmachu dosáhla doprava za Ferdinanda I. v 16.století, neboť Habsburkové měli monopol na rakouskou sůl. Nejprve se však muselo upravit řečiště po celé délce plavební dráhy. První zkušební plavba se 125 prosticemi soli (9,2 tuny) byla vykonána do Prahy 28.9.1550.

Vltavská loď, výřez z fresky na bývalém solním skladě v Týně nad Vltavou, foto M.Daněk

Od roku 1773 měli dopravu soli pronajatou Schwarzenbergové a v jejich službách prováděli plavbu lod'mistři z rodu Lannů. Lodě se vyráběly v loděnici na levém břehu Vltavy za Dlouhým mostem. Dodnes stojí obdélná přízemní budova s vysokými arkádami a s dřevěnými vraty. Byla postavena v první polovině 19.století a od roku 1963 je kulturní památkou, ve které jsou dnes sklady. V loděnici byly stavěny čluny, převoznické prámy, ruční bagry pro úpravu plavební dráhy a především dva typy lodí – menší na 21 tun nákladu a větší na 56 tun nákladu. Prostor pro přepravu nákladů nebyl zakryt deskami,

proto se jim říkalo „naháči“. Posádku tvořil kormidelník a několik plavců. Lodě měly malý ponor, aby nezachytávaly o kameny. Největší produkce byla v letech 1851 – 1862, kdy bylo ročně postaveno na 300 lodí, v roce 1890 jen 37 lodí. Skupiny po osmi mužích stavěly celou loď od začátku až do konce

Nákres řiční lodě, které byly stavěny v Lannově loděnici v Českých Budějovicích

přibližně 10 dní při desetihodinové pracovní době. Po řece pluly lodě samotíží, podle potřeby používala posádka krátkých vesel.

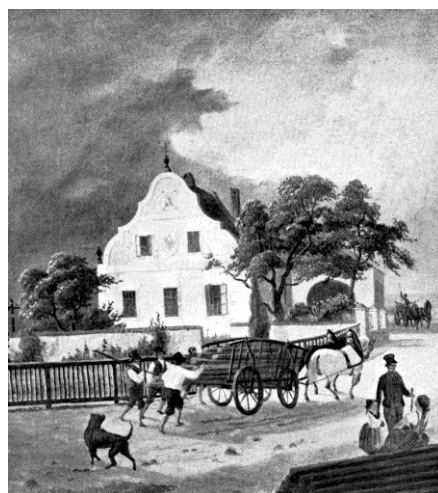
K největšímu rozkvětu loděnice a řiční plavby došlo za Adalberta Lanny (1805 – 1866). Lanna sám vykonal plavbu po Vltavě a Labi až do Hamburku a v roce 1832 koupil loděnici od hlubockého panství. Jeho syn pak roku 1908 věnoval budovu s částí pozemků nadaci pro sirotky. Po zrušení solního monopolu v roce 1829 převzal Adalbert Lanna prakticky veškerou dopravu soli a dalších produktů. Plavba do Prahy trvala jeden a půl dne a jen v řiční dopravě zaměstnával Lanna na 200 osob.

Vojtěch Lanna

Ex Libris Vojtěcha Lanny s jeho znkem

Rodný dům Vojtěcha Lanny, výřez z obrazu malovaného Kautzkým

Vrchol řiční dopravy po Vltavě byl v letech 1852 – 1865, kdy bylo z Českých Budějovic vypravováno ročně 500 – 630 lodí, které odvezly ročně 21.000 tun nákladu. Po roce 1870 podstatně klesá počet vypravených lodí vlivem konkurence železnice České Budějovice – Praha, mění se také struktura nákladů a po roce 1889 končí řiční doprava vůbec.

Většina lodí plula do Prahy (80 %), do Děčína a do Německa plulo v průměru 20 % lodí. Do roku 1860 tvořila sůl až 80 % nákladů, později převažovalo obilí (20 %), grafit (až 19 %), sádra, prkna, kupecké zboží a na konci 19. století pak písek a stavební kámen. Kromě přepravy soli a zboží využívali lodí i příležitostní cestující, zvláště pak před počátkem provozu železnice. Lodí se jezdilo do Prahy na proslulé svatojánské poutě, lodí se plavila v květnu

1868 deputace o 40 osobách, jež vezla z Českých Budějovic na stavbu Národního divadla základní kameny z Trocnova a Doudleb. Právě takovou dopravu má v úmyslu krajský úřad obnovit. Jak to vyjádřil primátor města Českých Budějovic dne 18.dubna 2002: „Možnost putovat na lodích z Českých Budějovic až do Prahy je obnovením původní tradice. Vždyť už to tady jednou bylo. Lannova loděnice je pojem. Myslím si, že by šlo zejména o lákadlo pro rekreanty“.

Rozsah říční dopravy z Českých Budějovic						
Rok	Počet lodí z Č.Budějovic			Přeprava v tunách		Z toho sůl v tunách
1852	596			17.161		13.192
1855	631			20.572		14.390
1860	?			15.355		12.150
1865	520			17.597		11.678
1870	138			10.899		619
1875	147			11.783		2.648
1887	?			1.182		0
Druh dopravovaného zboží v %						
Rok	Sůl	Sádra	Obilí	Tuha	Dřevo	Jiné zboží
1860	79,1	1,4	2,6	?	?	16,9
1865	66,3	1,6	7,0	15,6	?	9,2
1871	28,1	1,5	16,9	19,4	8,3	26,6
1875	22,4	1,9	20,5	16,6	14,3	23,8

Prameny:

- *Encyklopedie města Českých Budějovic, České Budějovice 1997*
- *Statistické zprávy Obchodní a živnostenské komory z let 1852 – 1889*
- *Českobudějovické listy ze dne 18.4.2002*

Loděnice ve Čtyřech Dvorech, fotografie z roku 1934

Sraz poutníků, které opět vedl pan Milec, byl jako vždycky na Mariánském náměstí. Počasí takové nijaké, spíš to vypadalo na déšť. Odjezd byl stanoven na šestou hodinu ranní a téměř jsme to dodrželi. Autobusem začala kolovat alba s fotografiemi z různých expedic podobných té dnešní, tedy hrady, zámky, tvrze. Cestou nebylo celkem co pozorovat, snad jen to, že za normálních okolností nepřehlédnutelná Zelená hora u Nepomuku byla v mlze. Abychom v dobrém rozpoložení začali vnímat historicko – zeměpisné poznatky, případně aby se ti, které ochromilo časné vstávání konečně probudili, byla před Blovicemi příjemná zastávka, při které se podávala káva. Před Plzní jsme napravo na kopci, na teoreticky snadno zapamatovatelné kótě 567,0 metrů nad mořem viděli zříceninu hradu Radyně.

Ve čtvrt na deset jsme zaparkovali na první, předem neinzerované zastávce v Plasích. Rozlehlý areál bývalého kláštera hned na první pohled volá po pořádně velkém balíku peněz na opravy. Část budov není využívána, fasády jsou omšelé a ani počasí k dojmu přívětivosti nepřispělo. Bývala tu velká vědecká a také veřejná knihovna, stále je tu archiv. Z někdejší královské rezidence zůstala věž a kaple, dvě křídla byla přistavěna později. K vidění jsou trochu příliš moderní dřevěné plastiky v exteriéru, ale také označení nejvyšší hladiny vody při povodni 25.5.1872 a také busta Bedřicha Smetany. Prohlédli jsme si Metternichův erb na hrobce dnes využívané jako smuteční síň a dozvěděli se, že konvent se opravuje již asi 30 let. Chrám Nanebevzetí Panny Marie je také v generální opravě. Okno nad vchodem je zatlučeno prkny, dřevěné plastiky v interiéru jsou shromážděny v jednom koutě kostela. Na jeho půdu se vstupuje zajímavou kulatou věžičkou. Právě ta je jedním ze zbytků románské architektury na tomto objektu.

V 10 hodin jsme odjeli na druhou zastávku, do Kralovic, kde jsme si prohlédli kostel sv. Petra a Pavla. Stávala tu kdysi tvrz a původní gotický kostel. Ten dnešní je postaven z neomítnutých červených cihel. Uvnitř jsou varhany z roku 1689. Z Mariánské Týnice sem byla přenesena Madona. Když jsme přijeli, právě končila mše, které se zúčastnilo mnoho věřících. V kapli je neobvyklá klenba, na stěně jinotajný epitaf sdělující, že smrt je tady. Zdejší rodačka si přivezla ze Svaté země sbírku kamínků, ze kterých nechala sestavit kříž. Pod podlahou kaple je hrobka rodu Grypsků.

Nedaleko Kralovic leží Mariánská Týnice, která také nebyla původně v programu zastávek. Tady jsou na tom s opravami podstatně lépe než v Plasích. Fasáda proboštství září novotou v kombinaci krémové a cihlově červené barvy, nádvoří je vydlážděno kočičími hlavami, uprostřed kašna s vodotryskem, ve výklenku obvodové zdi je plastika oráče s pluhem. Kostel Panny Marie byl postaven v letech 1711 – 1768 podle plánů Jana Blažeje Santiniho, takže baroko první třídy. Na opravách se pracuje, dnes je provádí Stavoservis z Plzně. Nahlédli jsme do pokladny muzea umístěného v proboštství, ale expozici jsme si neprohlédli. Zájemci si mohli vybrat z pěkné nabídky pohlednic a publikací. Chvilí jsme poseděli na lavičkách na nádvoří, bylo to příjemné.

Krašov

Krakovec

Cestou na hrad Krakovec jsme projížděli Kožlany, rodnou vískou našeho prezidenta Edvarda Beneše, kterého připomíná busta a pamětní deska. Na hrady a zámky se obvykle chodí do kopce, ale na Krakovec se jde napřed s kopce dolů a teprve potom po schodech nahoru a kolem hladomorny ke kase pro vstupenky. Jsou pěkně vyvedené – na rubu je mapka Státních hradů Křivoklátska a na lici se píše o hradu Krakovci, že „Starobylý hrad tento zbudovaný Jírou z Roztok na konci 14. věku jest ukázkou vrcholné gotické architektury a též tichým svědkem Jana z Husí“. Pak se nám dostalo celkem osobitého výkladu, který by patrně mohl trvat jakkoliv dlouho: „Krakovec už není hrad, ale ještě to není zámek, takže je to taková větší chalupa a také za časů Václava IV. nejluxusnější sídlo království českého“. Pak nás přišel zkontrolovat pes Kryštof a výklad pokračoval: „Kaple se světila 16.10.1383, v roce 1414 tu pobýval Jan Hus, 4 km od kamene ve středu nádvoří západním směrem leží hrobka rodu Kolowratů a v roce 1783 uhodil do hradu blesk, hrad vyhořel a majitel, Hildebrand, se odstěhoval. Hrad pustnul, stavebníci si odtud odnášeli kamení. V roce 1914 byl ustanoven Komitét pro ochranu a obnovu hradu Krakovec“. Během výkladu nad námi burácelo letadlo jakéhosi kamaráda zdejšího kastelána a než jsme odešli do sklepení, tak jsme se ještě dozvěděli, že se tady natáčela pohádka „Princ a Večernice“. V podzemí jsme byli upozorněni na zajímavé klenební žebro, které je vytesané v rostlé skále. Další sál patřil k nejkrásnějším, býval zde krb, patrný je zbytek točitého schodiště a odvětrávací otvor. V jiné místnosti je vidět, že jako stavebního materiálu byla použita kombinace cihel a kamene. Ve zvýšeném suterénu je vidět pokus o rekonstrukci křížové klenby. V patře je renesanční okno, tedy okenní otvor a vedle prevět. V samostatném objektu na nádvoří jsme nahlédli do minilapidária, kam jsou sneseny fragmenty kamenných prvků. Na nádvoří je i krakovec údajně Husovy kazatelny. Kdo chtěl, mohl si za 10 korun koupit a zatlouct do připravené fošny hřebík a tím symbolicky přispět na obnovu hradu. Bože to by muselo být hřebíků, aby oprava byla někde vidět !!!

Pod bývalým padacím mostem jsme vyšli z hradu a cestu nám zkrížili cyklisté. Sice tvrdili, že přijeli ze Zdíkovce a zase jedou zpátky, ale zbaběle zapadli do hospody. My jsme si dali polévku v naší pojízdné hospůdce firmy ADA-BUS z Budovatelské ulice čp.151 v Adamově a pokračovali jsme v jízdě.

Z parkoviště jsme pochodovali asi 2 km z kopce ke hradu Krašovu. Stojí na skalnatém ostrohu nad řekou Berounkou, na kterou je velice hezký výhled. Není to ruína v posledním stádiu své existence, ale některé prostory jsou ještě zastřešené. Nádvoří je opět dlážděno kočičími hlavami. Krátkou přednášku tu měl student Červenka. Pochvaloval si, že tu mají vystavené znaky bývalých majitelů hradu. Pořádně velké, vyvedené na plechových tabulích a přibité na venkovní zdi uvnitř hradu. Ten není úplně opuštěný ani dneska. Je tu trampská noclehárna trochu drsnějšího ražení a v kapse zdiva, kde bývalo uloženo schodiště, mají hnízdo ptáci. K vidění je třeba také zasypaná studna nebo zastřešený sklípek s elegantním lomeným obloukem bývalého okna.

Po dalších dvanácti kilometrech a přejezdu na druhý břeh Berounky nás autobus vyklopil u polní cesty a dále jsme pokračovali lesem opět z kopce na zříceninu hradu Libštejn. Kdysi velice pevný a rozlehlý hrad, kterému vévodí dvě hranolové věže. Zde jsme zaslechli zajímavou informaci – 80 mužů hradní posádky se roku 1430 bránilo vojsku Sirotků o síle 2500 mužů, těžko si to představit a stejně hrad nedobili. Při zpáteční cestě v pozdním odpoledni jdeme napřed lesem, pak polní cestou lemovanou místy modrými zahradními zvonky – kdepak se tu asi vzaly? Nad námi prosvítalo slunce mezi mraky a povíval lehký větrík. V této idylické, téměř bukolické scénérii jsme rozebírali, jakže to bylo s těmi husity, když jich 2500 obléhalo 80 mužů posádky. Odtáhli, nebo se dohodli že odtáhnou a co za to?

Jako domácí přípravu na dnešní výlet nám bylo doporučeno přečíst si Výlet pana Broučka do 15.století od Svatopluka Čecha. Bez nadšení jsem sáhla po někdejší povinné školní četbě, ale je to milá

knížka a po pravdě řečeno jsem se trochu podivila, že to byla povinná četba. V době, kdy husité byli považováni za hrdiny první kategorie o nich pan Čech píše: „Husité byli zkrátka potřeštění výstředníci dalecí tiché, společné práce národní, libovali si jen v okázalém bouchání houfnicemi a palcáty, dopouštěli se nedůstojných demonstrací a kompromitovali svou zbrklostí český národ v nejvyšších kruzích. Národové docházejí svých cílů toliko klidnou rozšafností...“ atd., atd..

Kaceřov

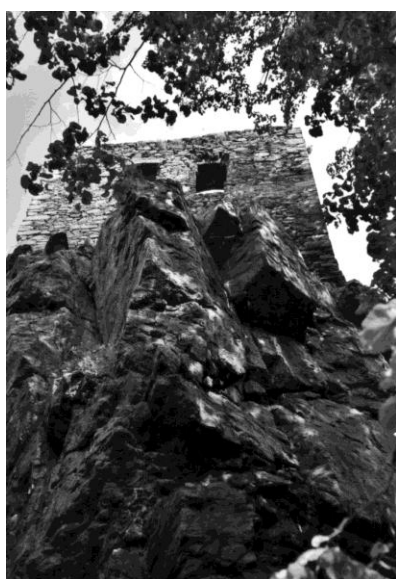

Libštejn

S návštěvou Kaceřova jsme byli hotovi raz dva. Před zámkem vlaje česká a americká vlajka a na vrátcích v plotě je cedule: „Příští prohlídka pro veřejnost bude 6. a 7. července. Ctěte naše soukromí“. Soukromí jsme ctili a výklad pana Červenky jsme vyslechli u nedaleké vodní nádrže, kde se proháněli rybičky sardinkovitého charakteru. Budova zámku je jistě obyvatelná, ale majitelům rozhodně není co závidět. Ve zdivu jsou svislé trhliny přes více jak jedno podlaží a podobné radůstky.

Náhradou za Kaceřov byla návštěva zřícenin hradu Vlčtejn. Cestou jsme zase zahlédli Radyni. Za slunečného podvečera jsme tedy dorazili na poslední prohlížeckou zastávku. Z Vlčtejna dnes zbývá hlavní obvodová zeď paláce na vysoké skále s okenními otvory. Prostranství uvnitř je zarostlé plevelem. Náš odchod z této zříceniny uspišili divoké včely, které si tu žijí zřejmě docela spokojeně.

V 19 hodin byl dán povel k odjezdu domů a nám nezbylo, než se začít těšit na další výpravu.

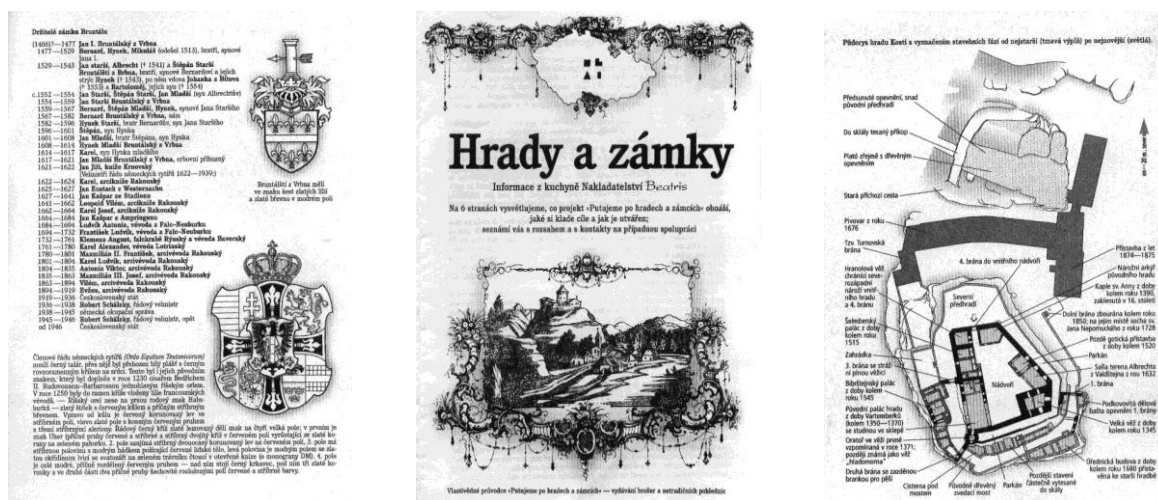
Vlčtejn

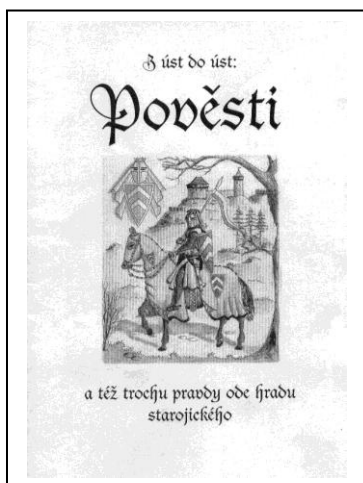

Vlčtejn

Dnešní recenzi zaměřím na projekt „**Putujeme po hradech a zámcích**“, s nímž jsem se setkal při své návštěvě na severní Moravě. Teprve následně, od kolegy z Moravské genealogické a heraldické společnosti z Brna, pana Waltra jsem obdržel informační leták, který byl vydán jako průvodce celým projektem. Z něho jsem se dozvěděl mimo jiné i stručný výčet historických fakt, týkající se vydávání průvodců, na které vlastně tento projekt navazuje. Záměrem tohoto projektu je vydat tohoto „průvodce“ pro každou byť jen částečně stojící zříceninu hradu, tvrze, nebo sebemenší vesnický zámček. Každý tento vydaný průvodce by měl mít jednotný vnitřní obsah, který by měl obsahovat kresbu na obálce ovšem podle nejstaršího známého vyobrazení objektu, v textech by měly být běžně používány citace z dobových dokumentů, kresby a fotografie vlastního objektu, orientační plánek a půdorys objektu. Na třetí vnitřní straně je část vyhrazená chronologickému přehledu držitelů objektu a u některých je vyobrazení jeho znaku. Ten je černobílý a nešrafovaný, to proto, aby si jej majitel publikace mohl podle připojeného slovního popisu sám vybarvit. Doplnkem této řady průvodců jsou i pohlednice trochu netypického formátu s vyobrazením předpokládané podoby jednotlivých objektů nebo jejich rekonstrukce podle dobových dokumentů. Tyto pohlednice jsou barevné a obsahují rovněž znak jednoho z majitelů objektu. Poslední věty tohoto propagačního letáku uvádím doslovně. „přivítáme každý nezištný zájem, bude-li přínosem pro uskutečnění zamýšleného projektu. Neznáme pojem bezvýznamný hrad – zámek, nabízíme spolupráci se seriózními neprofesionály odkudkoli. Kontakt: Nakladatelství Beatris, Areál VÚHŽ, 739 51 Dobrá, e-mail: beatris@beatris.cz.

Do konce července bylo vydáno celkem 19 těchto průvodců a 21 pohlednic, které jsem si z dovolené přivezl a nyní Vám některé představím.

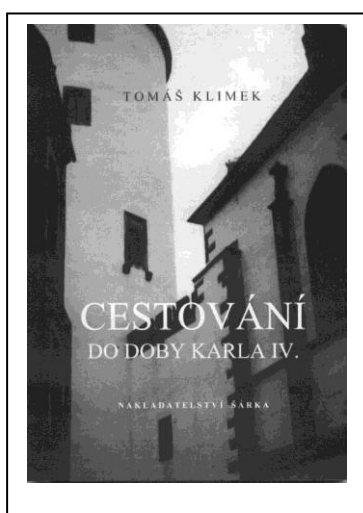
Ludmila Šnajdrová – Z úst do úst, Pověsti a též trochu pravdy ode hradu Starojického, vydalo nakladatelství BEATRIS Dobrá, 2002, ilustroval Radim Kubala, cena 22,- Kč

Útlá knížečka, která obsahuje mnoho pověstí o založení a zániku hradu Starý Jičín, ale i pověsti o pokladech, čertech tatarech u Štramberka, o hastrmanech a dalších stvořeních. Kromě toho ale obsahuje i pověsti o založení Nového Jičína, Vlčnova, Bernartic, Janovic, ale i několik vlastivědných údajů, například o názvech pozemků na Vlčnovsku, o hrdelním a tržním právu Srarojickém, přehled učitelů ve Starém Jičíně od roku 1808, o původu názvu místní speciality Alexandrovek – klobás zapečených do listového těsta. Publikace také obsahuje jednu báseň a jednu píseň, jejichž tématem je Starý Jičín.

August Sedláček – Atlasy erbů a pečeti české a moravské středověké šlechty, Svazek 3, vydala ACADEMIA Praha, barevné a černobílé ilustrace autora, ale i jiných pramenů, editoval Vladimír Růžek, cena 380,- Kč

S touto knihou se Vám dostává do ruky další díl očekávaného díla Augusta Sedláčka, pojednávající o znacích české a moravské šlechty, konkrétně Atlasu erbů – Čechy, 2. část. Kniha je plná originálních kreseb Augusta Sedláčka, ale nejenom jich. Je prokládána kresbami náhrobních kamenů, pečeti a také vyobrazení z různých erbovníků, ale i znaků, které se objevují na různých architektonických objektech. Tento díl začíná znaky s vyobrazením psa a končí písmeny a čísly na pečetích.

Tomáš Klimek – Cestování do doby Karla IV., vydalo nakladatelství Šárka, Přerov 2002, cena 140,- Kč

Zajímavá prvotina autora, jehož článek Budějovice v Plamenech jste si mohli přečíst v minulém čísle Jihočeského Herolda. Kromě zmíněného článku publikoval tento student čtvrtého ročníku Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci v minulých letech také v Českobudějovických listech, kde psal články o kulturních památkách okresu České Budějovice, konkrétně o tvrzích. V současnosti vycházející kniha pojednává o cestování v době Karla IV. z několika různých úhlů, bral v úvahu přírodní překážky na cestách, živelné katastrofy, nebezpečí číhající od divokých zvířat, ale i od lidí, strategický význam cest, trasy, znalost terénu, ale i odpočinek. Autor využil listinného materiálu k přiblížení cestování v tehdejší době současným čtenářům a zájemcům o historii.

PEVNOST, vydává JASTOG.CZ s.r.o., celobarevný časopis, cena 59,-

Na pultech novinových stánků se od počátku roku 2002 začíná objevovat nový časopis. Časopis PEVNOST, který dosud vyšel v šesti číslech má v podtitulu dovětek „měsíčník o fantasy, mystice a historii“. Je skutečně věnován i historii, a i když tomuto oboru je věnováno podstatně méně místa, než oborům ostatním, najdou se v něm velice zajímavé články. Například je možné si zde přečíst o významných bitvách historie – u Hastingsu, u Kresčaku, u Grünwaldu, přečíst si pojednání o křesťanství nebo o islámu. Zajímavý je článek Vzestup a pád Templářů nebo Ozvěny křížáků v Čechách, objevují se zde pravidelně rozbory různých škol šermu z celé Evropy včetně dobových ilustrací, ale i pojednání o jednotlivých zbraních používaných v historii (sekera, tyčové zbraně, meč a štít, luk a kuše).

Štít, nebo jinak kotouč je stará erbovní figura, jejíž podoba se v průběhu doby měnila. Původně byla kreslena jako chránítka ruky na oštěpu – okrouhlá deska s otvorem uprostřed, v pozdějším období nabyla tato erbovní figura podoby oválného válečného štítu s hrotem uprostřed. V Kolářově Českomoravské heraldice I. se toto erbovní znamení popisuje jako štít vojenský s pupkem vpravo obrácený, V.Král zase popisuje toto znamení následovně: „Ačkoliv štítek položený na štít jiný, větší, jakožto znamení o sobě, má míti základní formu tohoto, nalézáme přece u štítků vnitřních jinou podobu; například u Chanovských z Dlouhé Vsi viděti jest na štítě (hlavním) okrouhlý štít válečný, tudíž neheraldický s hrotem uprostřed. Kromě vladků z Tisové, ze Sedla, ze Lhoty, Bílovic, Mistřic a Nedachlebic, Pěšíka z Bělé a Kužela z Žeravic používali toto erbovní znamení také spřízněné rody z prácheňského kraje, konkrétně rody jejichž předek pocházel z Dlouhé Vsi (Langendorfu) u Sušice a rod Kraselovských z Kraselova, s těmito rody spřízněný. Kraselovští měli původně ve znaku polovinu koně, ale po spojení příslušníků rodu převzal rod Kraselovských znak rodu Chanovských z Dlouhé Vsi – štít a jejich původní znamení jim zůstalo v klenotu. Rod Chanovských z Dlouhé Vsi používal od té doby stejný klenot s Kraselovskými.

Rod **Dlouhoveských z Dlouhé Vsi** pochází ze 13.století z okolí Sušice, ale už o sto let později jeho příslušníci jsou i v okolí Kašperských Hor a Horažďovic. Jan Dlouhoveský z Dlouhé Vsi byl hejtmanem prácheňského kraje, Arnošt byl generálmajorem c.k. vojska a roku 1829 byl povýšen do stavu svobodných pánů, Karel byl komořím, tajným radou a generálem kavalérie. Jako jediní ze všech dnes představených rodů žijí jejich potomci dosud v České republice.

Častolárové z Dlouhé Vsi jsou druhým dnes představovaným rodem. Jejich předek pocházel z Kotouně na Sušicku a příslušníci rodu působili jako úředníci v rožmberských službách. Například Oldřich Častolár byl regentem rožmberského vladařského domu v letech 1572 – 1596, Oldřich Lukáš byl v eggenberských službách jako hejtman na Zvíkově a Orlíku roku 1688 a Jan byl za třicetileté války hejtmanem v Písku. Rod vymřel v průběhu 16.století.

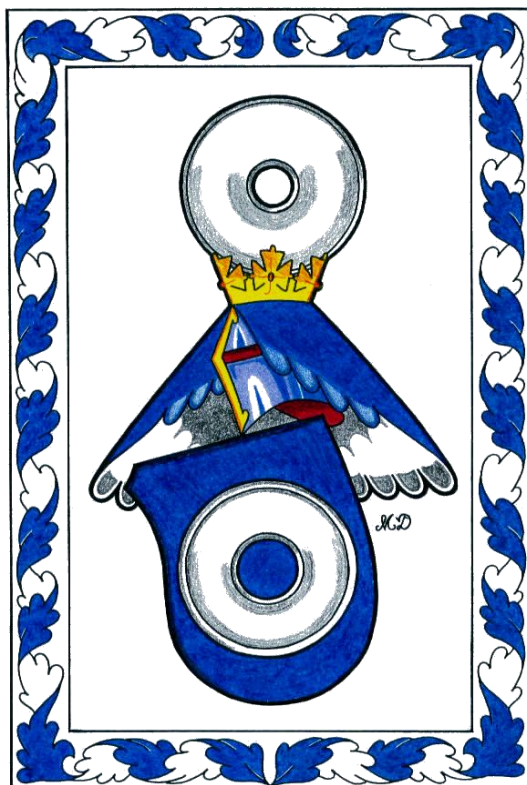
Rod **Chanovských z Dlouhé Vsi** pocházel z Chanovic, vsi severně od Horažďovic a mimo jiné v průběhu své existence vlastnil i hrad Rabí. Chanovští byli přísně katolická rodina, například Vojtěch Chanovský vstoupil do řádu Jezuitů a od roku 1616 byl rektorem jezuitské koleje v Českém Krumlově, Jan Ignác působil jako farář týnského kostela v Praze a od roku 1674 jako probošt svatovítské kapituly. Příslušníci rodu byli také v rožmberských službách, sloužili jako důstojníci a později ve státních službách. Posledním příslušníkem rodu byl František Xaver, jenž v bitvě u Aspern přišel o ruku, učil na vojenské akademii ve Vídni, potom byl ředitelem technického ústavu v Praze a shromáždil rozsáhlý genealogický materiál k dějinám svého rodu. Zemřel bezdětný v roce 1877.

Posledním rodem dnes představeným jsou **Kraselovští z Kraselova**. Jejich příslušníky najdeme opět v rožmberských službách, Vojtěcha jako purkrabího na Helfenburce, Jana jako purkrabího na Choustníku a Lipolda na Nových Hradech. Václav Kraselovský s bratry koupil hrad Střelu, bohužel ani to rod nezachránilo před vymřením v průběhu 16.století.

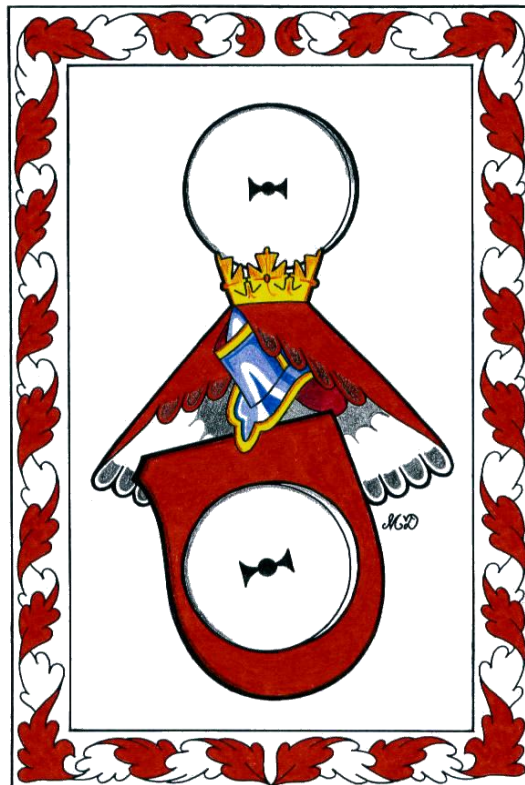
Pro názornost vývoje tohoto erbovního znamení jsem na čtyřech erbech, které vidíte na následující straně použil různých forem, které pro toto erbovní znamení byly používány v průběhu historie. Jsou odvozeny z dobových vyobrazení z knih níže uvedených.

Použitá literatura:

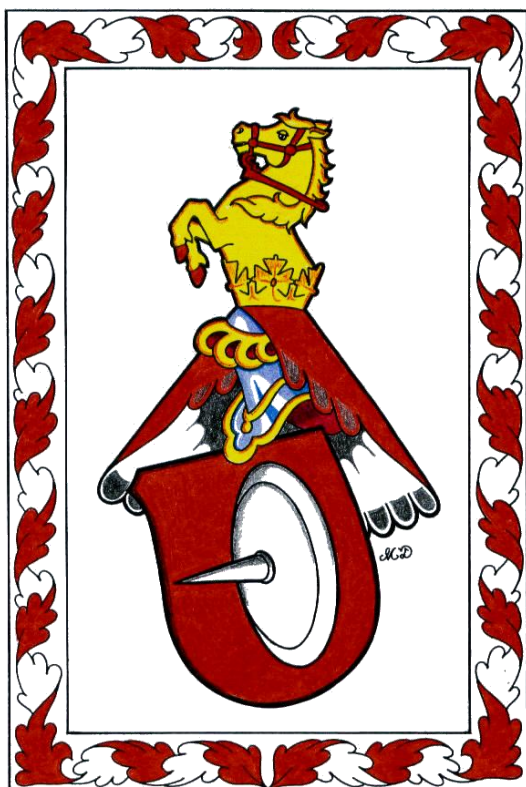
M.Kolář, A.Sedláček	: Českomoravská heraldika I., Praha 1996
M.Myslivoček	: Panoptikum symbolů, značek a znamení, Praha 2001
V.Král z Dobré Vody	: Heraldika, souhrn pravidel a předpisův znakových, Praha 1900
P.Mašek	: Modrá krev, Praha 1999
J.Halada	: Lexikon české šlechty, Praha 1999
M.Myslivoček	: Erbovník I., Praha 1993
Dr.R.J.Meraviglia	: Der Böhmische Adel, J.Siebmacher's Wappenbuch, Nürnberg 1886

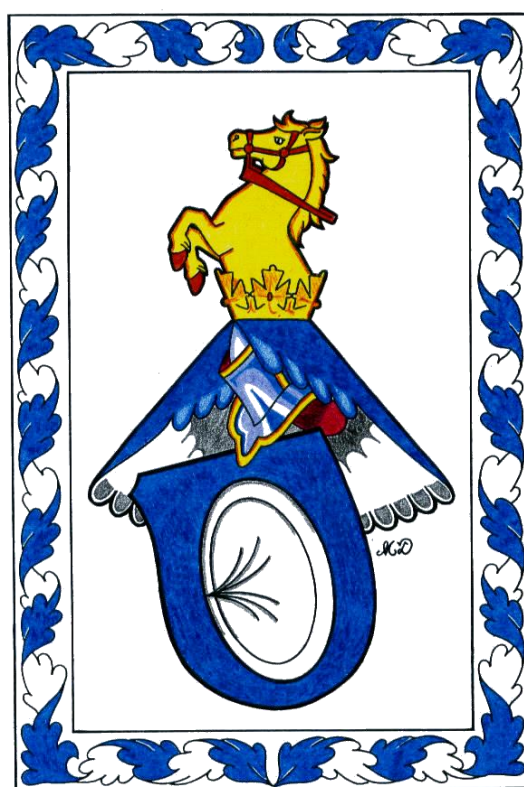
Dlouhovesští z Dlouhé Vsi

Častolárové z Dlouhé Vsi

Kraselovští z Kraselova

Chanovští z Dlouhé Vsi

Schůzky členů pobočky se konají každou druhou sobotu v měsíci od 9.00 hodin dopoledne v klubovně Klubu přátel Českých Budějovic na náměstí Přemysla Otakara II. v Domě umění (budova vedle bývalého hotelu Slunce, vchod pasáží k antikvariátu), ve IV. patře – možno použít výtahu. V době letních prázdnin, tedy v období měsíců července a srpna se schůzky nekonají.

Změna programu setkání, případně jiné změny jsou vyhrazeny a budou členům pobočky oznámeny ústně na sobotním setkání, případně písemně na jejich adresu.

Kromě informací o pobočce se zde můžete dozvědět důležitá sdělení, ale i doporučení a rady, které Vám mohou usnadnit Vaše pátrání po předcích.

Datum a témata jednotlivých setkání členů pobočky ČGHS v prvním pololetí roku 2003

11. ledna	Církevní archiválie a jejich problematika – p.Kulhánek
8. února	Badatelské zkušenosti členů pobočky
8. března	Křestní jména a příjmení v českých zemích – PHDr. Chvojka
12. dubna	Návštěva zámku Hluboká nad Vltavou – výklad Mgr.Havlová
10. května	Komunální heraldika – tvorba obecních znaků – Ing.Daněk
7. června	Fresky v kostelech okresu České Budějovice – výklad p. Bartoš

Každé setkání bude průběžně doplněno výukou starých písem a čtením archivních listin a dokumentů.

Redakční rada: Ing. Milan DANĚK, Miroslav MILEC, Jindra HOUROVÁ

Děkujeme autorům fotografií pp. Milecovi, Daňkovi, Kohlíčkovi, Vondráškové a Kovářovi za jejich zapůjčení a svolení k jejich publikování.

Tento občasník je neprodejný a je určen členům ČGHSP, pobočky České Budějovice. Jeho další rozšiřování není povoleno. Příspěvky otištěné v tomto občasníku jsou uveřejněny bez nároku na honorář. Za pravost příspěvků a správnost údajů v nich obsažených ručí jejich autor.

Pro každého člena ČGHSP, pobočky České Budějovice je určen jeden výtisk.

Toto vydání Jihočeského Herolda mohlo být uskutečněno za podpory firmy MINOLTA, zastoupení České Budějovice, dodavatele kancelářské techniky. Zástupcům firmy touto cestou velice děkujeme.

